

Senge-mo un yan-Tom Yeso

Rem-se ro n-me à:

Ut-zongē remen ko'ot-m Ma-to Shir 1:1-26

a. Karamsa-o Yeso o ur-kom un swor o-nu ne 1:1-14

b. Wu suge Yahudas à 1:15-26

Ko'ot-m Ma-to Shir o-Urusharima 2:1—8:3

Ko'ot un Ma-to Shir n-me o-Judiya, o-Samariya ne 8:4—12:25

Senge-m Burus 13:1—28:31

a. Hew-ur Burus de un remen takan ko'ot un Ma-to m-Rerem 13:1—14:28

b. Morog-de un sek-ye yan-dor n-me o-Urusharima 15:1-35

c. Hew-ur Burus o-ayoore-o remen ko'ot un Ma-to m-Rerem 15:36—18:22

d. Hew-ur Burus o-atette-o remen ko'ot un Ma-to m-Rerem 18:23—21:16

e. Burus wu a ka'e à n-me o-Urusharima, o-Kaseriya, o-Roma ne 21:17—28:31

Yeso daag n-Ton o-shir

(Mark 16:19; Ruka 24:49-51)

¹ Tiyporus, un takurda-o re o ur-takan, un genutu wo ma-to un kap o un bo un rem-se Yeso ba'e m-nom à, komo un se wu ba'e m-yoos ne à,*

² har ha-mo un ho-de a deke wu ha-mo n-Ton shir à. Rii-yo a dekt wu n-Ton, wu nomsute yan-Tom-ye un wu ut-ma, ye wu daage à. Beeb-de

---

* **Bqr-o gaan:1 1:1** Hyen komo: Ruka 1:1-4.

un **Kukt-o Shir** guuru ye m-sher un nap un ka rem-se Yeso ruru ye à.

³ Bò wu suute ur-koob, wu meret n-ton o-**kan** à, wu rwuunuru un hoog ne be-de un ye. Wu nomog ut-ho kwooz-ut yoor [40], wu kutu ye us-rem go-us-go unze ma-to un ine-mo un wu nip-o. Wu ro m-rwor un ma-to un **Gwomo-to Shir**.

⁴ Da-o wu ro be-ur gaan un ye ne à, wu nomo ye ut-ma. Wu zee, "Nò jar nò yage o-Urusharima á. Wasu nò se nu-o Tato re swore à shiig o-nip, ká o um ruru nò un nu-o re à, unze,†

⁵ **Yohana** yo'oste hun-ne m-ho, amba kané ut-ho ha-mo co, a yo'os nò un **Kukt-o Shir**."‡

A dek Yeso n-Ton shir

⁶ Bò **yan-Tom Yeso** morgute à, ye citu Yeso. Ye zee, "Wan-Koyan, ¿m-moka o o he muute un **Isra**-ne ut-gwomo?"

⁷ Yeso zeeru ye, "Tato-o cot wu ro wan-gwomo to un hongse o-da, amba nò a 'ya nò beeb-de un nap un to ka á.

⁸ Amba noa kumus ur-beeb da-o **Kukt-o Shir** o kyergundu nò. Noa warag yan-swose un ma-ut re o-Urusharima, un kap o n-me un dak-o o-Judiya ne, o-**Samariya** ne, har ha-mo un ma-de un hono o-dak."§

⁹ Bò wu rurte kaane à, ye o-gwot, a argu wu m-dek n-Ton shir. O ken ke'ente-o hokkuru wu. Ye do wu m-hyan á.*

† **Bor-o gaan:4 1:4** Hyen komo: Ruka 24:49. ‡ **Bor-o gaan:5 1:5**

Hyen komo: Mati 3:11; Mark 1:8; Ruka 3:16; Yoha 1:33. § **Bor-o gaan:8 1:8** Hyen komo: Mati 28:19; Mark 16:15; Ruka 24:47-48.

* **Bor-o gaan:9 1:9** Hyen komo: Mark 16:19; Ruka 24:50-51.

10 Bø ye rotte un hør un yish n-ton à, wu komo wu ro m-arag, un gyept-o yish. Ye gwoturu ye 'wos **yan-tom-ye Shir** yoor eso un her-o un ye, ye cupste matuku-ut pus-to.

11 Ye zeeru, “No hun-ne ye o-Gariri, zremen yan o notte eso eso un gwot-o n-Ton shir? Ka Yeso wu a deke be un no ha-mo n-Ton à, wua do m-muun bo no hyane arag-mo un wu à.”

A dak Matiyas wu dek con-ur Yahudas

12 Yan-Tom Yeso yagute “**Haag-o un 'yo-se o-Zetun**,” ye argu m-warag o-Urusharima, un hewde un hohond-mo un purug-de ur-mer [kiromita 1].

13 Bø ye cuwte o-bo à, ye daaru kuke-o a ma'e n-ton un or un o be-de ye ur-she'et à. Ye ro'e kanè à, ye ro, Bitrus ne, **Yohana** ne, **Yakubu** ne, Andarawus ne, Pirip ne, Tomas ne, Bataromi ne, Matiyos ne, **Yakubu** ne (wà Arupayes), Simon ne (wu a m-aag ya'as ur-hi à), komo un Yahudas ne (wà **Yakubu**).†

14 Kap ye ka ye hwoog ur-hi un nom us-kon, barag-se un ye us-gaan mosse un ye ken ne'a-ne ye ne, un **Meri** ne inu Yeso, komo un hen-ne Yeso ne.

15 Un ka da-o, **yan-dor Yeso** morgute (be-de un hun-ne zungu-o gaan ur-kwooz ne [120]). Bitrus inuru eso, wu zee,

16 “Or re ne, se Ma-to Shir shiig o-nip to **Kukt-o Shir** rwore n-ga un nu-o ko-Gwomo **Dawuda** mosse un Yahudas ne à, wu hante bu-se a shipte Yeso à.

---

† **Bqr-o gaan:13 1:13** Hyen komo: Mati 10:2-4; Mark 3:16-19; Ruka 6:14-16.

17 Remen Yahudas n-ga wan-gaan wu be-ur na yan-ko'ot un Ma-to Shir, a ya'assutu wu komo gwuug-de un wu n-me un ka senge-mo."

18 (Un 'yons-de un senge-mo un wu ne m-yo mo, Yahudas oorū o ken pup-o. Wu heeru ur-boog, men-o un wu nupsuru, saw-to ut-men to un wu kap to rwuunu n-do.

19 Kap ya-ur-she'et o-Urusharima ko wu ke nepste rii-yo kore à, har atte m-aag un ka pup-o "Akardama" un rem-de un ye, o ro *Pup-o m-Hyó*.)‡

20 Bitrus zeeru, "Remen gense to ro n-me un takurda-o un Sep-to ur-Bongon unze,

" 'A ginim hur-o un wu,

taase netu she'et n-me á.'§

A zeste komo,

'Con-de un wu, wu ken net-wu dek.'*

21 Remen kaane, se a deeg wu ken wu be-de un ka hun-ne ye, wu ro be-ur gaan un na ne à, kap un ho-to Wan-Koyan Yeso ro m-ma'as ur-hew un na ne à.

22 Depete wu ka net-wu warag wa-us-swø be-ur gaan un na ne cin da-o **Yohana** ro m-yo'os un Yeso m-ho à har ha-mo un ho-de a deke Yeso be-ur na ha-mo n-Ton shir à. Dore-o wan-gaan n-me un ka hun-ne ye est be-de un rwor un ma-to un ine-mo un wu ut-marimar be-ur gaan un na ne."†

23 Ye hanturu hun-ne yoor:

---

‡ **Bqr-o gaan:19 1:18-19** Hyen komo: Mati 27:3-8. § **Bqr-o gaan:20 1:20** Hyen komo: Bong 69:25. * **Bqr-o gaan:20 1:20** Hyen komo: Bong 109:8. † **Bqr-o gaan:22 1:22** Hyen komo: Mati 3:16; Mark 1:9; Ruka 3:21; Mark 16:19; Ruka 24:51.

Yusuhu wu a m-aag Barusabas à
(wu a komo m-aag Justus à),

komo un Matiyas ne.

²⁴ Ye nomu us-kon: Ye zee, “Wan-Koyan, o nepste hur-de un ko wu ke. Kutu te wu o daage be-de un ka hun-ne yoor-ye à,

²⁵ remen wu waragte ko-**yan-Tom Yeso**, un ka senge-mo Yahudas yage wu nekuṭe ka be-de Shir daage remen wu à.”

²⁶ Ye nom ur-barag. Barag-ur he'enuru Matiyas. A rwo'u wu komo wu wargu ko-**yan-Tom Yeso** mosse un ka nen op o-gaan ye ne.

Bor-us yoor

Haan-mo un Kukt-o Shir

¹ Bɔ ho-de un **Biki-o o-Pentekos** woonte à, myet **yan-dor Yeso** ro be-ur gaan.*

² Da-o gaan, a hoguru o ken zaaz-o n-ton untun o un caari-mo m-yo, o shoosuru kap o un ka hur-o ye rotte ur-morog n-me à.

³ Ye hyanuru to ken rii-to sa o zee rem-to o-ra. To comsuru be-de un ye, to ro m-cire un hi-de un ko wu ke.

Ho-to un haan-mo un Kukt-o Shir

⁴ A shoosu ye kap un **Kukt-o Shir**. Ye ciru m-teper un rem-ut hor-to bo Kukt-o ya'u ye cow-yo m-teper à.

⁵ To, un ka ho-to, **Yahuda**-ne deen ro ur-she'et o-Urusharima. Ye ro un dor-o o-**karamsa** m-sok

---

* **Bor-us yoor:1 2:1** Hyen komo: Rewi 23:15-21; Kara 16:9-11.

ne ne. Ye un haan rwuun-mo un ko kene un hono o-dak remen ye nomot **Biki-o o-Pentekos**.

⁶ Bo ye hogute zaaz-o un ka yo-mo à, hun-ne morguru deen. Kap mo un ye ye bopuru o-nu, remen kap mo un ye hogute morog-de **yan-dor Yeso** ro m-teper un rem-de un dak-o un ye.

⁷ Ye bopu o-nu m-sok ne, ye zeeru, “Ashi, ¿myet-o un ka ye ro tep à, ya-o-Gariri-ye ka á?

⁸ ¿Nomu un ya re ne ko wu ke be-ur na rotte m-hoge ye ro m-teper un rem-ut na?

⁹ Myet-m na ro m-hoge. Ye ken ye be-ur na:

Ya-o-Patiya-ye, un

Ya-o-Madi-ne, un

Ya-o-Eram-ne, un

Ya-o-Mesopotami-ne, un

Ya-o-Judiya-ne, un

Ya-o-Kapadoki-ne, un

Ya-o-Pantus-ne, un

Ya-o-Asiya-ne, un

¹⁰ Ya-o-Pirijiya-ne, un

Ya-o-Bampiriya-ne, un

Ya-o-**Masar**-ne, un

Ya-o-Kireni-ne so un dak-o o-Ribiya, un

Ya-o-**Roma**-ne, ye ro haante ur-hamat o-Urusharima

¹¹ (Ka ye ro m-hoge un rem-de **ut-Ibra** un ut-Girik ne à, ye a mate n-me un jor-se **Yahuda**-ne un ye waktune ye cuw gon jor-us na ne à).

Un ya-o-Kirit-ne, un

Ya-o-Raraba-ne.

Kap a m-hoge ye ro m-teper un rem-ut na caari-se us-rem se Shir nome à!”

12 Myet ye bopu nu-se un ye, ye nap yo m-nom á, ye zeeru hi-de un ye, “¿Ya un yo ne yo ka?”

13 Amba ye ken ye nomo ye ur-ar ye zee, “Ke-mo ye swo'e mo bopu ye.”

*Rwor un ma-ut Bitrus
to wu rwore Biki-o o-Pentekos à*

14 Bitrus inu eso un ka op un wan-gaan ye ne, wu 'yonsu us-cor. Wu zeeru ka buug-de un hun-ne de, “No or re ne, **Yahuda**-ne un kap o un ya-ur-she'et o-Urusharima ne, hogu no m-sok ne. Komo no was un rii-yo um he no m-rure ne à.

15 Ka hun-ne ye ye swo m-ke bo no us-barag á. No nak m-moka kwom-us jero se cot se n-sot. Komo kané a m-swo n-sot á.

16 To ka, ai, to to Jower **wan-Rwor un Ma-to Shir** rwore unze,

17 “ ‘Shir zeeg: Un ho-to ur-kom,
man duusune myet o un hun-ne Kukt-o re.
Yakar no yan-campo-ne un yan-ne'a-ne ne
yea ko'ot ma-ut re,
hyangan-ut a haan yan-campo no ne,
mong-ne ye un campo-ne no bo-us a re ye.

18 O-nip, har ma un ka ho-to man duusune Kukt-o
re
be-de un guw-ne re campo-ne un ne'a-ne ne,
yea ko'ot ma-ut re.

19 Man rwunte saw-to ut-hyat un kus-o n-ton,
un saw-to o-made ne kané n-dak,
to ro m-hyó, o-ra ne, un hye-ur rim-de ne.

20 A mus ur-ho o-comb,
o-reng komo yoa wakte o-jaas yo untun m-
hyó,
rii-yo ho-de un mun-m Yawe de woonte,

ka caari-de ur-ho de, de m-sekemse.

21 Komo kowan wu aage un jin-ur Yawe, wua kum gwu.†

22 “No or re ne **Isra-ne**, hogu no to ka ma-to. Yeso ko-ya-o-Nazaret net-wu, wu Shir ruru no o-nip unze wu gokste wu à. Shir rwuntute to ka be-de un rem-se o-made, un rem-se ut-hyat ne, us-napa ne se wu kutu na be-ur Yeso à, untun bo, kap no nepste un to ka ne.

23 Ka net-wu, a un ya'as no wu un bo Shir ro este à. Komo un nap-o un wu ne, no kamu wu, no hoot wu un kom-to **ya-ur-ba'as** n-ton o-kan.‡

24 Amba Shir rurug wu be-de un gwomo-to m-mar. Wu 'yonstu wu ut-marimar remen yatt-yo he m-nome komo mar-mo bupt wu á.§

25 Remen ko-Gwomo **Dawuda** nomog ma-to un wu, wu zee,

“ ‘Ur-ho bi me m-hyan un Yawe wu ro be-ur gaan un me ne. Remen wu ro un kom-o un re un de, yatt rii-yo he me 'ya o-gyer á.

26 Remen kaane hur un de ro o-zak, me un men-ut pus-to puu, myet un kaane ne me net-wu ko-ya-m-mar, man she'et o-saktò ne.

27 Remen woa yage hoog-m re un saag á, woa yage ne wu ro Wu ba m-Kukop à, wu meret wu wumut á.

28 O yoosutu me cow-yo un hoog.

† **Bqr-qs yoor:21 2:17-21** Hyen komo: Jowe 2:28-32 (ut-Girik).

‡ **Bqr-qs yoor:23 2:23** Hyen komo: Mati 27:35; Mark 15:24; Ruka 23:33; Yoha 19:18. § **Bqr-qs yoor:24 2:24** Hyen komo: Mati 28:5-6; Mark 16:6; Ruka 24:5.

Wɔa shoos me o-zak be-de m-she'et
be-ur gaan un me ne.'*

29 “Or re ne **Isra**-ne, man hoks no nome un ma-ut tato na ko-yan-ga'e **Dawuda**. **Dawuda** mereste, a juks wu, saag-o un wu komo o ro kon be-ur na har caane.

30 **Dawudawan-Rwor un Ma-to Shir** wu, komo wu nepste Shir essussute ut-ma un wu ne mosse us-tond ne, unze wua sagbe wu ken wu ut-gwomo n-te baag-o un wu, bo wu sagbu to **Dawuda** a.†

31 Bo **Dawuda** hyente yo ro co a, wu nomu ut-ma to un ine-m **Kiristi**‡ ut-marimar, unze a yagu wu un saag a, wur-o un wu komo o a wum a.

32 Shir 'yonste ka Yeso wu ut-marimar, na komo ya-us-tor-ye kap un to ka.

33 A ya'ag Yeso m-sek wu she'et un kom-o ur-re o Shir. Komo wu gokste **Kukt-o Shir** be-de o-Tato, bo a swore o-nu a. Wu duusu na Kukt-o un wu, o hante rii-yo no m-hyan a, un yo no m-hoge ne a.

34 Ba **Dawuda** wu da'e n-Ton a, amba wu un hi un de un wu, wu zeeg,

“ Yawe zeeg Wan-Koyan re,

“ She'et so un kom-o re o ur-re,

35 har um ru'ut yan-yage-ut ru waragte rii-yo
o he m-yawag un na-us ru a.” § '

* **Bor-ʉs yoor:28 2:25-28** Hyen komo: Bong 16:8-11 (ut-Girik).

† **Bor-ʉs yoor:30 2:30** Hyen komo: Bong 132:11; 2Sam 7:12-13.

‡ **Bor-ʉs yoor:31 2:31** Wu Shir daagne a. § **Bor-ʉs yoor:35 2:34-35** Hyen komo: Bong 110:1.

36 “Remen kaane, kap o un hun-ne ye o-**Isra** ye nep unze ka Yeso-wu a kame o-**kan** à, Shir muutu wu Wan-Koyan, komo un **Kiristi**.”

37 Bo hun-ne hogute kaane à, ka ma-to do'uru ye ut-men, ye zeeru Bitrus un ye ka yan-Tom-ye Yeso ye ne, “Or re ne **Isra**-ne, zya a he no m-nom?”

38 Bitrus zeeru ye, “Waktun no be-de Shir, a yo'os no m-ho n-me un jin-ur Yeso **Kiristi** remen a soksutu no **ba'as**-ut no. Noa kum yar-mo un **Kukt-o Shir**.”

39 Remen Shir un ess ka swor o-nu o rem no un yakar no ne, komo un ye ro **Yahuda**-ne á, kap o un ye Wan-Koyan Shir na he m-aag be-de un wu à.”

40 Wu ma'asuru ye un rure ut-ma deen to ye hette bop o-nip à, wu nakuru ye ut-to wu ro m-zee, “Ruut no hi un no be-de un swo ur-koob o ro un hi-de un ka yan-men-ut jaas-to ye, ka ye 'yare Yeso à.”

41 Ye deke ma-ut Bitrus à, a yo'osuru ye m-ho. Un ka ho-de komo ye dooru ut-moor be-de un hun-ne dugu-us tet [3,000].

Bo she'et-de yan-dor Yeso ro à

42 Ye essu ur-hi kap o un ye be-de un yoos-de yan-Tom-ye Yeso ro m-yoos à. Ye ro m-re Rii-yo m-Re yo m-Pas yo un Wan-Koyan, un kon-se Shir ne.

43 Ko wu ke bopuru o-nu, remen Shir ro un nom un rem-se o-made us-napa ne deen be-de un **yan-Tom Yeso**.

44 Myet ɔ **yan-dor Yeso** she'eturu be-ur gaan ba m-koos, koyan yo ye rotte à ye wonguru.*

45 Ye baburu rii-yo ye rotte à, ye wongu ka ye rotte á.

46 Kɔ de ke hɔ-de komo ye rɔ mɔrge un **Pyo-o Shir**. Ye ro m-re Rii-yo m-Re yo m-Pas yo un Wan-Koyan un hur-to un ye, ye ro m-re m-swo ne un men-ut pus-to, un hur-ur gaan ne.

47 Ye ro un bongon-de Shir. Ye rɔ komo un jin-ur so-de ne be-de un hun-ne kap. Kɔ de ke hɔ-de komo Wan-Koyan ro ye m-do'e un ye rɔ un kum un gwu à.

Bɔr-ʉs tet

A taasute ko-ryam gom-o un ryam-to un wu un ish-o un Pyo-o Shir

1 De ken hɔ-de Bitrus ne un **Yohana** ye ro m-neke un **Pyo-o Shir** un da-o un kon-se Shir, so un kwom-ʉs tet-se m-rim.

2 Un ish-o a m-zee *Ish-o ut-Ayowe* à, wu ken net-wu ro kon wu cin bɔ un mat-o un wu ryam-to wu rotte. Kɔ de ke hɔ-de a wu m-hante un ish-o un **Pyo-o Shir**, remen wu konot hwɔr be-de un ya-m-cɔw.

3 Bɔ wu hyente Bitrus ne un **Yohana** ro m-cɔw un **Pyo-o Shir** à, wu argu ye m-kon un hwɔr.

4 Bitrus ne un **Yohana** tuuru wu yish, Bitrus zee ru wu, "Gwot te."

5 Hur-de un ko-ryam argu m-warag be-de un ye, wu ro o-dish yea ya'as wu hwɔr.

---

* **Bɔr-ʉs yoor:44 2:44** Hyen komo: Seng 4:32-35.

⁶ Amba Bitrus zeeru, “Me rott hwor á. Amba rii-yo um rotte à, yo um he wo m-'ya. N-me jin-ur Yeso **Kiristi** wu o-Nazaret, ine eso, o hewe ur-hew!”

⁷ Bitrus shipuru kom-o un wu o ur-re, wu jaksu wu. Ba un rem, da-to us-na se un wu un yish-to un na-se un wu ne nomu m-'wons.

⁸ Wu gurgu kagat! Wu inuru eso, wu ciru ur-hew, un cowu un **Pyo-o Shir** da-o gaan un ye ne. Wu ro ur-hew, wu ro ut-nosse, wu ro komo un bongon-de Shir.

⁹ Bo hun-ne myet hyane wu ro ur-hew un bongon-de Shir ne à,

¹⁰ ye nape komo unze wu wu ro ur-she'et n-riib un *Ish-o ut-Ayowe* un **Pyo-o Shir** us-kon à. Ye bopu o-nu m-sok ne remen rii-yo ut-hyat yo ye hyane yo nomog mosse un wu ne à.

Rwor un Ma-to Shir to ma Bitrus ayoore-o

¹¹ Bo ka wa-ut-ryam-wu gamte Bitrus ne un **Yohana** à, kap o un hun-ne haanuru be-de un ye us-rek n-me un sak-o **Suremanu** à, ye ro un bopu un nu-se un ye.

¹² Bo Bitrus hyente kaane à, wu nomu hun-ne o-ko'ot. Wu zeeru, “No hun-ne ye o-**Isra**, zremen ya un o no bupte us-nu un to ka? Komo zremen ya un notte te o-gwot, sa o zee un beeb-de un hi un te o, ko remen senge-m te be-de un dor-o Shir o te ru'ute ka net-wu hewute ur-hew?”

¹³ Shir **Ibrahi**, un **Ishaku**, un **Yakubu** ne, Shir tat-ne te, wu sepse ko-guw-wu un wu Yeso. **Biratus** ko-Gwamna nomu sakt-o wu ho'ostu

wu. Amba un hek-o un kaane, no yo'ogte Yeso, no yagu wu komo ut-yage un co Biratus.*

¹⁴ Amba no yagu ka wan-ba-m-kukop wu ut-yage, Kashi un Net, no kon a ho'osundu no ka wan-ho un hun-ne wu.†

¹⁵ No hooru wu ro shi'it-de un hoog-o un ba m-ta à. Amba Shir 'yonstu wu ut-marimar, te komo te un swo-se un wu un to ka.

¹⁶ To, un beeb-de un jin-ur Yeso o, be-de m-sher un wu, o ya'e ka net-wu m-'wons. Net-wu ka, no nepstu wu. Be-de un m-sher be-ur Yeso, ka net-wu waragte kerker. Myet-m no, no hyeneste.

¹⁷ “Or re ne, um nepste un koob-de us-nap no nome to ka, kaane sek-ye no nome.

¹⁸ Amba un kaane Shir shooste rii-yo wu rwore un nu-o un yan-rwor un ma-to un wu à kap unze, **Kiristi**, wua su ur-koob.

¹⁹ Un remen kaane se, no yage **ur-ba'as**, no waktune be-de Shir remen a so'osté **ba'as**-ut no,

²⁰ komo remen Wan-Koyan wu he no do ye un jaab-o ut-men. Wua tomon no **Kiristi** dagan-mo un cin n-ga, wu ro Yeso.

²¹ Depete se Yeso she'essute n-Ton shir, har da-o a he muut us-rem us-pu se kap à, bo Shir rwore cin un n-ga à, un nu-o un yan-rwor un Ma-to Shir ye un ba m-kukop.

²² Remen **Mosa** zeeg, 'Yawe Shir no wua tomon no wu ken wan-rwor un Ma-to Shir wu kané be-ur or no, untun me. Raks no kap o un rii-yo wu

---

* **Bor-ʉs tet:13 3:13** Hyen komo: Rwuu 3:15. † **Bor-ʉs tet:14 3:14** Hyen komo: Mati 27:15-23; Mark 15:6-14; Ruka 23:13-23; Yoha 19:12-15.

he nō m-rure à.‡

²³ Komo bon wu yage raks un ka wan-rwor un Ma-to Shir wu à, a ruut wu n-me un buug-de un hun-ne ye Shir.'§

²⁴ "O-nip, bo un yan-rwor un Ma-to Shir ye nome ut-hyangan à, cin un Sama'era, un ye donde ne n-jim à, myet ye nomoste ma-to un ka ho-to.

²⁵ Hyangan-to a nome be-de un yan-rwor un Ma-to Shir à, rem nō o, nō ye komo he re un cim-yo tat-ne nō, yo Shir swore o-nu un ye ne à. Ká to wu zette **Ibrahi**, 'Un baag-o ru a hette 'ya un baag-to un hun-ne ye un hono o-dak o-kwum.'*

²⁶ Bo Shir daage ko-guw-wu un wu à, wu ciru wu m-tomon be-ur nō remen wu ye'et nō o-kwum, wu rwuntute ko wu ke be-de un cow-se un men-ut jaas-to."

Bor-us nass

*Bitrus ne un Yohana un co-o
un Morog-de un Sek-ye*

¹ Da-o Bitrus ne un **Yohana** ro ut-ma un hun-ne ne à, yan-**Cow un kon-se Shir** un ko-caari-wu un yan-'er-de un **Pyo-o Shir** ne, un **Saduki**-ne ne haanuru be-de un ye.

² Ye hogute us-ryaab remen **yan-neke-m Yeso** ro un yoose un buug-de un hun-ne unze marimar-ne a ine un hoog ne bo Yeso ine à.

‡ **Bor-us tet:22 3:22** Hyen komo: Kara 18:15,18 (ut-Girik).

§ **Bor-us tet:23 3:23** Hyen komo: Kara 18:19. * **Bor-us tet:25 3:25** Hyen komo: Taka 22:18; 26:4.

³ Ye argu m-ship un Bitrus un **Yohana**. Ye tigi ye se gas-o ish, bo rim-m ro nomoste à.

⁴ Amba hun-ne deen be-de un ye hoge ma-ut Yeso à ye sheru o-nip. Kap moor-to **yan-dor Yeso** wooru untun campo-ne dugu-us taan [5,000].

⁵ Gas-o ish, gwomo-ne un sek-ye ne un ye ne, un yan-yoos-de un **karamsa**-to un ye ne, ye morgunguru o-Urusharima.

⁶ Annas, ko-Gwomo-wu un kon-se Shir, wu ro kané be-ur gaan un Kepas, **Yohana** ne, un Arekanda, komo un ye ro ne baag-o un Gwomo-ne ye un kon-se Shir à.

⁷ Ye rwo'u Bitrus ne un **Yohana** m-es un tete-de un ye. Ye cituru ye, ye zee, “¿Un to ke gwomo-to o, ko ne un de ke jin-de no nomte ka senge-mo?”

⁸ Bitrus shiishe un **Kukt-o Shir** ne, wu citu ye. Wu zee, “No gwomo-ne un sek-ye ne ye un hun-ne!”

⁹ Caane sok-mo a nome ka ko-ryam-wu à, ¿mo mo no te us-cot o? ¿Komo no un con no nep wu dosse wu ka gom-o?

¹⁰ Te conog no nep un kap o un hun-ne ye o-**Isra**-ne o-nip. Yo hante ka net-wu rotte eso kerker un co-o no à, n-me un jin-ur Yeso **Kiristi** ko-Nazaret o, wu no kame à, wu Shir 'yonse ut-marimar à.

¹¹ Ka Yeso-wu, wu ro:

“ ‘Ka pam-yo, yo ya-ut-mà yage à,
 amba m-moka yo yo komo arge ur-bon
 be-de un pam-ye ut-mà.’* ”

---

* **Bor-us nass:11 4:11** Hyen komo: Bong 118:22.

12 Yatt komo be-de a he kum un gwu á, be-de un jin-to a ya'e hun-ne ye un hono o-dak kap à. Yatt jin-de a ya'ase de a zee se be-de un de a he kum un gwu á, se be-ur Yeso.”

13 To, bo sek-ye hyente jaab-o un men-ut Bitrus un **Yohana** ne à, komo ye napuru unze ye ya-us-nap-ye deen á, koob-ne ye komo, ye bopu o-nu, ye napuru ye she'ete un Yeso ne.

14 Amba bo sek-ye hyente ka net-wu a taase ut-ryam à, wu ro eso be-ur gaan un **yan-Tom Yeso** ne, ye taagu gom-de m-cep.

15 Ye zeeru **yan-Tom Yeso** ye ru un ka be-de un **Morog-de un Sek-ye** de, ye nomuru ut-orom un or un ye ne.

16 Ye zeeru, “¿Re o a he no m-nom un ka hun-ne ye ne? Remen un cen o bo un kap o un ya-ur-she'et o-Urusharima nepste unze a nomog yo ken rii-yo o-made yo be-de un ka hun-ne ye. Yatt komo bo a he m-zee ‘Ba kaane o á.’

17 Amba un cen o taase ka rii-yo senge-m wo n-me un hun-ne, se a nek ye ut-to, taase ba'asu ye, ye do nome un net ut-ma n-me un ka jin-de.”

18 Ye dooru agbe un **yan-Tom Yeso**, ye naku ye ut-to, taase ba'asu ye, ye nome net ut-ma, ko ye do ur-yoos n-me un jin-ur Yeso.

19 Amba Bitrus ne un **Yohana** shasuru, ye zee, “To, ¿ko hond hond o be-de Shir te jiish m-hoge un ma-ut no arge Ma-to Shir? Ceker no ur-bon ne.

20 Tea hoks m-she'et temb un rii-yo te hogusse, komo te hyenes á.”

21 Bo ye dotte ye nak ut-to à, ye argu ye m-ho'os. Ye taaguru bo ye he m-nom ye ye'et ye ur-

koob à, remen kap o un hun-ne ro un sekemse un jin-de Shir remen rii-yo kore à.

²² Ye bomog Shir remen ka net-wu a taase gom, o-made à, wu aragte us-hak kwooz-ut yoor [40] bo o-mat.

*Yan-dor Yeso konog ye kumut
jaab-o ut-men o un
ko'ot ut-ma ba o-gyer*

²³ Bo a ho'oste Bitrus ne un **Yohana** à, ye argu m-neke be-de un hun-ne ye un ye. Ye argu ye m-rure kap o un bo un rii-yo Gwomo-ne ye un kon-se Shir, un ye ro sek-ye ne ruru ye à.

²⁴ Bo ye hoge kaane à, ye daku cor-se un ye n-ton Shir. Ye zeeru, "Wan-Koyan, Wa-ut-Gwomo kap, wo wu nome o-Ton o-dak ne, m-sa ne, komo un kap o un rem-se ro n-me un to à.†

²⁵ Un **Kukt-o Shir** o nome ut-ma un ko-guw ru ne wu ro, tato te **Dawuda** à, o zee,
" '¿Remen ya un o ye ro **Yahuda**-ne á ye nomte us-ryaab?

¿Hun-ne komo ye nom barag-se un cow-se o-hwaa?

²⁶ Gwomo-ne ye un hono o-dak dek zonge-to m-dum,
sek-ye ye un ye komo ye mossu ut-hi,
us-ryaab un Yawe ne, komo un **Kiristi**.‡

²⁷ Nip-o, un bo-o Urusharima ko-Gwomo **Here** [Atipas] un Panti **Biratus** ne ye mossute ut-hi un ye ro **Yahuda**-ne á, un hun-ne ye o-Isra-ne, ye ro

† **Bqr-us nass:24 4:24** Hyen komo: Rwuu 20:11; Nehe 9:6; Bong 146:6. ‡ **Bqr-us nass:26 4:25-26** Hyen komo: Bong 2:1-2 (ut-Girik).

us-ryaab un ko-guw ru ne Yeso, wu ba m-kukop, wu o daagne à. §

²⁸ Ye un nom un yo beeb un du un hur un du ne esse m-nom à cin n-ga ne ne.

²⁹ M-moka komo, Wan-Koyan, gwot bo ye ro un senge-mo ye ye'et te ur-koob à, 'ya guw-ne ru beeb-de us-rwun de un rwor un ma-ut ru ba o-gyer.

³⁰ Senge tapan un kom-o ru o un taas us-gom, nom komo rem-se o-made, un rem-se ut-hyat ne un jin-ur ko-guw ru Yeso wu ro ba m-kukop à.”

³¹ Bo ye nomte kon-se Shir à, ka be-de ye rotte ur-morog à, de nukturu. Kap mo un ye argu m-shi un **Kukt-o Shir**, ye sengu rwor un ma-to Shir ba o-gyer.

Koyan yo un yan-dor Yeso ye ro m-wong

³² Myet **yan-dor Yeso** hur-to un ye ro kang-o gaan un barag-se un ye ne. Yatt-wu zee rii-yo wu rotte à, yo ma un wu yo un hon du un wu á, amba ye ro m-wong un or un ye ne myet yo ye rotte à.*

³³ Un beeb-de un **Kukt-o Shiryan-Tom Yeso** senguru rwor un ma-to un ine-m Wan-Koyan Yeso ut-marimar. Yar-mo Shir hokuru **yan-dor Yeso** myet-mo un ye.

³⁴ Har yatt-wu taage un yo ken rii-yo be-de un ye á. Remen kap ya-ut-kat ko ya-ut-hur ye sengutu to m-baab, ye un hante hwor.

---

§ **Bor-us nass:27 4:27** Hyen komo: Ruka 23:7-11; Mati 27:1-2; Mark 15:1; Ruka 23:1; Yoha 18:28-29. * **Bor-us nass:32 4:32** Hyen komo: Seng 2:44-45.

³⁵ Ye ro m-ess be-de ʉn **yan-Tom Yeso**, komo a ma'asu m-wong a ya'as kowan wu taage ʉn yo ken rii-yo ʉr-she'et yo à.

³⁶ Kaane wu ken wu nome jin-de ʉn wu **Yusuhu**. Wu ko-**Rewi**-wu, takan-de ʉn wu ko-ya-o-Sayipurus-wu, wu **yan-Tom Yeso** ro m-aag Barnabas à, (ʉnze, *Wan-do'e ʉr-hur jaab-o ʉt-men.*)

³⁷ Wu komo wu bak o ken kat-o ʉn wu o, wu hanturu hwor, wu essuru be-de **yan-Tom Yeso**.

Bɔr-ʉs taan

Hananiya ne ʉn Sapiratu

¹ Amba wu ken net-wu jin-de ʉn wu Hananiya ʉn ne'a ʉn wu ne Sapiratu, bak rii-yo ye rotte à.

² Wu wukuru ye ken hwor-ye be-de ʉn ka hwor-ye ʉn nap-o ne'a ʉn wu ne. Wu hanturu o-gyes cot, wu ya'asuru **yan-Tom Yeso**.

³ Bitrus zeeru, "Wo Hananiya, ʉre nome o yagute **ko-Gwomo-wu ʉn ya-ʉt-kot** cuwut ʉn hur ʉn du, har o nomote **Kukt-o Shir** ʉt-bo, komo o wukute ye ken ye be-de ʉn ka hwor-ye o-kat ye?"

⁴ Rii-yo o bept o, ʉo ma ru o ka? Bo o bepe à, ʉa ʉn mo wo ʉs-cor o hante hwor? ʉRe o nome o nomot se ka barag-se ʉn hur ʉn du ne? Ay, net-wu o nome ʉt-bo á, Shir-o o nome."

⁵ Bo ʉn hoge ʉn ka ma-to, Hananiya heeru ndak, wu maruru. Hun-ne ye hoge ka ma-to à, gyer-o hooru ye deen.

⁶ Beeb-ye inuru ye yeru u-de ʉn wu o-gund. Ye ruutu wu n-do, ye jokuru.

7 Hohond-mo un awa-us tet se arge à, ne'a Hananiya cownuru. Wu nap yo kore à.

8 Bitrus zeeru wu, “¿Ruru me kom-de ka rii-yo a topu no un ka kat-o?”

Wu zeeru, “Ee, ta-de un ye de ka.”

9 Amba Bitrus zeeru wu, “¿Re nome no mossute o-nu no megerte Kukt-o Wan-Koyan? Ka hun-ne ye joke campo ru à, ye un her-o un ish, dek-mo ye he wo komo ye ruut wo.”

10 Ba un naas o-da, wu heeru un na-se un wu, wu maruru. Bo beeb-ye cowonte à, ye 'wos wu mereste. Ye argu wu m-keps, ye ruuturu wu, ye joku wu n-riib campo un wu.

11 Gyer-o hooru kap o un hun-ne **yan-dor Yeso** un bo un ye hoge ka ma-to un ka rem-se ne à.

*Yan-Tom Yeso nomog
rem-se o-made ut-moor ne*

12 Yan-Tom Yeso nomog us-napa un rem-se o-made ne ut-moor ne be-de un hun-ne. Myet-mo **yan-dor Yeso** ro wetse m-morge un sak-o **Suremanu** un be-de un **Pyo-o Shir**.

13 Amba n-me gyes-o un hun-ne, yatt-wu nome jaab-o ut-men o wu mossute ur-hi un **yan-dor Yeso** ne á. Myet un kaane ne, komo hun-ne ro ye un 'ya m-sek.

14 Myet un kaane ne, ya-m-sheer o-nip be-de un Wan-Koyan ye sengu m-do ut-moor, campo-ne un ne'a-ne ne.

15 Har wooru hun-ne ro m-rwuun un ya-us-gom ne us-cow, ye ro ye m-neks n-te ut-put, ut-karanga ne. Ye o-sakto ye zee Bitrus wu arge, horomte-o un wu a ci ye ken ye.

16 Hun-ne ut-moor ne ma'asuru m-morge un ka bo-to ro un her-o o-Urusharima à. Ye ro un hante un ya-us-gom un ye **ya-ut-kot** ro ne un ya-ur-koob à, myet-mo un ye, a taasū ye gom-se un ye.

*Yan-Tom Yeso swoog ur-koob
remen sher-mo un ye be-ur Yeso*

17 Ko-Gwomo-wu un kon-se Shir un ka ye wu rotte ne be-ur gaan à, (a ye m-zee, buug-de un **Saduki**-ne), ye shiiru un shoob-de un **yan-Tom Yeso** deen.

18 Remen kaane, ye shipuru **yan-Tom Yeso**, ye rwo'uru ye n-me un kur-o m-ke'et.

19 Amba bo tet-m woonte à, wu ken wan-tom-wu Wan-Koyan wu tikshiru ish-o un kur-o a ke'ete ye à. Wu rwuntu ye, wu zeeru,

20 "Neke no, no es n-me un **Pyo-o Shir** no rure hun-ne ma-to un ka hoog-m pu-mo mo."

21 Bo ye hogute kaane à, ye cowuru **Pyo-o Shir** n-sot, ye ro m-yoose un hun-ne.

Bo ko-Gwomo-wu un kon-se Shir un ye ro be-ur gaan un wu ne morgute à, ye agnuru **Morog-de un Sek-ye**, un kap o un sek-ye ye o-Isra-ne, ye tomuru un kur-o m-ke'et a haante **yan-Tom Yeso**.

22 Amba bo yan-'er-de un **Pyo-o Shir** heete à, ye 'wos ye un kur-o m-ke'et á. Ye muunuru. Ye rworuru, ye zeeru,

23 "Te un 'wos a tigusute ish deen deen, yan-'er-de o-kur komo ye ro un 'er-de us-ish. Amba bo te tikshe à, te 'wos ko net n-me á."

24 Bo caari-wu un yan-'er-de un **Pyo-o Shir** un Gwomo-ne ye un kon-se Shir ne hogute kaane à,

hur-ur dɔ'uru ye deen. Ye ro un barag-se un rii-yo to ka he m-hante à.

25 Wu ken wu haanuru, wu zeeru ye, “Ai, ka hun-ne ye ka reeno ka ye no tige un kur-o m-ke'et à, ye eso eso n-me un **Pyo-o Shir**, ye ro m-yoose un hun-ne.”

26 Caari-wu un yan-'er-de un **Pyo-o Shir** un ya-ur-'er ne, ye haaru ye deknɔ **yan-Tom Yeso**, amba yanze ur-beeb á, un remen ye ro o-gyer taase hun-ne jir ye ut-ta'ar.

27 Bo ye dekenɛ **yan-Tom Yeso** à, ye rwo'u ye m-es un co-o un **Morog-de un Sek-ye**. Ko-Gwomo-wu un kon-se Shir cituru ye.

28 Wu zeeru, “Te nak no ut-to deen deen taase no do ur-yoos un ka jin-ur Yeso de. Amba kowan o-Urusharima nepste rii-yo no ur-yoos à, har ma hoob-o notte no duusutu te ra-o un hyó-mo un ka net-wu.”*

29 Amba Bitrus un **yan-Tom Yeso** ne shasuru, ye zee, “Jip o te nomote Shir o-dorotte arge bo te he nome un net à!

30 Shir tat-ne na 'yonste Yeso ut-marimar, ka wu no ho'e kunkam un ogo-kan o-ce à.

31 Shir deete wu un re-de un wu, Yeso waragte Sek-wu komo ko-**Wan-Gwu**, remen wu tiksute **Isra**-ne cow-yo m-waktune be-de Shir, komo ye kumut a soksu ye **ba'as-to** un ye.

32 Te komo te ro yan-swo-se un to ka, **Kukt-o Shir** komo kaane, o Shir ya'ase yan-dorotte-o un wu à.”

---

* **Bɔr-ʉs taan:28 5:28** Hyen komo: Mati 27:25.

³³ Bø sek-ye hoguṭe kaane à, ye hōgu us-ryaab deen, har ye cun ye ho **yan-Tom Yeso**.

³⁴ Amba wu ken ko-**Parisa**-wu ro kon. Jin-de un wu Gamariyer. Wan-Yoos-de o-**karamsa**, hon un hun-ne ye ro wu un ya'as m-sek. Wu inu eso n-me un ka **Morog-de un Sek-ye** de, wu zeeru a ruut ka hun-ne ye n-do un ya o-da hiin.

³⁵ Ka da-o wu zeeru ka **Morog-de un Sek-ye** de, "No or re **Isra-ne**, nom no ja un rii-yo no cone nome un ka hun-ne ye à.

³⁶ Hak-se n-jim se arge à, wu ken net-wu ru ur-jin à, jin-de un wu Tudas. Wu hwoog hi un de un wu ur-keer. Be-de un hun-ne zungu-us nass [400] ye doruru wu, amba a hooru wu. Komo a caas yan-dor-o un wu, to ka komo to nome kom-de un ye.

³⁷ Bø un nom un to ka komo, wu ken wu ru ur-jin, jin-de un wu Yahudas, ko-ya-o-Gariri. Da-o a ro un oog-de un hun-ne à, wu rwo'uru hun-ne ye doru wu. Wu ma a hooru wu, yan-dor-o un wu komo a caastu ye kap.

³⁸ To, ko m-moka me no m-rure, yagu no ma-to un ka hun-ne ye, yagu no ye. Urege de sakto-o un ye, ko senge-mo un ye mo un net o, ai, moa saburse.

³⁹ Amba urege ka senge-mo mo Shir mo, noa hoks mo, ka hun-ne ye m-wen á. A 'wos na hi un na ut-ween un Shir ne á!" Ye argu dek un ma-to un wu.

⁴⁰ Ye agbu **yan-Tom Yeso** ye nomu ye us-sorog. Ye nakuru ye ut-to taase ye do nom ut-ma n-me un jin-ur Yeso á. Ka da-o ye argu ye m-ho'os.

⁴¹ Yan-Tom Yeso inuru un ka **Morog-de un**

Sek-ye de, ye rɔ o-zak remen a hyanag ye, ye bɔ'ose ye dek o-yo'og ʉn remen ʉn jin-ʉr Yeso.

⁴² Kɔ de ke hɔ-de, kɔ ʉn **Pyo-o Shir**, kɔ o-hur, ye yage ʉr-yoos ʉn kɔ'ot ʉn **Ma-to m-Rerem** ne á. Ye senge m-zee Yeso wʉ rɔ **Kiristi**.

Bɔr-ʉs cind

A dak yan-m-Senge nen ta'yoor

¹ To, ʉn ka hɔ-to, hun-ne ʉt-moor ne warguru **yan-dor Yeso**. **Yahuda**-ne yan-hoge ʉt-Girik nomuru **Yahuda**-ne ʉs-hwumug ye rɔ ʉn hoge ʉn rem-de **ʉt-Ibra** à.* Ye ʉn nom kaane remen a m-was ʉn ye man ye gwɔr-ne ye ʉn ne'a-ne da-ɔ ʉn wong ʉn rii-yo m-re yo ʉn kɔ de ke hɔ-de á.

² Ka op ʉn nen yoor-ye agburu hun-ne kap **yan-neke-m Yeso**. Ye zeeru, “Ai, ʉ nom ʉr-bon a yage kɔ'ot-m ʉn Ma-to Shir a ma'aste ma-to ʉn rii-yo m-re á.

³ Remen kaane, or re ne daag nɔ hun-ne nen ta'yoor be ʉn nɔ, ye rɔ ʉn kashi ʉr-hur ne de ʉr-bon à, ye shiishe ʉn **Kukt-o Shir** komo ʉs-weer ne à, ye a he m-ya'as ʉn ka senge-mo à.

⁴ Te komo tea muut ʉr-hi ʉn nom ʉn kon-se Shir ʉn yoos ʉn Ma-to Shir ne.”

⁵ Hun-ne kap hoguru rerem-mo ʉn ma-to ye rwore à. Ye daagu Istipanus (wʉ ken net-wʉ wʉ shereg ʉn Yeso ʉr-beeb ne, komo **Kukt-o Shir** garamsute wʉ), ʉn Pirip ne, ʉn Burokoras ne, Nikano ne, ʉn Timon ne, Barminas ne, Nikoras

---

* **Bɔr-ʉs cind:1 6:1** Kɔ: ʉt-Arameki.

(ko-ya-o-Antakiya, n-ga wu ba ko-**Yahuda**-wu á amba wu waragte ko-**Yahuda**).

⁶ Ye ka ye a daage un co-o **yan-Tom Yeso**. Bo ye nomoste kon-se Shir à, ye sekuru ye ut-kom.

⁷ Ma-to Shir komo to senguru m-bo'ose. Moor-to **yan-dor Yeso** komo n-me o-Urusharima sengu m-do hor-m-hor, yan-**Cow un kon-se Shir** ut-moor ne komo ye goksuru ka sher-mo un ma-to o-nip mo.

A shik Istipanus

⁸ To, Istipanus, wu net-wu shiishe un yar-mo Shir ne ur-beeb ne. Wu ro m-nom un rem-se o-made ut-hyat ne n-me un hun-ne.

⁹ Ye ken ye be-de un kuke-o ur-morog o a m-zee *Kuke-o un ye Possusse* à, ye he'eburu Istipanus ut-ween. Ye ka komo **Yahuda**-ne ye ye o-Kireni un ye o-Arekzandiriya ne, komo un ye un dak-o o-Kirikiya ne, un ye o-Asiya ne.

¹⁰ Amba, ye bo'os ut-ween un wu ne á, remen ma-to un wu to us-nap to, **Kukt-o Shir** ciriru un hi-de un wu.

¹¹ Ye swowuru ye ken hun-ne ye wukusse un remen ye zeet, "Te hogute wu un reeb-ut **Mosa**, komo wu ro Shir un nome un ma-to o-yo'og."

¹² Un kaane, ye 'yonsu hur-de un hun-ne, un sek-ye ne, un **yan-Yoos-de o-karamsa** ne. Ye komo ye daaru wu, ye shipu wu. Ye heeturu wu be-de un **Morog-de un Sek-ye**.

¹³ Ye ken sek-ye be-de un hun-ne haaru ye deknuru yan-swq-se ut-bo, ye ken ye zeeru, "Ka net-wu ko de ke ho-de wu ro un hun-to o-saa n-te

un ka be-de ba m-kukop de komo un **karamsa-o Mosa** ne.

¹⁴ Te hogute wu m-zee unze ka Yeso-wu o-Nazaret-wu wua wurumse ka be-de, komo wu wakse kap o un jor-se **Mosa, wan-Rwor un Ma-to Shir**, yaksu na a.”

¹⁵ Myet bo un ye ro tara tara be-de un **Morog-de un Sek-ye** a, ye ro wu un tu un yish-ye hyanu co-o un wu waksute untun **wan-tom-wu Shir**.

Bor-us ta'yoor

Ma-ut Istipanus

¹ Ko-Gwomo-wu un kon-se Shir cituru Istipanus wu zee, “¿Ka rem-se, nip-o?”

² Istipanus zeeru, “No or re ne un tat-ne ne, raks me no. Shir wan-seps-mo ut-gwomo wu rwuunte be-ur tato na **Ibrahi** da-o wu ro'e un dak-o o-Mesopotami a, cin ba wu ro she'ette bo-o o-Haran.

³ Shir zeeru wu, ‘Ine un dak-o ru, o yage hen-ne ru ne, o neke dak-o um he wo m-ya'as a.’*

⁴ “Tato na **Ibrahi** argu m-ine un dak-o o-Kardiya, wu argu m-she'et un bo-o o-Haran. Bon kan komo, bo tato un wu mereste a, Shir hanturu wu un ka dak-o notte ur-she'et m-moka a.†

⁵ Amba ne Shir 'ya **Ibrahi** ko rii gaan-yo un ka dak-o a, ko o-gaan. Amba wu sworog o-nu un

---

* **Bor-us ta'yoor:3 7:2-3** Hyen komo: Taka 12:1. † **Bor-us ta'yoor:4 7:4** Hyen komo: Taka 11:31; 12:4.

Ibrahi wu'a 'ye wu ka dak-o wu un baag-o he m-dond un jim-de un wu ne à. Shir sworog o-nu ko de nomte à **Ibrahi** rott wà un ka da-o á.‡

⁶ Shir komo wu rwore unze baag-o **Ibrahi** a nom ur-hamat un o ken dak-o, hun-ne ye un ka dak-o komo yea mus ye guw-ne, yea 'ye ye ur-koob har us-hak zungu-us nass [400].

⁷ Shir zeeru wu'a 'ye ka dak-o ye hette m-guw à ur-koob, kaane nomse komo baag-o **Ibrahi** a rwuun ye nome Shir m-guw un ka be-de.‡*

⁸ Shir komo wu esste ut-ma un **Ibrahi** ne, matō ur-ko. O rwo'e bo **Ibrahi** mate **Ishaku** à, wu koot wu ur-ko un ho-ur aeere-de. **Ishaku** matu **Yakubu**, komo wu matu tat-ne na ka op un nen yoor-ye.†

⁹ “Remen ka ya-n-ga-ye ro un shoob-ur heno un ye **Yusuhu**, ye babu wu. A heetu wu dak-o o-**Masar**. Amba Shir ro mosse un wu ne.‡

¹⁰ Komo wu ruutu wu be-de un kap o un swo ur-koob o un wu. Shir rwo'uru komo wu wakturu ko-ya-us-nap. Wu reeg ur-ho be-ur ko-Gwomo-wu o-**Masar**. Ko-Gwomo-wu o-**Masar** ya'asu wu gwomo-to o-**Masar**. Komo wu rwo'uru kap o un hun-ne ye un hur-o un wu un kom-ut **Yusuhu**.‡

¹¹ “A kane mer he'enuru un myet o un dak-o o-**Masar** un o-**Kan'ana**-ne, mosse un swo ur-koob

‡ **Bor-us ta'yoor:5 7:5** Hyen komo: Taka 12:7; 13:15; 15:18; 17:8.

‡ **Bor-us ta'yoor:7 7:6-7** Hyen komo: Taka 15:13-14. * **Bor-us ta'yoor:7 7:7** Hyen komo: Rwu 3:12. † **Bor-us ta'yoor:8**

7:8 Hyen komo: Taka 17:10-14; 21:2-4; 25:26; 29:31—35:18.

‡ **Bor-us ta'yoor:9 7:9** Hyen komo: Taka 37:11; 37:28; 39:2,21.

‡ **Bor-us ta'yoor:10 7:10** Hyen komo: Taka 41:39-41.

ne de m-yo, har tat-ne na taage un rii-yo m-re.*

¹² Amba bo **Yakubu** hogute yege-hyo ro kon o-**Masar** à, wu tomuru yakar-ye un wu, tat-ne na ha-mo o-**Masar**. De ka de ro hew-de un ye de ur-takan.

¹³ Un hew-de un ye de o ayoore-de, **Yusuhu** rwuntu hi un de un wu cas be-ur sek-ye ne ye un wu ne, ka da-o ko-Gwomo-wu o-**Masar** napuru baag-o **Yusuhu**.†

¹⁴ **Yusuhu** tomuru tato un wu **Yakubu** wu haan, komo un kap o un sekke-ne ye un wu ne. War war-mo un ye komo hun-ne kwooz-ut tet un op un taan ye [75].‡

¹⁵ **Yakubu** argu m-neke o-**Masar**, reeno wu mare un tat na ne.§

¹⁶ A kamsunu ye a muutu ye o-Shekem, a rwo'uru ye un saag-o **Ibrahi** o'e un hwor-ye o-azorpa à, be-ur yakar Hamor kanè o-Shekem.*

¹⁷ “Amba bo da-o nomte yow yow o Shir hette shoos un ka ma-to wu esse un **Ibrahi** ne à, hun-ne na dooru. Ye nomu ut-moor deen un dak-o o-**Masar**.

¹⁸ Ka da-de a nomu wu ken ko-Gwomo-wu o-**Masar**, wu nape net-wu a m-zee **Yusuhu** á.†

¹⁹ Ka ko-Gwomo-wu reeg ra-o un hun-ne na. Wu rangsute tat-ne na. Wu ro m-rwo a jorog yan-

---

* **Bqr-us ta'yoor:11 7:11** Hyen komo: Taka 42:1-2. † **Bqr-us ta'yoor:13 7:13** Hyen komo: Taka 45:1,16. ‡ **Bqr-us ta'yoor:14 7:14** Hyen komo: Taka 45:9,10,17,18; Taka 46:27 (ut-Girik).

§ **Bqr-us ta'yoor:15 7:15** Hyen komo: Taka 46:1-7; 49:33.

* **Bqr-us ta'yoor:16 7:16** Hyen komo: Taka 23:3-16; 33:19; 50:7-13; Josu 24:32. † **Bqr-us ta'yoor:18 7:17-18** Hyen komo: Rwuu 1:7-8.

yakar-ye un ye un remen ye meret.‡

20 “Un ka da-o o ka, a mate **Mosa**, wa-wu ut-campo. A nomu gut-de un wu reng-us tet un hur-o tato un wu. §

21 Bo a ruutu wu n-do à, wa wan-ne'a ko-Gwomo-wu o-**Masar** deku wu, wu gwotu wu untun wa un wu.*

22 A yoosuru **Mosa** kap o un nap-se un ya-o-**Masar**. Wu komo net-wu ur-beeb ne be-de rwor ut-ma, un rii-yo wu ro m-nom ne à.

23 “Bo wu woose hak-us kwooz-ut yoor [40] à, wu nomu us-barag wu he wu gas or un wu un **Isra**-ne.

24 Bo wu hyente wu ken ko-ya-o-**Masar**-wu, wu ro un dum-mo un ko-**Isra** à, wu haaru, wu guut ko-**Isra**, wu topotu wu, wu wosu ko-ya-o-**Masar**. Wu hooru wu.

25 Wu hwooru o-sakto wu zee or un wu ne a neps unze Shir daage wu remen wu guut ye. Amba hun-ne ye nap á.

26 Bo ish geste komo à, wu hyanuru ye ken **Isra**-ne ye m-dum, wu conu ye m-hongse. Wu zeeru, ‘Campo-ne, no hun-ne gaan-ye no ro, zan yo notte hi un no m-dum?’

27 “Amba ka wu ro or un wu m-dum à, wu tudbu **Mosa** n-riib, wu zeeru, ‘Za sagbu wo ut-gwomo be un te o piishitu te ut-ma?’

28 Ashi, zwu un con o hoot me bo o ho'e ka net-wu wu m-ryo?†

‡ **Bqr-us ta'yoor:19 7:19** Hyen komo: Rwuu 1:10,11,22.

§ **Bqr-us ta'yoor:20 7:20** Hyen komo: Rwuu 2:2. * **Bqr-us**

ta'yoor:21 7:21 Hyen komo: Rwuu 2:3-10. † **Bqr-us ta'yoor:28 7:28** Hyen komo: Rwuu 2:14.

29 Bø **Mosa** hogute kaane à, wu somuru wu she'eturu she'et-de ur-hamat un dak-o o-Midiyan. Reenø wu mate yakar yoor yan-campo-ne.‡§

30 “To, bø a nomte us-hak kwooz-ut yoor [40] à, wu ken **wan-tom-wu Shir** wu haanuru be-ur **Mosa** un rem-de o-ra, un ya-o yo ken 'yo-yo un o ken kot-o yow yow un Haag-o o-Sinay ne.

31 Bø **Mosa** hyente kaane à, wu bopu o-nu un rii-yo wu hyane à. Bø wu hyoknute yow yow wu gut à, wu hoguru cor. Yawe zeeg,

32 ‘Me wu ro Shir tat-ne ru ne, Shir **Ibrahi** un **Ishaku**, un **Yakubu** ne.’ Wur-o **Mosa** ciru us-zap, ko m-gwot ken wu hoks á.

33 “Yawe zeeru wu, ‘Pos ka'ante-ut ru, un remen ka be-de wotte eso à, be-de ba m-kukop de.

34 O-nip, um hyanag koob-de a un 'ya un hun-ne re ye ro o-**Masar** à. Um hogute 'won-se un ye, komo me un kergune um guut ye. To, m-moka se o zonge um tomot wo ha-mo o-**Masar**.’*

35 “To, ka Mosa-wu, wu ye yage, ye zee, ‘¿Wa sagbu wo ut-gwomo be-ur na o piishitu na ut-ma?’ Wu Shir tomne wu re co, wan-ruut-wu, un bu-yo un **wan-tom-wu Shir** wu rwuune be-de un wu un ka ya o-'yo yo à.†

36 Da-o wu komse nom un rem-se o-made un dak-o o-**Masar** à, wu rwuntu ye. Komo un saw-to ut-hyat ne un dak-o o-**Masar**, un Roog-o Jaas-o

‡ **Bqr-qs ta'yoor:29 7:23-29** Hyen komo: Rwuu 2:11-15.

§ **Bqr-qs ta'yoor:29 7:29** Hyen komo: Rwuu 18:3-4. * **Bqr-qs**

ta'yoor:34 7:30-34 Hyen komo: Rwuu 3:1-10. † **Bqr-qs**

ta'yoor:35 7:35 Hyen komo: Rwuu 2:14.

ne komo n-me o-kot ne har us-hak kwooz-ut yoor [40].‡

³⁷ “Ka Mosa-wu, wu zee **Isra**-ne, ‘Shir a deeg wu ken **wan-rwor un Ma-to Shir** wu be-de un hun-ne no, untun me.’§

³⁸ **Mosa** wu, wu karakse hun-ne ye o-**Isra** o-kot. Wu ro kane un tat-ne na ne komo un ka **wan-tom-wu Shir** wu ne wu nome ut-ma un wu ne un Haag-o o-Sinay a. Wu wu komo goksune ma-to yan-hoog be-de Shir wu hantu na.*

³⁹ “Amba tat-ne na yagu wu nome o-dorotte, ye 'yarag wu. Ye hogu gop-de m-warag un dak-o o-**Masar**.

⁴⁰ Ye zeeru **Haruna**, ‘Nomo na shir-ye he na teke co a. O nak ka Mosa-wu, wu rwuntu na es-mo un dak-o o-**Masar** a, a nap rii-yo koru wu a.’†

⁴¹ Un ka da-o, ye zworu ye ken shir-ye untun wur-o o-na. Ye seku ka gir-mo ur-**seke**, ye bopu o-zak un senge-mo ye nome un kom-to un ye a.‡

⁴² Remen kaane Shir tuku ye ur-jim, wu mussu ye yan-guw-mo un yege-regen. To ka nomog hond hond un rii-yo ro gense ne un takurda-o un **yan-Rwor un Ma-to Shir** a unze,

“ ‘No hun-ne ye o-**Isra**,

me wu no pene ut-gut no **seke** ur-sake,

har us-hak kwooz-ut yoor [40] n-me o-kot?

‡ **Bqr-us ta'yoor:36 7:36** Hyen komo: Rwuu 7:3; 14:21; Qog 14:33. § **Bqr-us ta'yoor:37 7:37** Hyen komo: Kara 18:15,18.

* **Bqr-us ta'yoor:38 7:38** Hyen komo: Rwuu 19:1—20:17; Kara 5:1-33. † **Bqr-us ta'yoor:40 7:40** Hyen komo: Rwuu 32:1.

‡ **Bqr-us ta'yoor:41 7:41** Hyen komo: Rwuu 32:2-6.

43 Ay, kɔ kenɛ nɔ ha nɔ ʊt-tʊw ʊn dɛpi-o ʊn toog-o Morek,
 ʊn rɛgɛn-yo toog-o Ripan,
 ka toog-se nɔ nɔmɛ à remen nɔ kwuktutɛ se.
 Remen kaanɛ, man rʊ a dɛk nɔ m-gʊw ʊr-hew
 nɛ

co-o o-**Babira.** †§

44 “N-ga, tat-nɛ na ro ʊr-dɛpi de ro ʊn kutɛ ʊn hun-nɛ ʊnze Shir rɔ mɔsɛ ʊn yɛ nɛ o-dákár à.
 A ʊn nɔm de bɔ Shir rʊrɛ **Mosa** wʊ nɔm de à,
 hond hond bɔ Shir kutɛ **Mosa** à.*

45 Da-o Josuwa rumɛ o-dak ʊn kom-to ka hun-nɛ ro ʊr-she'et ʊn ka dak-o à, Shir yanɛ yɛ ʊn yish-yɛ ʊn **Yahuda-nɛ**. Ka dɛpi-de tat-nɛ na 'woosɛ be-de ʊn ya-n-ga-yɛ na à, yɛ hanturʊ de ʊn ka dak-o. Ka dɛpi-de komo de ro kɔn har haan-mo ʊn da-o ko-Gwomo **Dawuda.** †

46 **Dawuda** komo wʊ kumug ʊr-ho be-de Shir, har wʊ nɔmog ʊs-kɔn be-de Shir remen wʊ meet **Pyo-o Shir** rem Shir **Yakubu.** ‡

47 Amba **Suremanu** wʊ me'e Shir ʊt-ma. §

48 “Myet ʊn kaanɛ nɛ, Wa-ʊt-Gwomo kap wʊ rɔ m-she'et ʊn hur-to hun-nɛ ma'e á. Bɔ **wan-Rwor ʊn Ma-to Shir** zɛɛ à,

49 “ ‘Yawe zɛɛg, “O-Tɔn o rɔ dɛɛg-o ʊn gwomo-ʊt re,

o-dak nɛ o rɔ rii-o ʊn ɛs ʊn na-ʊs re.

¿Yan gɔn hur-o nɔ he mɛ m-me'e?

§ **Bɔr-ʊs ta'yoor:43 7:42-43** Hyen komo: ɛmos 5:25-27 (ʊt-Girik). * **Bɔr-ʊs ta'yoor:44 7:44** Hyen komo: Rwʊʊ

25:9,40. † **Bɔr-ʊs ta'yoor:45 7:45** Hyen komo: Josu 3:14-17.

‡ **Bɔr-ʊs ta'yoor:46 7:46** Hyen komo: 2Sam 7:1-16; 1Nom 17:1-14. § **Bɔr-ʊs ta'yoor:47 7:47** Hyen komo: 1Gwm 6:1-38;

2Nom 3:1-17.

Ko komo ¿yan gon be-de ne ro be-de un wuwe un de?

50 ¿Me wu ka nome kap se ka rem-se á?" *

51 "No ya-o-cimi, yan-hur-ur hwo'og-de, yan-to-to un caar. Ur-ho bi, no un yage o-dorotte un **Kukt-o Shir**, bo tato no ne nome à, ka no m-nom un ce no.

52 ¿N-me un **yan-rwor un Ma-to Shir**, wu tato no ne yage m-rangse à, wu ro kon? Ye hoog ka ye nome ut-ma un haan-mo un ka wan-Kashi ur-she'et wu ne à. No komo, no ya'aste wu un kom-to un ya-o-**Roma**, bo no ho wu à.

53 No ye ne gokse o-**karamsa** be-de un **yan-tom-ye Shir**, amba no doru o á."

A jirig Istipanus us-jor har wu mer

54 Bo ye hogute kaane à, ye nomu us-ryaab deen har ye hew us-jow remen us-ryaab.

55 Amba Istipanus ro shiishe ceng un **Kukt-o Shir**. Wu tuuru yish, wu ro un gwot o-Ton shir, wu hyanuru seps-mo Shir, komo un Yeso ne eso un kom-o ur-re o Shir.

56 Istipanus zeeru, "Gwot no, me un hyan o-Ton tikshishe, komo un **Wà-wu un net** ne eso un kom-o ur-re o Shir."

57 Amba ye ciru kan-se o-zaaz deen deen, ye zwopu to-to un ye, ye moru wu da-o gaan.

58 Ye ruutu wu so n-jim de o-bo. Ye sengu wu us-jor ut-ta'ar. Ya-us-tor komo ye essu matuku-to un ye be-de un wu ken ko-beeb-wu, jin-de un wu Shawuru.

---

* **Bqr-us ta'yoor:50 7:49-50** Hyen komo: Isha 66:1-2.

⁵⁹ Ye ro un jor-us Istipanus, wu ne, wu nomu us-kon wu zee, "Yeso Wan-Koyan, dek kukt-o re."

⁶⁰ Wu kwukturu, wu damu cor m-'wons ne wu zee, "Wan-Koyan, taase o piishe ye ut-ma un de ka **ba'as-de** á." Bo wu rurte kaane à, wu argu m-mar.

Bor-us eer

¹ Shawuru komo wu shesu ka ye ho'e Istipanus à.

Shawuru rangsute yan-dor Yeso

Un ka ho-to, a ro un rangse un **yan-dor Yeso** ye ro o-Urusharima à ur-koob. Ye argu m-caage so un dak-to o-Judiya un o **o-Samariya** ne, **yan-Tom Yeso** kuse cot.

² Ye ken yan-guw-mo Shir ye, ye joke Istipanus. Ye 'won us-'won deen remen mar-mo un wu.

³ Amba Shawuru sengu rangse un hun-ne **yan-dor Yeso** ba m-sok. Wu ro m-cow ut-hur, wu ro un ship un campo-ne un ne'a-ne ne, wu ro ye m-ka un kur-to m-ke'et.*

Pirip ko'otte Ma-to m-Rerem un bo-o o-Samariya

⁴ Ka **yan-dor Yeso** ye a cakarse à, senguru m-pa, ye ro un senge-mo un ko'ot un **Ma-to m-Rerem** ko kene ye ha'e.

⁵ Pirip nekuru bo-o **o-Samariya**, wu ro ye un ko'ote ma-ut **Kiristi**.

⁶ Bo hun-ne deen hogute ma-ut Pirip à, ye hyanuru komo rem-se o-made se wu ro m-nom à,

---

* **Bor-us eer:3 8:3** Hyen komo: Seng 22:4-5; 26:9-11.

un gop-de ye muute ur-hi n-te un rii-yo wu ruru ye à.

⁷ Ya-ut-kot komo ut-moor ne ye sengu m-rwuun un wur-to un hun-ne un joog us-kan. Ye ro un hoks ur-hew un na-se ye á un ryam-ne ne, a taasu ye gom-se un ye myet.

⁸ Remen kaane, hun-ne ye un ka bo-o nomu o-zak deen.

Sima ko-wa-o-gwot

⁹ Wu ken net-wu ro kon jin-de un wu Sima. Nga wu ro ye un nome un rem-se ut-hyat un ka bo-o, har wu ru **Samariya**-ne bop us-nu. Wu ma'asuru m-zee wu caari-wu un net-wu.

¹⁰ Hun-ne kap komo ye muuturu ur-hi be-de un wu, yakar ha-mo un mong-ne, ye ro m-zee, "Ka net-wu, ai, beeb-de Shir de, wu a m-zee 'Wa-ut-gos' à."

¹¹ Ye muutu ur-hi be-de un wu m-sok ne, un remen wu rewesute wu ro ye un nome o-made o ro m-rwo ye bop o-nu à.

¹² Amba bo ye dekte ka **Ma-to m-Rerem** to Pirip nome to un gwomo-to Shir à, komo un jin-ur Yeso **Kiristi** ne, kap mo un ye a yo'osuru ye m-ho, ne'a-ne un campo-ne ne.

¹³ Har Sima un hi un de un wu, wu shereg be-de Shir. Bo a yo'osu wu m-ho à komo wu momsu Pirip o-wur. Bo wu hyente Pirip ro un nom ut-hyat un caari-to us-saw to o-made ne à, wu bopu o-nu.

¹⁴ Bo **yan-Tom Yeso** ye ro o-Urusharima hogute **Samariya**-ne gokste Ma-to Shir à, ye tomuru Bitrus ne un **Yohana** be-de un ye.

15 Bō Bitrus ne woote o-**Samariya** à, ye nomuru hun-ne us-kon ye gokste **Kukt-o Shir**.

16 Remen **Kukt-o Shir** un ro cirete be-de un ye ko wan-gaan á, a yo'oste ye m-ho cot un jin-ur Yeso Wan-Koyan.

17 Bitrus ne un **Yohana, seke** ye kom-to o-kwum, ye gokste **Kukt-o Shir**.

18 Bō Sima hyente, ashi un rwo un kom-to un **yan-Tom Yeso** atte un kum o-Kukt à, wu zonguru wu ya'astu ye hwor.

19 Wu zeeru, "Me un cere, 'ya me no ka beeb-de, remen bo un net-wu me **seke** kom-ut re, wu kumut **Kukt-o Shir**."

20 Amba Bitrus zeeru wu, "Wo un hwor ru ne noa sabre! ¿Wo m-hyan o o zee un hwor-o o he kum un yar-mo Shir?"

21 Ho-m ru ro kon un to ka ma-to á ko hiin, un remen hur un du ro hond hond be-de Shir á.

22 Se o wonge un ka sakt-o yo-o o ne o wotte à, kon Wan-Koyan ko wua soksū wo **ba'as-de** un ka rii-yo o nome barag-se m-nom un hur un du à.

23 Remen um hyanag wo un shoob-ur yo-de ne, wo gekse n-me **ur-ba'as**."

24 Sima shasuru wu zee, "Kono no me no Wan-Koyan taase ko o-gaan be-de un ka saw-to no ogme à yo kum me."

25 Bō Bitrus ne un **Yohana** nome us-swo rem Yeso un ko'ot un ma-ut Wan-Koyan à, ye argu m-warag o-Urusharima. Bō ye waragte o-Urusharima à, ye sengu m-ko'ot **Ma-to m-Rerem** un kot-to o-**Samariya** ut-moor ne.

Pirip un ko-ya-o-Itiyopiya ne

26 A kanɛ, wu ken wan-tom Wan-Koyan, wu zɛɛru Pirip, “Inɛ, o dɔrɛ sɔ o-baar, ka cɔw-yo rwuɔnɛ o-Urusharima à, ha-mo o-Gaza, cɔw-yo o-dákár.”

27 Wu argu m-inɛ wu nekuru. Wu hyanuru wu ken nɛt-wu o-Itiyopiya wu. Wu ro un caari-de ur-con nɛ† un gwomo-to o-Kandis,‡ wu un dak-o o-Itiyopiya. Wu ro komo wa-ur-es un ka Gwomo-to. Wu un haan o-Urusharima remen wu sekemsutɛ Shir.

28 Bɔ wu rotte un jo o-hur à, tara n-tɛ un keke-de un jok-yo un wu, wu upsuru takurda-o **Ishayawan-Rwor un Ma-to Shir** wu ma'asuru m-karantɛ.

29 Kukt-o zɛɛru Pirip, “Hyogbɛ o wo yow yow un ka keke-de o-jok de nɛ.”

30 Pirip bu'ugu o-rek, wu wooru un her-o un wu, wu hoguru wu m-karantɛ un takurda-o **Ishayawan-Rwor un Ma-to Shir**. Pirip cituru wu, “¿O nepstɛ rii-yo wo m-karantɛ?”

31 Wu shasuru, “Ay, mɛ hoks m-nap á, sɛ mɛ kumɛ wu ruru mɛ à.” Wu zɛɛru Pirip wu de keke-de un jok wu she'et un her-o un wu.

32 Ka Ma-to Shir to komo to wu ro m-karantɛ à to ro:

“A naku wu untun o-ca a nekɛtɛ be-de m-pan.

Bɔ ya o-rwuug o-ca ro m-ma'as temb
un kom-to un wan-or-o un can-se un wur-o
un yo à,

kaanɛ ko nu-o un wu, wu hak á.

33 A nomotu wu rem-se ba ur-bon

† **Bɔr-ʉs eer:27 8:27** ʉt-Girik: Wu a matɛ ba m-campo à ko nɛ wu a pɛsmɛ à. ‡ **Bɔr-ʉs eer:27 8:27** Kandis ne'a-wu komo ko-gwomo-wu.

har a wen wu yo ro yo ma un wu à.
 ¿Wan wu ne he hoks un cep un ma-to un baag-o
 un wu?

Remen a dossussute hoog-mo un wu un ka
 dak-o.”§

³⁴ Ka ko-ya-o-Itiyopiya-wu zeeru Pirip, “¿Wan
 wu ne ka **wan-Rwor un Ma-to Shir** wu rotte ut-
 ma? ¿Wu un hi-de un wu, ko net hor-wu?”

³⁵ Pirip haku nu-o un wu, wu shi'nuru raag-o
 un ka gen-mo un Ma-to Shir, wu ro wu un rure
Ma-to m-Rerem to ma Yeso.

³⁶ Bo ye rotte ur-hew à, ye wooru be-de m-
 ho, ka ko-ya-o-Itiyopiya-wu zeeru, “Gwot, m-ho!
 ¿Yan yo ne he m-wen a yo'os me n-me m-ho?”*

³⁸ Wu zeeru a ess ka keke-de un jok de. Kap
 mo un ye yoor-ye kergunduru ye he'ebu m-ho,
 Pirip yo'osuru ka net-wu m-ho.

³⁹ Bo ye rwunte m-ho à, Kukt-o Wan-Koyan
 deku Pirip. Ka ko-ya-o-Itiyopiya-wu do Pirip m-
 hyan á. Wu argu arag-mo un wu o-zak.

⁴⁰ Amba Pirip hyanu hi un de un wu un bo-o
 o-Azotus. Wu rigu kap o ut-bo, wu ro m-rwor un
Ma-to m-Rerem, har wu wooru o-Kaseriya.

Bor-us jero

Waktune-m Shawuru be-de Shir
(Seng 22:6-16; 26:12-18)

§ **Bor-us eer:33 8:32-33** Hyen komo: Isha 53:7-8 (ut-Girik).

* **Bor-us eer:36 8:36** Mo ken gen-mo un do ci-o ³⁷Pirip
 zeeru, “Urege o shereg hur-ur gaan, ay, a argu wo m-nome.”
 Wan-ba-m-campo zeeru, “Um shereg Yeso Kiristi Wa-wu Shir wu.”

1 Shawuru sengute re co un rangse un yan-neke-m Wan-Koyan deen, har m-zee wua ho ye. Wu argu m-ha be-de un ko-Gwomo-wu un kon-se Shir.

2 Wu konu wu genu wu ut-takurda wu heet un kuke-to un yoos un Ma-to Shir to ya-o-Damaskus, remen urege wu kumug **yan-dor Yeso** un Ka Cow-yo, campo-ne ko ne'a-ne, wu hantu ye un bo-o o-Urusharima a ke'et ye.

3 Wu ro ur-hew, wu wooru yow yow o-Damaskus ne. Da-o gaan, wu hyanuru m-cecar n-ton mo caragsuru un wu.

4 Wu argu m-he n-dak, komo wu hoguru o ken cor-o ro wu m-zee, "Shawuru, Shawuru ya wotte me m-rangse?"

5 Shawuru zee ru, "¿Wan wu ne o ro Wa-ut-Gos?"

Cor-o shasuru o zee, "Me ro Yeso ka wu wo m-rangse à.

6 Ine m-moka, o cuw n-me o-bo, reeno a he wo m-rure rii-yo o he m-nom à."

7 Yan-ur-hew de un wu komo ye hoks tep á, cor-o ka ye hogusse amba ye hyan net á.

8 Shawuru argu m-ine n-dak, amba bo wu upste yish à, wu do m-hyan á. Ye shipu wu o-kom, ye hantu wu o-Damaskus.

9 Wu nomu ho-ut tet, ba m-hyan, ba m-re, ba m-swó, komo.

10 Wu ken **wan-neke-m Yeso** wu ro kon o-Damaskus, jin-de un wu Hananiya. Wan-Koyan nomo wu ut-ma n-te ut-hyangan, wu zee, "Hananiya!"

Wu komo wu shasuru, "Me ka, Wan-Koyan o."

11 Wan-Koyan zeeru wu, “Ine, o dore ka cow-yo a m-zeɛ Cow-o Te'te à. O neke un hur-o Yahudas, o cit wu ken net-wu un bo-o o-Tarsus wu, wu ro kane à, jin-de un wu Shawuru. Wu ro kane us-kon un ka be-de.

12 Har n-me ut-hyangan wu hyanu wu ken net-wu jin-de un wu Hananiya cowonte, wu sekuru wu kom-to o-kwum remen wu doot kumun hyan-o o-bo.”

13 Amba Hananiya shasuru, “Wan-Koyan, um suuste hoge un ma-to un ka net-wu be-de un hun-ne deen, n-te un moor-to un men-ut jaas-to to wu nome yan-dor ru o-Urusharima à.

14 Wu ka komo Gwomo-ne ye un kon-se Shir ya'ag wu ur-beeb wu ship un bo un wu ro un nom us-kon un jin un du à.”

15 Amba Wan-Koyan zeeru Hananiya, “Neke remen wu net-wu, wu um daagne wu nomot senge-m re remen wu ko'otte jin un de be-de un ye ro **Yahuda**-ne á, un gwomo-ne un ye ne, komo un **Isra**-ne ne.

16 Me un hi un de, man kussu wu koob-de wu he m-swɔ ba wu un con un remen jin un de à.”

17 Hananiya haaru, wu cowu o-hur. Wu tabbu o-kom wu ci'uru Shawuru. Wu zeeru, “Wan-yen de Shawuru, Wan-Koyan wu tomnu me. Yeso ka wu rwuune be un du un ka cow-yo o donde à. Wu conog o do m-hyan, remen komo **Kukt-o Shir** garamsuté wo.”

18 Ba un naas o-da, yo ken rii-yo untun kuk-o o-jan he'enuru Shawuru un yish, wu jamsu m-hyan. Ka da-o wu inuru a yo'osuru wu m-ho.

19 Wɔ reeru rii-yo m-re wɔ jamsu kum m-wɔns.

*Shawuru ko'ote Ma-to Shir
un bo-o o-Damaskus*

Shawuru nomuru ut-ho hiin un **yan-neke-m Yeso** ne o-Damaskus.

20 Ba m-jime, Shawuru ciru ko'ot un ma-ut Yeso un kuke-to un yoos un Ma-to Shir. Wɔ ro m-zee Yeso wɔ ro **Wa-wu Shir**.

21 Myet bon ye hogu wɔ à, ye bopu nu-se un ye. Ye zeeru, “Ashi, iwɔ wɔ ka hoome hun-ne komo wɔ caas yan-nom us-kon un ka jin-de o-Urusharima á? iwɔ un neke kané ka un sakt-o un heet-mo un ye be-de un Gwomo-ne ye un kon-se Shir a ke'et ye á?”

22 Amba Shawuru dooru ko'ot un Ma-to Shir ur-beeb ne. Wɔ senguru 'yons un hur-de un **Yahuda**-ne ye ro ur-she'et o-Damaskus à, wɔ ro ye m-rure o-nip unze Yeso wɔ ro **Kiristi**.

Shawuru possote Yahuda-ne

23 Bo a nomte ut-ho hiin à, **Yahuda**-ne zonguru ye hoot Shawuru.

24 Amba wɔ hoguru ma-to un yo ye cone m-nom à. M-tet, m-how ne ye ro un tu un yish un ish-se o-bo remen ye hoot wɔ.

25 Amba m-tet yan-neke-mo un wɔ deku wɔ, ye kerguntu wɔ un o ken ish-o un wur-o un o-bo n-me un caari-o o-koor.*

Shawuru waragte o-Urusharima

---

* **Bor-ɔs jero:25 9:25** Hyen komo: 2Kor 11:32-33.

²⁶ Bọ Shawuru woonte o-Urusharima à, wu ma'asuru m-senge wu cuwut n-me un morge-de un **yan-dor Yeso**, amba kap mo un ye hogu o-gyer un remen ye dek wu untun ko-**yan-neke-m Yeso** á.

²⁷ Amba Barnabas deku Shawuru wu heet be-de un **yan-Tom Yeso**. Wu ruru ye bọ Shawuru hyane Wan-Koyan un cow à, un bọ Wan-Koyan nomo wu ut-ma ne à, komo un bọ Shawuru ko'ote jin-ur Yeso o-Damaskus à, ba o-gyer.

²⁸ Bọ un kane, Shawuru sengu neke-mo un wu sak un **yan-dor Yeso** ne o-Urusharima. Wu ro m-ko'ot un jin-ur Wan-Koyan ba o-gyer.

²⁹ Komo ma-ut sengu wu m-suune un **Yahuda**-ne yan-hoge ut-Girik, wu ma'asuru ut-ma un ye ne, amba ye sengu hoob-o ur-taab ye hoot wu.

³⁰ Bọ or un wu ne nepte kaane à, ye argu wu m-heet o-Kaseriya. Ka da-de, ye tomu wu ha-mo un bo-o o-Tarsus.

³¹ Bọ un ka da-o hun-ne kap **yan-dor Yeso** ye ro un dak-to o-Judiya à, o-Gariri ne, o-**Samariya** ne, ye kumu she'et-de un gwugwu-mo ur-hur. Hun-ne **yan-dor Yeso** kumu ur-beeb, un jaab-o ut-men ne, ye dooru ut-moor un bu-yo un **Kukt-o Shir**, da-o ye senge ur-she'et n-me un gyero Wan-Koyan à.

Bitrus taasute Iniyas gom

³² Bọ Bitrus dorokte ut-dak kap à, komo wu haaru be-de un ka **yan-dor Yeso** ye, ye ro ur-she'et un bo-o o-Ridda à.

³³ Un ka be-de, wu go'onuru un wu ken net-wu ne jin-de un wu Iniyas, wu ro domb hak-us eer un gom-o us-ryam.

34 Bitrus zeeru wu, “Iniyas, Yeso **Kiristi** taaste gom ru. Ine, o pus rii-o ur-rut o ru.” Ba un rem, Iniyas argu m-ine.

35 Kap hun-ne ye ro ur-she'et n-me un bo-to o-Ridda un Sharon ne hyanu ka wu a taase gom a. Ka da-o ye waktunu be-ur Wan-Koyan.

Bitrus yonste Tabita ut-marimar

36 Un bo-o o-Jopa, wu ken ne'a-wu ro kon **wan-neke-m Yeso** jin-de un wu Tabita, wu a m-zee Dorkas a. Ka Dorkas wu ya'aste hi un de un wu sak n-me un nom un rii-yo ur-bon, komo wu ro un gu un koob-ne.

37 Un ka da-o, wu rukt o-wur, wu maruru. Bo ye zorte wu a, ye neksu u-de un wu un kuke-o n-ton.

38 Komo bo-o o-Ridda ro yow yow un bo-o o-Jopa ne. Bo **yan-dor Yeso** hogute Bitrus ro kon o-Ridda a, ye tomuru hun-ne yoor be-de un wu, ye kon wu wu haan be-de un ye hor-m-hor.

39 Bitrus argu m-ine wu nekuru un ye ne. Bo wu woonte a, ye heetu wu un kuke-o n-ton. Myet-mo un ne'a-ne ye campo un ye ne merme a, ye esuru yow yow un wu ne, ye ro us'won, ye ro Bitrus m-kute ut-matuku, ut-gund ne to Dorkas cee ye cin da-o wu rokne un hoog a.

40 Bitrus ruutu ye n-do kap un ka kuke-o, wu kwukturu wu kon us-kon. Wu byanduru be-de ur-u, wu zeeru, “Tabita, ine.” Wu argu ups un yish. Bo wu hyente Bitrus a, wu argu m-ine wu she'eturu.

41 Bitrus tebbu wu o-kom wu guuru wu, wu inute. Wu agbu **yan-dor Yeso**, un ne'a-ne ye

campo un ye ne merme ne à, wu tebbu ye Tabita un hoog ne.

⁴² Ka ma-to semuru kap o o-Jopa, hun-ne komo deen ye argu m-sheer be-ur Wan-Koyan.

⁴³ Bitrus rewu ut-ho deen o-Jopa, un hur-o un wu ken ko-yan-swom-to ut-ka to ut-gut wu, wu a m-zee Simon à.

Bor-us op

Bitrus ne un Koneriyus

¹ Wu ken net-wu ro kon un bo-o o-Kaseriya jin-de un wu Koneriyus. Wu ro ko-caari-wu un karma-ne wu un **Roma**-ne wu un buug-de un karma-ne de a m-aag *Buug-de o-Itariya* à.

² Wu conog Shir un hur-ur gaan, komo wu ro “Wan-seps un Shir,”* kap un yakar-ye un wu ne. Wu ro m-senge deen be-de un gwu-o un **Yahuda**-ne ye ro koob-ne à, komo ko de ke ho-de wu ro us-kon be-de Shir.

³ De ken ho-de, hohond-mo un kwom-us tet-se m-rim, wu hyanuru **wan-tom-wu Shir** cas n-te ut-hyangan. **Wan-tom-wu Shir** haante be-de un wu, wu zeeru, “Koneriyus!”

⁴ Koneriyus tuuru wu yish gyer-o-gyer, wu zeeru, “Wa-ut-Gos, zyan yo ne?”

Wan-tom-wu Shir zeeru wu, “Kon-us ru se un gwu-o un koob-ne ne se wo m-nom à, se woog be-de Shir, rem-se m-baks se komo be-de un Shir.

---

* **Bor-us op:2 10:2** Yahuda-ne ya'aste ka jin-de “Wan-seps un Shir” be-de un net-wu, wu un dorotte-o un yoos-de un Yahuda-ne à, amba ba ur-ko. Remen a ko wu á, Yahuda-ne us-barag wu ba ko-Yahuda-wu á.

⁵ Tom hun-ne m-moka ha-mo o-Jopa ye agante Simon, wu a m-aag Bitrus à.

⁶ Bitrus she'ete un hur-o un wu ken net-wu jinde un wu komo Simon, wan-swom-to ut-ka. Hur-o un wu ro n-riib m-sa à.”

⁷ Bo **wan-tom-wu Shir** ka wu nomo wu ut-ma aragte à, Koneriyus agnu guw-ne ye un wu nen yoor, un wu ken ko-karma-wu ne wu shere un Shir n-me un ka ye ro wu un nome m-senge ur-ho bi à.

⁸ Bo wu komoste ye m-rure un koyan kap à, wu tomuru ye ha-mo o-Jopa.

⁹ Bo ish geste à, ho-ur ro yow yow ur-hi ne, guw-ne Koneriyus ro ur-hew. Da-o ye woone yow yow un bo-o o-Jopa ne à, Bitrus daaru n-ton o-kuke, wu nomot us-kon.

¹⁰ Mer shipi wu, har wu cun wu re yo ken rii-yo. Amba bo a ro un ma-to un nom un rii-yo m-re à, wu hyanu ut-hyangan.

¹¹ Wu hyanu Ton-o shir tiksute, o ken rii-o o ro m-kerguné untun un caari-o o-gwodo. A o m-kyergunte n-dak un pa'aso-to un o ne ut-nass.

¹² N-me un o, koyan gon gut-de, de ro kon. Ye un na-us nass ro kon, un ye ro m-nak o-uub ne à, un yege-no ye ut-kot ne.

¹³ Wu hoguru o ken cor-o zeeg wu, “Bitrus, ine, o pen, o ti.”

¹⁴ Amba Bitrus zeeru, “Ay! Wan-Koyan o, me wet m-ti m-ap mo **karamsa-o Mosa** zee a ti á.”

¹⁵ Wu dooru hoge un cor-o ayoore-o, o zeeg, “Rii-yo Shir nome ba m-kukop à, taase o eeg yo rii-yo m-kukop.”

16 Bɔ korte kaane sɔ-o o-tet à, da-o gaan ka saw-to argu m-da n-Tɔn shir ba m-rem.

17 Bitrus ro o-ryegen deen, wu ro m-zee koyan yo ka hyangan-to kute wu. Ka hun-ne ye Kɔneriyus tomne à wɔɔnuru. Ye cituru hun-ne be-de hur-o Simɔn rɔ à. Ye hyanuru o-hur, ye ro eso eso un ish.

18 Ye ro m-kɔ'ot o-ish, ye ro o-cot, “¿Kɔ Simɔn wu a m-aag Bitrus à comsute kane?”

19 Cin Bitrus ro un barag-se un ka hyangan-to, **Kukt-o Shir** zeeru wu, “Hun-ne nen tet ye ka kane un hoob-o ru.

20 Ine, o kerge hor-m-hor, o doru ye. Taase o hoge o-gyer á, remen me tombu ye.”

21 Bitrus kyerguru, wu nekuru be-de un ka hun-ne ye. Wu zeeru ye, “Me wu no o-hoob. ¿Yan yo hantu no?”

22 Ye zeeru, “Wu ken ko-caari-wu un ko-karma-wu un **Roma**-ne wu, jin-de un wu Kɔneriyus, wu tomnu te. Wu kashi un net-wu, ‘Wan-seps un Shir.’† Ka wu kap o un hun-ne ye o-**Yahuda** rɔ m-rwor un ma-to un wu ut-kashi à. Wu wu, wu ken **wan-tom-wu Shir** wu ba m-kukop wu rwo'e wu tomonte o habe un hur-o un wu, wu hogute to o he m-cep à.”

23 Bitrus agnuru ye, wu ya'aru ye be-de m-rew.

Bitrus un hur-o Kɔneriyus

---

† **Bɔr-us op:22 10:22** Yahuda-ne ya'aste ka jin-de “Wan-seps un Shir” be-de un net-wu, wu un dorotte-o un yoos-de un Yahuda-ne à, amba ba ur-kɔ. Remen a kɔ wu á, Yahuda-ne us-barag wu ba ko-Yahuda-wu á.

Bò ish geste à, Bitrus inuru, wu nekuru un ye ne. Ye ken **yan-dor Yeso** ye komo yan-bo-o o-Jopa ye shiiru wu.

²⁴ Gas-o ish komo ye cowuru o-Kaseriya. Ko n-ga ma Koneriyus hwoog yea heesune, har wu agburu or un wu ne kap un nay-ne ye un wu ne.

²⁵ Bitrus ro m-cow o-hur, Koneriyus 'wossuru wu. Wu heeru un na-se un Bitrus, wu kwuktu wu.

²⁶ Amba Bitrus zeeru wu ine, wu zeeru, "Ine! Ai, me ma net-wu."

²⁷ Bitrus ro ut-ma un wu ne, wu cowuru wu 'wossuru hun-ne deen morgute.

²⁸ Wu zeeru ye, "No un hi un no, no nepste unze udepe ko-**Yahuda** mosse ur-hi ko ne wu gas, ko ha ur-hamat be-de un net-wu ro ko-**Yahuda** á. Amba Shir zeeg taase um zee net, 'Shir a goks wo á.'

²⁹ Remen kaane, bo a tombe um haan à, me zee ay á. To, m-moka um conog um nep rii-yo rwo'e no agantu me à."

³⁰ Koneriyus zeeru, "Ho-ut nass-to arge à, gon ka da-o, kwom-us tet-se m-rim me un kon-se Shir un hur-o re. Wu ken net-wu woonuru wu esu un co re. Saw-to wu cope à, to m-cucas to m-sok ne.

³¹ Ka net-wu zeeru, 'Koneriyus, a gokste kon-us ru, ka koob-ne ye wo m-gu komo à, ka ma-to a wakte rii-yo m-baks be-de Shir.

³² Remen kaane, tom ha-mo o-Jopa a agan Simon, wu a m-aag Bitrus à, wu comse un hur-o Simon wan-swom-to ut-ka, wu hur-o un wu ro n-riib m-sa à.'

33 Q rwo'e, um tombute a agan wo, komo nomog ur-bon bo o haane à. To, te myet te morgute un co-o Shir, remen te rakste kap o un yo Shir Wan-Koyan zee wo à."

Bitrus ko'otte ut-ma un hur-o Koneriyus

34 Bitrus ciru ye nome ut-ma, wu zee, "O-nip, m-moka um cire m- nap Shir ro un kute un hun-ne m-koos á.‡

35 Amba wu ro m-goks un hun-ne ye un ko o ke dak-o bo un wu ro un hoge un gyer-o un wu à, komo un kowan wu nome kashi rii ne à.

36 No nepste tom-o wu tomnunte hun-ne ye o-**Isra** à. Shir ya'ag te **Ma-to m-Rerem** to rwo'e na she'et-de ba ut-ween un Shir ne à. Wu un nom kaane un bu-o Yeso **Kiristi**, komo wu ro Wan-Koyan be-de un ko wu ke net-wu.

37 No nepste bo ka ma-to seme kap o n-me de un dak-o o-Judiya à, cir-mo n-me o-Gariri wu shi'ine, da-o **Yohana** ko'ote ma-to un yo'os-de hun-ne m-ho à.

38 No nepste Shir daage Yeso wu o-Nazaret, bo Shir ya'ase wu **Kukt-o Shir** à, komo ur-beeb ne. Remen Shir ro mosse un wu ne, wu sengu m-pa wu ro un nom un senge-mo m-sok, wu ro un taase un kap ye **ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot** shipe à, gom-se un ye.

39 "Te ro yan-swq-se un wu komo te hyanag un yish te kap o un rii-yo Yeso nome n-dak o o-Judiya à, komo o-Urusharima ne. Q ye hootu wu n-te un ton-o cik-o o-**kan**.

‡ **Bqr-us op:34 10:34** Hyen komo: Kara 10:17.

⁴⁰ Amba Shir 'yonsu wu un ho-ur atette-de, komo wu rwo'uru ye ken hun-ne ye hyenet wu.

⁴¹ Wu rwuun be-de un myet o un hun-ne á, se be un te ye Shir daage cin n-ga remen te waktute ya-o-sorog à. Te reeg, te su be-ur gaan un wu ne, da-o wu ine ut-marimar à.

⁴² Shir rwo'og te komo te ko'ote hun-ne **Ma-to m-Rerem**, komo te rur unze Yeso wu Shir rwo'e wu wakte wan-piishe un yan-hoog un margan-ne ne ut-ma.

⁴³ Kap o un **yan-Rwor un Ma-to Shir** ye nomoste ut-ma un wu unze un jin-de un wu o kap o un wu shere be-de un wu à, he kum un soks ut-**ba'as**."

*Ye ro ya-Yahuda-ne á,
a ya'ag ye Kukt-o Shir*

⁴⁴ Bitrus ro un rwor ut-ma, **Kukt-o Shir** argu m-cire un hi-de un kap o un bo un ye ro m-hoge un ma-to un wu à.

⁴⁵ **Yahuda**-ne ye a koé à, **yan-dor Yeso**, ye nekne un Bitrus ne à, ye bopu nu-se un ye un hyan-o un ye ro **Yahuda**-ne á, ye ma ye kumug yar-mo un **Kukt-o Shir**.

⁴⁶ Remen ye hogute ye m-teper un rem-ut hor-to, komo ye ro un sekemse un Shir.

Ka da-de Bitrus zeeru,

⁴⁷ "¿Wu ken wu ro kon wu he m-wen a yo'os ka hun-ne ye m-ho? Ai, ye ma ye kumuste **Kukt-o Shir** bo te kume à."

⁴⁸ Bitrus rwo'uru a yo'os ye m-ho n-me un jin-ur Yeso **Kiristi**. Ka da-de ne, ye konu wu wu doobe ya un ho hiin be-de un ye.

Bor-us op o-gaan

Bitrus nomote yan-dor Yeso ut-ma

¹ O-da hiin ka ma-to wooru **yan-Tom Yeso** un ye ken **yan-dor Yeso** ye ne un dak-o o-Judiya unze ye ro **Yahuda**-ne á gokste Ma-to Shir.

² Bō Bitrus heete o-Urusharima à, ye ken sek-ye ye un **Yahuda**-ne ye **yan-dor Yeso**, ye ese be-de un jor-se ur-ko à, ye tepruru wu.

³ Ye zeeru, “¿Remen yan o o wotte be-de yan-ba-ut-ko, har o reet rii-yo m-re be-ur gaan un ye ne?”

⁴ Bitrus ciru ye nome ut-ma cas cas, wu zee:

⁵ “Me un bo-o o-Jopa me us-kon, um hyanu ut-hyangan. Um hyanu o ken rii-o m-kyergune untun caari-o o-gwodo. A kyerguntute o n-Ton shir, pa'aso-to un o ut-nass, o woonu yow yow un me ne.

⁶ Bō um guttu o m-sok ne à, um hyanu gut-to un na-us nass, un rii-ye ut-kot ne, un ye ro m-ja ne à, komo un yege-no ye ut-kot ne n-me.

⁷ Um hoguru o ken cor-o zeeg me, ‘Bitrus, ine, o pen, o ti.’

⁸ “Amba um zeeru, ‘Ay! Wan-Koyan o, yo **karamsa**-o **Mosa** zee a ti á, me wet yo m-he'edbe un nu re á!’

⁹ “Ka cor-o shasuru n-Ton shir o nomu ut-ma ayoore-o, o zee, ‘Rii-yo Shir nome a reet à, taase o zee yo rii-yo m-kukop.’

¹⁰ Bō kortē kaane so-o tet à, ka da-de, a deku ka rii-o n-Ton shir.

¹¹ “Un hohond-mo un ka da-o, hun-ne tet esuru un ish-o un hur-o um rotte à, a un tomon ye be un de rwuun-mo o-Kaseriya.

12 **Kukt-o Shir** zeeru me um dooru ye, taase um kutu ye m-koos á. Kà or re ne ye nen cind ye, komo ye shinu me, har te cowu un hur-o un ka net-wu.

13 Wu argu te m-rure bo wu hyane **wan-tom-wu Shir** eks un hur-o un wu à. Wu zeeru, 'Tom ha-mo o-Jopa a agan Simon, wu a m-aag Bitrus à.

14 Wu he wo hante un tom-o o hette kum un gwu à, wo un hun-ne ye un hur-o ru ne kap.'

15 "Cir-mo ka um cire ye nome ut-ma. **Kukt-o Shir** argu ye m-he'en, hond hond bo o he'enu na ur-takan à.

16 Um baksu ma-ut Wan-Koyan, bo wu zee, 'Yohana yo'oste hun-ne m-ho, amba no un **Kukt-o Shir** a he no m-yo'os.'*

17 To, urege Shir ya'ag ye m-yar hond hond un mo ma na ne, da-de a shere un Wan-Koyan Yeso **Kiristi**, me bo'os um wen Shir á!"

18 Bo **Yahuda-ne yan-dor Yeso** hogute kaane à, ye taagu bo ye he m-zee à, ye bomu Shir. Ye ma'asuru m-zee, "Ashi, har un ye ro **Yahuda-ne** á, Shir nomsute ye cow-yo m-waktune be-de un wu un yo un kum m-hoog ne."

Hun-ne yan-dor Yeso un bo-o o-Antakiya

19 Da-o mar-m Istipanus kore à, ye ken **yan-dor Yeso** ye deen ye arguru m-caage remen ka range-o ine à. Ye ken ye nekuru har ha-mo un dak-to o-Pinikiya o-Sayipurus† ne, un bo-o o-Antakiya

* **Bor-us op o-gaan:16 11:16** Hyen komo: Seng 1:5. † **Bor-us op o-gaan:19 11:19** o-Sayipurus dak-o o ro n-tete o m-sa à.

ne. Ye ro un yoos-de un **Ma-to m-Rerem**, amba be-de un **Yahuda**-ne cot.‡

20 Amba ye ken **yan-dor Yeso** ye ro kon so o-Sayipurus, o-Kireni ne, ye neke bo-o o-Antakiya ye nomote ye ro **Yahuda**-ne á ut-ma, ye ro ye un nome un **Ma-to m-Rerem** to ma Yeso Wan-Koyan.

21 Beeb-de Shir ro mosse un ye ne, har hun-ne deen shereg be-de Shir. Ye argu m-warag ye ma Wan-Koyan.

22 Ma-to un rii-yo kore o-Antakiya à, to wooru un to-to un hun-ne **yan-dor Yeso** ye ro o-Urusharima à. Hun-ne **yan-dor Yeso** komo ye tomuru Barnabas ha-mo un reeno o-Antakiya.

23 Bo wu woonte à, wu hyanuru komo sok-mo Shir nomo ye à. Wu nomuru o-zak. Wu doo ye kap jaab-o ut-men unze ye ma'as m-sheer ne n-me un Wan-Koyan un hur-ur gaan.

24 Barnabas komo kashi un net-wu, shiishe un **Kukt-o Shir** m-sheer ne. Hun-ne ut-moor ne argu m-waktune be-ur Wan-Koyan.

25 Bo un kane Barnabas argu m-neke o-Tarsus remen wu hobonté Shawuru.

26 Bo wu hyantu wu à, wu hanturu wu o-Antakiya. Hak ur-bir, ye m-morge un hun-ne ne **yan-dor Yeso**, ye ro un yoose un hun-ne ut-moor ne. Kaane un bo-o o-Antakiya o a cete m-aag un **yan-neke-m Yeso** un ka jin-de “**Kiristi**-ne.”

27 To, un ka da-o ye ken **yan-rwor un Ma-to Shir** ye haante o-Antakiya rwuun-mo o-Urusharima.

‡ **Bor-us op o-gaan:19 11:19** Hyen komo: Seng 8:1-4.

28 Wan-gaan be-de un ye, jin-de un wu Agabus, wu inuru eso. Wu nomuru ut-ma un beeb-de o-Kukt unze a nom o ken caari-o un mer-o un hono o-dak kap (To ka komo to nomog un da-o ko-Gwomo **Sisar** Karadiyos nome gwomo-to un dak-to o-**Roma** kap à).§

29 Yan-neke-m Yeso kupsu ut-ma unze ye tomte or re un ye ne gwu ye ro n-me dak-o o-Judiya à, ko wu ke hon un 'wons-mo un wu.

30 Ye nomu kaane, ye tomuru yar-mo m-gu un hun-ne **yan-dor Yeso** o-Judiya un bu-yo un kom-ut sek-ye Barnabas ne un Shawuru.

Bor-us op us-voor

*A doog rangse un hun-ne
yan-dor Yeso*

1 Un ka da-o ko-Gwomo **Here** [Agirippa] wu ciru rangse un ye ken ye be-de un hun-ne **yan-dor Yeso**.

2 **Here** rwo'og a ho **Yakubu**, (heno **Yohana**), o-magay.

3 Bo wu hyente **Yahuda**-ne hogute rerem-mo un rii-yo wu nome à, wu shipi Bitrus un cen wu. A un nom to ka un da-o un **Biki-o ut-Burodi to ba m-Yist**.

4 Bo **Here** shipte Bitrus à, wu cuwtu wu un kur-o m-ke'et un kom-to un karma-ne op un cind

---

§ **Bor-us op o-gaan:28 11:28** Hyen komo: Seng 21:10.

[16] ye eret wu. Wu ro o-sakto wu hantutu wu n-me un hun-ne wu piishitu Bitrus ut-ma a komse **Biki-o m-Pas**.^{*†}

⁵ Bo Bitrus rotte n-me un kur-o m-ke'et à, **yan-dor Yeso** sengu us-kon be-de Shir remen wu.

Bitrus possute be-de un kur-o m-ke'et

⁶ Un ka tet-mo rii-yo **Here** piishite Bitrus ut-ma, Bitrus komo wu ro gego n-te kwom-ut yoor. Wu ro m-rew n-tete o un karma-ne nen yoor. Yan'er-de un kur-o m-ke'et komo ye zupste ish ye ro ur'er.

⁷ Da-o gaan, wu ken wan-tom-wu Wan-Koyan wu rwuunuru, mo ken cecar-mo caraksu ka kuke-o. Ka da-de ka **wan-tom-wu Shir** wu ci'uru Bitrus n-riib wu 'yonsuru wu. Wu zeeru, "Ine kusse." Komo ka kwom-to argu m-porme un kom-ut Bitrus.

⁸ **Wan-tom-wu Shir** zeeru Bitrus, "Cop matuku un du, komo o cup ka'ante-ut ru." Wu nomuru kaane. **Wan-tom-wu Shir** zeeru wu, "Yap gwodo-o ru, o dond me."

⁹ Bitrus argu m-rwuun wu doru wu. Wu nap unze ka rii-yo **wan-tom-wu Shir** ro m-nom à, nip-o á, wu hyene wu zee bo-o re wu.

¹⁰ Bo ye arge yan'er-de ye ur-takan un ye ur-buste ne à, ye wooru ish-o o-kwom o un cow-mo o-bo. Ka ish-o komo o tikshiru un hi un de un o. Ye argu m-ru. Woon-mo ka ye woone un yo ken

---

* **Bor-us op us-voor:4 12:4** Biki-o Yahuda-ne rotte m-baks un ho-de Shir ruute ye o-Masar à. † **Bor-us op us-voor:4 12:4** Hyen komo: Rwu 12:1-27.

cow-yo bo ye ro m-neke à, da-o gaan **wan-tom-wu Shir** argu m-egē.

¹¹ Ka da-de Bitrus muunuru un weer-se un wu. Wu zeeru, "O-nip, m-moka um nak unze Wan-Koyan-wu tomne wan-tom-wu gu me un kom-ut **Here**, komo un kap o un men-ut jaas-to ne, to **Yahuda**-ne ro o-sakto ye nomotu me à."

¹² Bo Bitrus nepte un kaane ne à, wu haaru un hur-o **Meri**, inu **Yohana** Markus,‡ be-de hun-ne morge deen ye ro us-kon à.

¹³ Bo Bitrus raste ish-o un pyo à, wu ken wan-ne'a-wu, wu ro m-senge un ka hur-o à, jin-de un wu Roda wu haanuru wu hyenet ko wan wu à.

¹⁴ Bo wu hogute cor Bitrus à, wu warguru n-me o-rek remen wu rurute ye. Amba wu baks m-tiks un ish á remen o-zak. Wu ruru ye unze Bitrus wu ka un ish-o un pyo eso.

¹⁵ Ye zeeru wu, "Zungo-o wotte!"

Wu ne wu sengu m-zee, "Bitrus wu ge."

Ye ne ye zeeru, "**Wan-tom-wu Shir**-wu un wu wu o!"

¹⁶ Bitrus sengu m-ko'ot un ish. Bo ye tikshte à, ye hyanuru wu, ye bopu nu-se un ye.

¹⁷ Wu nomu ye o-napa o-kom ye rest temb. Ka da-de wu ruru ye bo Wan-Koyan rwuntu wu n-me un kur-o m-ke'et à. Komo wu zeeru, "Ruru no **Yakubu** un hen-ne ne ye kuse à ka ma-to." Ka da-de wu inuru wu nekuru de ken be-de.

¹⁸ Bo ish geste à, rwuk-mo ur-hur mo ine be-de un karma-ne à, ba hiin o á, un remen rii-yo kume Bitrus à.

---

‡ **Bor-us op us-voor:12 12:12** ut-Girik: Yohana wu a m-zee Markus à.

19 Bɔ **Here** hɔbtu wu à, wu kum wu á. Wu senguru ye m-cit us-cot remen wu hyenet o-nip, wu zeeru a hoom ye.

Mar-m Here

Bɔ un to **Here** inuru dak-o o-Judiya, wu nekeru o-Kaseriya, wu nomuru yan-ho reno.

20 Un ka da-o, **Here** ro un ryaab-se un hun-ne ye o-Taya un ye o-Sidon ne deen. Ye haanuru be-ur **Here** un hur-de un ye ur-gaan, komo ye hooburu o-sorog be-ur Birastus wan-co-o pyo-o ko-Gwomo, wu ne wu deku ma-to un ye wua gu ye. Ka da-de ye haaru be-ur **Here**, ye hoobu wu she'et-de ba ut-ween, remen dak-o un ka ko-Gwomo-wu ye rotte ur-beeb, remen o yette un kum un rii-yo m-re.

21 Ho-de a hongse à, **Here** copu saw-to un wu to ut-gwomo, wu she'eturu un deeg-o ut-gwomo, wu nomu ye ut-ma.

22 Bɔ buug-de hun-ne hogute wu à, ye 'yonsu us-cɔr. Ye ma'asuru m-zee, "Hogu no wu ka ha! Cɔr-o un o ken shir-o o, o un net o á!"

23 Da-o gaan, wu ken wan-tom-wu Wan-Koyan wu wosu **Here**, remen wu yagute sekemse un Shir. Yege-zwo sengu wu m-re har wu maruru.

24 Ma-to Shir sengu re co komo, to sengu m-nom deen.

25 Da-o Barnabas ne un Shawuru komse senge-mo a rwo'u ye m-nom à, ye jo'onuru so o-Urusharima. Bɔ ye jo'onte à, ye neknuru un **Yohana** Markus.

Bor-us op us-tet

A dak komo a tom

Barnabas ne, un Shawuru

¹ To, be-de un hun-ne **yan-dor Yeso** ye ro o-Antakiya à, ye ken **yan-Rwor un Ma-to Shir** ye ro kon un yan-Yoos-de un Ma-to Shir ne. Ye ro:

Barnabas, un

Simon ne (wu a m-aag *Rim-wu* à), un

Rushiyos ne (ko-ya-o-Kireni), un

Manayen ne (wu bo'ose be-ur gaan un **Here** [Atipas] ne à), komo un

Shawuru ne.

² Da-de ye ro Wan-Koyan un nome ur-bongon à, komo ye ro un nom o-**swoot**. **Kukt-o Shir** zeeru, "Hussu me no Barnabas ne, un Shawuru remen senge-mo um agu ye ye nom à."

³ Bo ye nomoste o-**swoot** us-kon ne à, ye ru'uru Barnabas ne, un Shawuru kom-to o-kwum, ye sarrumsu ye.

Barnabas ne, un Shawuru o-Sayipurus

⁴ Barnabas ne, un Shawuru komo, **Kukt-o Shir** tomuru ye. Ye nekuru o-Sarukiya, komo reeno ye cowe hat-o m-ho ha-mo o-Sayipurus.*

⁵ Bo ye wote o-Saramis à, ye ko'ote Ma-to Shir un kuke-to **Yahuda**-ne to un yoos un Ma-to Shir. **Yohana** komo wu ro mosse un ye ne, wu ro ye m-gu.

⁶ Bo ye tuwusute ut-bo un ka dak-o ho-m rigimse kap à, ye wooru bo-o o-Bapos. Ye

---

* **Bor-us op us-tet:4 13:4** o-Sayipurus dak-o o ro n-tete o m-sa à.

go'onuru un wu ken ko-**Yahuda**-wu ne ko-ya-o-gwot, wan-rwor un ma-to shir ye ut-bo, jin-de un wu Bar-Yeso.

⁷ Wu ro ko-nay ko-Gwamna Sarjiyus Burus. Gwamna Sarjiyus Burus komo net-wu ko-ya-qs-weer. Ko-Gwamna agburu Barnabas ne, un Shawuru remen wu conog wu hoge Ma-to Shir.

⁸ Amba ka ko-ya-o-gwot-wu Arimos (jin-de un wu de ka un rem-de ut-Girik), wu shesu ye a, wu ro un o-hoob wu miktute hi-de un ka ko-Gwamna-wu taase wu dek ka ma-to o-nip.

⁹ Amba Shawuru, ka wu a m-zee Burus a, wu shiiste un **Kukt-o Shir**, wu tuuru Arimos yish.

¹⁰ Wu zeeru, "Wo wa-wu un **ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot!** Ko de ke ho-de wo hun-ne un nome ut-bo, un rem-qs yo-se ne. Yage m-muut nip-o Wan-Koyan ut-bo.

¹¹ M-moka ha, ryaab-se un Wan-Koyan ro un hi un du, wa warag ko-po. A dek ya o-da, ba wo un hyan cucas-mo ur-ho."

Da-o gaan, o ken rar-o o-comb ne biti yish-ye un wu. Wu sengu ut-tagab wu un hoob-o un wu he wu m-nak a.

¹² Bo ko-Gwamna hyente rii-yo nome a, wu argu m-sheer o-nip. Wu hyanag made-o un yoos-ur Wan-Koyan.

Burus ne un Barnabas n-me o-Antakiya (o-Bisidiya)

¹³ Burus un ya-ur-hew de un wu ne ye inuru o-Bapos n-me un hat-o m-ho. Ye nekuru o-Perga so

un dak-o o-Bampiriya. **Yohana**† yaguru ye, wu warguru o-Urusharima.

14 Ye ne ye inuru cir-mo o-Perga o-Antakiya ne so un dak-o o-Bisidiya. **Ho-de ur-Wuwe** de, ye cowuru un **kuke-o un yoos un Ma-to Shir**, ye she'eturu.

15 Bo a karante takurda-to un Ma-to Shir‡ à, sek-ye ye un ka **kuke-o un yoos un Ma-to Shir** o wooturu ye tom unze, “No or te ne, urege no ut-ma ne to no hette te do ye un jaab-o ut-men à, no nom.”

16 Burus inu eso, wu jaksu o-kom a resuru ceen. Wu zeeru, “No or re un **Isra**-ne, komo no ye ro un ‘Wan-seps un Shir,’§ raks no!

17 Shir ye un hun-ne o-**Isra** dagante tat-ne te, wu muute ka hun-ne ye caari-o o-dak un da-o ye ro'e un dak-o o-**Masar** à. Komo wu rwuntu ye un ka dak-o ur-beeb ut-gwomo ne.*

18 Wu mo'og ur-hur un ye ne be-de us-hak kwooz-ut yoor [40] n-me o-kot.†

19 Da-o wu sabarse dak-ut ta'yoor un dak-o o-**Kan'ana** à, wu ya'asuru hun-ne ye o-**Isra** saw-to o-dak.‡

---

† **Bor-us op us-tet:13 13:13** ut-Girik: Yohana Markus. ‡ **Bor-us op us-tet:15 13:15** ut-Girik: “o-karamsa un yan-Rwor un Ma-to Shir ne” = kap takurda-to Mosa un yan-Rwor un Ma-to Shir ne gene à. § **Bor-us op us-tet:16 13:16** Yahuda-ne ya'aste ka jin-de “Wan-seps un Shir” be-de un net-wu, wu un drotte-o un yoos-de un Yahuda-ne à, amba ba ur-ko. Remen a ko wu á, Yahuda-ne us-barag wu ba ko-Yahuda-wu á. * **Bor-us op us-tet:17 13:17** Hyen komo: Rwu 1:7; 12:51. † **Bor-us op us-tet:18 13:18** Hyen komo: Qog 14:34; Kara 1:31. ‡ **Bor-us op us-tet:19 13:19** Hyen komo: Kara 7:1; Josu 14:1.

20 To ka dek be-de us-hak zungu-us nass un kwooz-ut yoor us-op [450].

“Bo un kaane komo Shir sagbu ye con-ne yanpiish ut-ma har ha-mo un da-o Sama'era **wan-Rwor un Ma-to Shir.**§

21 Ka da-de, ye konuru a sagbu ye ko-Gwomo, Shir argu ye m-ya'as un Shawuru wa Kish, net-wu un baag-o **Banyamin**, wu nome ye ut-gwomo har us-hak kwooz-ut yoor [40].*

22 Bo Shir ruute Shawuru a, wu rwo'u **Dawuda** wu warag ko-Gwomo-wu un ye. Un tor-se Shir nome **Dawuda** ne a, wu zeeru, ‘Um kumug **Dawuda** wa **Jesse**, net-wu, wu um cone m-sok ne a. Wu he m-nom kap o un bo un yo um cone a.’†

23 “Raag-o un baag-o un ka net-wu Shir hantute **Isra**-ne **Wan-Gwu**, Yeso, bo wu esse ut-ma a.

24 Rii-yo Yeso haante, **Yohana** Wa-m-**Yo'os un hun-ne m-ho** ko'otute hun-ne ye o-**Isra** Ma-to Shir, kap ye waktune be-de Shir komo a yo'os ye m-ho.‡

25 Bo **Yohana** nomte ma-to m-kom un senge-mo un wu a, wu zeeru, ‘¿Wan wu ne no esse um ro? Me wu ha ro ka wu ka wu a. Amba wu ken wu ro kon wu he m-haan un jim un de a, wu ro ko rii-se m-gaag un ka'ante-to un wu me bo'os m-us a.’§

---

§ **Bor-us op us-tet:20 13:20** Hyen komo: Piis 2:16; 1Sam 3:20.

* **Bor-us op us-tet:21 13:21** Hyen komo: 1Sam 8:5; 10:21.

† **Bor-us op us-tet:22 13:22** Hyen komo: 1Sam 13:14; 16:12; Bong 89:20. ‡ **Bor-us op us-tet:24 13:24** Hyen komo: Mark 1:4; Ruka

3:3. § **Bor-us op us-tet:25 13:25** Hyen komo: Yoha 1:20; Mati 3:11; Mark 1:7; Ruka 3:16; Yoha 1:27.

26 “Nɔ ɔr re ne, baag-o **Ibrahi**, komo un ye ro **Yahuda**-ne á ‘Wan-seps un Shir’* be un nɔ, na ye ha a tomne ma-to un ka gwu-o.

27 Remen ya-ur-she'et o-Urusharima un sek-ye ye un ye ne, ye nap unze wu ro **Wan-Gwu** á. Komo ye nap ma-to un **yan-Rwor un Ma-to Shir** to a m-karante un ko de ke **Ho-de ur-Wuwe** de á. Amba ye shooste ka ma-to **yan-Rwor un Ma-to Shir** to be-de un 'ya un Yeso ur-koob.

28 Ko de nomte ye ship wu un **ba'as-de** woo'e a hoot wu á, myet un kaane ne ye konu **Biratus** a ho wu.†

29 Bo ye shoosute kap o un bo un rii-yo a gene mosse un wu ne à, ye kergunturu wu n-dak un cik-o o-ce, ye rwo'u wu n-me un saag.‡

30 Amba Shir 'yonstu wu ut-marimar.

31 Ut-ho komo deen wu ro m-rwuun cas be-de un ka ye doru wu ha-mo o-Urusharima à, so o-Gariri. Ye ro m-moka yan-swɔ-se un ma-to un wu be-de un hun-ne na.§

32 “Te ma te hantutu nɔ **Ma-to m-Rerem**, unze ka Ma-to Shir swore o-nu un tat-ne na ne à.

33 Da-de wu 'yonse Yeso ut-marimar à, wu shoosutu na ka swor o-nu o, na ye ro yakar-ye

---

* **Bɔr-ɔs op ɔs-tet:26 13:26** Yahuda-ne ya'aste ka jin-de “Wan-seps un Shir” be-de un net-wu, wu un dorotte-o un yoos-de un Yahuda-ne à, amba ba ur-ko. Remen a ko wu á, Yahuda-ne ɔs-barag wu ba ko-Yahuda-wu á. † **Bɔr-ɔs op ɔs-tet:28 13:28** Hyen komo: Mati 27:22-23; Mark 15:13-14; Ruka 23:21-23; Yoha 19:15. ‡ **Bɔr-ɔs op ɔs-tet:29 13:29** Hyen komo: Mati 27:57-61; Mark 15:42-47; Ruka 23:50-56; Yoha 19:38-42. § **Bɔr-ɔs op ɔs-tet:31 13:31** Hyen komo: Seng 1:3.

un ye à. Untun bo to ro gense be-de un sep-o
ayoore-o n-me Sep-to ur-Bongon à unze,

“ Wò Wà re wu,

Caane um waragte Tato ru.’*

³⁴ Shir 'yonste Yeso ut-marimar, Shir essussute
Yeso a mer har wu wumut á. O-nip ge, Shir
shooste to ka ma-to mosse un ine-mo un wu ne
unze,

‘Man ya'as wo ka kwum-o, o ba m-kukop

o um nome **Dawuda** ma-to un o à.’†

³⁵ Remen n-me un o ken Sep-to ur-Bongon to wu
zeeg,

‘Wò yage Wan-ba-m-kukop ru wumut á.’‡

³⁶ “Bo un da-o **Dawuda** komse m-shoos un
senge-mo Shir ya'asu wu un da-o un wu à, wu
argu m-mar. A joku wu un tat-ne ye un wu ne,
wur-o un wu wumuru komo.

³⁷ Amba Yeso wu Shir 'yonse ut-marimar à wu
wum un saag á.

³⁸ “Remen kaane, or re ne, um conog no nep
unze n-me Yeso o a m-soks **ur-ba'as** bo me no
m-rure à.

³⁹ Komo be-de un wu o kap bo un wu shere o-
nip à, wu waragte kashi un net un hyan-mo Shir,
rii-yo **karamsa**-o **Mosa** kuse ba o un pya keer-de
un to à.

⁴⁰ Remen kaane muut no ur-hi, taase ka rii-yo
Shir rwore nu à, n-me un takurda-to un **yan-
Rwor un Ma-to Shir** à, yo nom un no ne:

⁴¹ “ ‘Raks no, no yan-nom ur-ar,

---

* **Bor-us op us-tet:33 13:33** Hyen komo: Bong 2:7. † **Bor-us
op us-tet:34 13:34** Hyen komo: Isha 55:3 (ut-Girik). ‡ **Bor-us
op us-tet:35 13:35** Hyen komo: Bong 16:10.

made-o a ruk no, no mer!
 Remen man nom mo ken senge-mo,
 un ho-ut no, senge-m no a sher un mo ne á,
 ko wu ken wu ruru no! 'S "

⁴² Bo Burus ne, un Barnabas ro m-rwuun un **kuke-o un yoos un Ma-to Shir** à, hun-ne konuru, ye do ye nome ut-ma n-te un ka rem-se komo un **Ho-de ur-Wuwe** de roone à.

⁴³ Bo hun-ne caagute à, **Yahuda**-ne ut-moor ne, komo un **Girik**-ne ye muute hi un de un ye **Yahuda**-ne à, un ye doru Burus ne, un Barnabas. Ye komo ye nome ye ut-ma ye dooru m-'wons remen ye reet co ur-she'et n-me un yar-mo Shir.

⁴⁴ Bo **Ho-de ur-Wuwe** riginte à, sa o zee hono o-bo karguru be-ur gaan remen ye hogute Ma-ut Wan-Koyan.

⁴⁵ Amba bo **Yahuda**-ne hyente morog-de un hun-ne deen à, shoob-ur hooru ye. Ye dek ma-to Burus rwore á, ye ro un reeb-to un wu.

⁴⁶ Amba Burus ne, un Barnabas ye nomu ut-ma ba o-gyer. Ye zeeru. "No **Yahuda**-ne no depe a cire nome un Ma-to Shir. Amba bo no yagu to à, no rwuntute o ka no depe no kum hog-mo ba m-ta á. To, te un neke be-de un ye ro **Yahuda**-ne á.

⁴⁷ Remen Wan-Koyan be'esute wu ru'uste te bo wu zee à,

" 'Um rwo'og wo o wakte m-ccas
 be-de un ye ro **Yahuda**-ne á.

Remen o hantute gwu o un hono o-dak.'* "

---

§ **Bor-us op us-tet:41 13:41** Hyen komo: Haba 1:5 (ut-Girik).

* **Bor-us op us-tet:47 13:47** Hyen komo: Isha 42:6; 49:6.

48 Bō ye rō **Yahuda**-ne á hogute kaane à, ye hōgu m-rerem deen. Ye bōmu ma-ut Wan-Koyan. Kap ye Shir daage remen ye kumut hoog-mo ba m-ta komo ye sheru o-nip.

49 Ma-ut Wan-Koyan komo to semuru un ka dak-o kap.

50 Amba **Yahuda**-ne swowuru ye ken ne'a-ne ye "Yan-seps un Shir,"† ye a m-'ya ut-gos à, komo un ye ken campo-ne ye ne un caari-ye un hun-ne ne ye un bō-o un ye ne. Ye 'yonsu ut-ween un Burus ne, un Barnabas, ye yanu ye un bō-o un ye.

51 Ye kukturu hu-mo un na-se un ye un rem o-napa be-de un hun-ne ye o-bō, ye nekuru bō-o o-Ikoniya.‡

52 Yan-neke-m Yeso ye o-zak deen, komo ye ro shiishe ceng un **Kukt-o Shir**.

Bor-us op us-nass

*Burus ne, un Barnabas
haag bō-o o-Ikoniya*

1 Komo, un bō-o o-Ikoniya, Burus ne, un Barnabas ye cowuru kuke-o **Yahuda**-ne o un yoos un Ma-to Shir bō ye wete à. Ye ko'oturu Ma-to Shir un beeb-de **Kukt-o Shir**, har hun-ne deen **Yahuda**-ne un ye rō **Yahuda**-ne á, ye shereg be-de Shir.

---

† **Bor-us op us-tet:50 13:50** Yahuda-ne ya'aste ka jin-de "Wan-seps un Shir" be-de un net-wu, wu un dorotte-o un yoos-de un Yahuda-ne à, amba ba ur-ko. Remen a ko wu á, Yahuda-ne dek wu ko-Yahuda á. ‡ **Bor-us op us-tet:51 13:51** Hyen komo: Mati 10:14; Mark 6:11; Ruka 9:5; 10:11.

² Amba **Yahuda**-ne ye yage m-sher be-de Shir à, ye argu m-swowog un ye ro **Yahuda**-ne á, ye naasu she'et-de un ye un **yan-dor Yeso** ne.

³ Myet un kaane ne, Burus un Barnabas ye she'etu kane deen, ye ro un ko'ot un Ma-to Shir ba o-gyer bo Wan-Koyan zee ye à. Wan-Koyan komo wu suute ma-to un wu m-yar, a nomot us-napa un saw-to o-made ne un kom-to un ye.

⁴ Amba hun-ne ye un bo-o o-Ikoniya wongu be-ut yoor, ye ken ye ro un shas-o **Yahuda**-ne, ye ken ye komo un shas-o un **yan-Tom Yeso**.

⁵ Ye ro **Yahuda**-ne á un **Yahuda**-ne ne mosse un sek-ye ye un ye ne, ye argu m-zonge ye yo'ogte **yan-Tom Yeso**, ye jirit ye ut-ta'ar.

⁶ Bo **yan-Tom Yeso** hogute kaane à, ye somuru ha-mo un bo-to o-Risiya o-Darbe ne, un bo-to ro o-her à. Ka to ro un dak-o o-Rikoniya.

⁷ Un ka be-to ye ro ko'otte **Ma-to m-Rerem**.

*Burus ko'otte Ma-to Shir
un bo-o o-Risiya*

⁸ Un bo-o o-Risiya, komo wu ken net-wu ro kon ko-ryam, wu wet ur-hew á cin bo a matu wu à. Wu ro tara,

⁹ wu ro un raks un ko'ot-o Burus. Burus tuuru wu yish. Bo Burus hyente wu ro m-sher ne mo wo'e a taaste gom-o un wu à,

¹⁰ wu 'yonsu cor m-wons ne. Wu zee, "Ine, o es un na-us ru!" Ka net-wu argu m-ine ut-nosse komo wu taknu ur-hew.

¹¹ Bo buug-de un hun-ne hyente rii-yo Burus nome à, ye 'yonsu us-cor. Da-o gaan ye ma'asu

m-zee un rem-de ut-Rikoniya, “O-nip, yege-shir haantu na un sha-mo un hun-ne!”

¹² Ye egu Barnabas ur-jin Zeyus, Burus ne, ye egu wu *Hermes*, remen wu ro co-o ut-ma.

¹³ Wan-Cow un kon-se shir Zeyus, wu pyo-o un wu ro un jim-de o-bo à. Wan-cow-wu un kon-se shir Zeyus, wu hanturu yege-na, ut-mok ne un ish-o o-bo. Ka wan-cow-wu un kon-se shir Zeyus wu mosse un hun-ne ne, ye conog ye nome **yan-Tom Yeso** ut-seke.

¹⁴ Amba bo ka **yan-Tom Yeso** ye, Barnabas ne un Burus, hogute kaane à, ye yoogu matuku-to un ye. Ye haaru un buug-de un hun-ne us-rek, ye un 'yons us-cor m-'wons ne ye ro m-zee,

¹⁵ “¿Remen ya notte m-nom kaane? Ai, te ma hun-ne ye untun no, **Ma-to m-Rerem** te hantu no, remen no tukute ka rem-se o-hwaa se o-cin, komo no waktunte be-de Shir wan-hoog, wu nome o-Ton, o-dak ne à, m-sa ne, komo un kap o un rii-yo ro ne n-me un to à.*

¹⁶ Un da-o n-ga, wu yagute kap o un hun-ne ye nom bo ye hyane m-sok à.

¹⁷ Kap un kaane ne komo, wu wet un yage un hi un de un wu ba o-napa á. Wu wu ro no un 'ya un kem, o-gos un rem-se o-kat ne. Wu ro no m-coks un rii-yo m-re, wu ro no komo un rwo un zak-o ut-men.”

¹⁸ Myet un to ka ma-to ne, ba un yish pus-se ye hokse ka hun-ne ye m-wen un nom ut-**seke** remen ye á.

---

* **Bqr-us op us-nass:15 14:15** Hyen komo: Rwuu 20:11; Bong 146:6.

19 Amba ye ken **Yahuda**-ne ye haanuru rwuun-mo o-Antakiya o-Ikoniya ne, ye hoksuru hun-ne ye jiruru Burus ut-ta'ar ye naku wu ha-mo un jim-de o-bo, ye hyene ye zee wu mereste.

20 Amba bo **yan-neke-m Yeso** morge ye raktu wu à, wu inuru wu warguru n-me o-bo. Gas-o ish komo wu neku bo-o o-Darbe un Barnabas ne.

M-warag o-Antakiya n-me dak-o o-Siriya

21 Bo Burus ne un Barnabas ko'otte **Ma-to m-Rerem** o-Darbe à, komo ye kumuru **yan-neke-m Yeso** ut-moor ne, ye warguru o-Risiya, o-Ikoniya ne, komo o-Antakiya ne,†

22 ye ro m-do'e un **yan-neke-m Yeso** ur-beeb, ye ro ye m-'ya m-'wons be-de m-sher be-de Shir. Ye ro m-zee, "Se mosse un swo ur-koob ne deen a hette cow un gwomo-to Shir."

23 Komo bo ye degursute ye sek-ye un ko de ke buug-de un **yan-dor Yeso** de à, mosse us-kon ne o-**swoot** ne à, ye tabbu ye be-ur Wan-Koyan, wu ye shere be-de un wu à.

24 Ye doruru so un dak-o o-Bisidiya ha-mo o-Bampiriya.

25 Komo bo ye rurte Ma-to Shir un bo-o o-Perga à, ye argu m-neke bo-o o-Attariya.

26 Bo un kané komo ye daaru hat-o m-ho ye wargu o-Antakiya. Yan-dor Yeso sekuru ye ut-kom remen ka senge-mo Shir ya'u ye à. Un bu-yo un yar-mo Shir, ye komoste ka senge-mo.

27 Bo ye woonte à, ye morogsu hun-ne **yan-dor Yeso** ye rworu kap rii-yo Shir nome be-de un ye

† **Bor-us op us-nass:21 14:21** o-Antakiya n-me dak-o o-Bisidiya.

à, komo un bo wu tikshe ye ro **Yahuda**-ne á ish-o m-sher o-nip à.

²⁸ Ye she'etundurú reeno o-da ne deen mosse un **yan-neke-m Yeso** ne.

Bor-ús op us-taan

*Morog-de un Sek-ye yan-dor
n-me o-Urusharima*

¹ Ye ken hun-ne ye haanuru komo o-Antakiya rwuun-mo dak-o o-Judiya. Ye ro m-yoose un **yan-dor Yeso**, ye m-zee, "Urege a ko no ur-ko bo jind-o **Mosa** zee á, noa hoks kum un gwu á."*

² Ma-ut sunuru Burus un Barnabas ne un ka hun-ne ye ne remen un ka ma-to. Amba a rwo'u Burus ne un Barnabas komo un ye ken ye ne, ye neke o-Urusharima be-de un **yan-Tom Yeso** un sek-ye ye un hun-ne ne **yan-dor Yeso** remen ye oromé un ka ma-to.

³ Hun-ne **yan-dor Yeso** o-Antakiya shiiru ye, ye nekuru ye doruru so un dak-o o-Pinikiya o-**Samariya** ne, ye ro m-rwor bo ye ro **Yahuda**-ne á shere o-nip à. To ka rwo'u kap **yan-dor Yeso** nom un zak-o ut-men deen.

⁴ Bo ye woote o-Urusharima à, kap o un hun-ne **yan-dor Yeso**, un **yan-Tom Yeso** ne, un sek-ye ye un hun-ne **yan-dor Yeso** ne, ye barku ye. Burus ne un Barnabas ruru ye kap rii-yo Shir nome be-de un ye à.

---

* **Bor-ús op us-taan:1 15:1** Hyen komo: Rewi 12:3.

⁵ Amba ye ken **Parisa**-ne ye waragte **yan-dor Yeso**, ye inu eso, ye zeeru, “Depete ye ro yan-**Yahuda**-ne á m-dore **karamsa**-o **Mosa** komo se a koog ye.”

⁶ Yan-Tom Yeso un sek-ye ne be-de un hun-ne **yan-dor Yeso** ye morguru remen ye pu'usté ut-
orom n-te un ka ma-to.

⁷ Bɔ ma-ut sunute ye m-sok ne o-da ne deen à, Bitrus inu eso. Wu zeeru ye, “Or re ne, no nepste cin o-da ne Shir daagu me be un no, unze ye ro **Yahuda**-ne á he hoge un **Ma-to m-Rerem**, komo ye sher o-nip.†

⁸ Shir komo wu nape hur-de un kowan à, wu rwuntute unze wu gokstu ye bɔ wu ya'u ye **Kukt-o Shir** à, bɔ wu ya'u na à.‡

⁹ Komo wu kutu na m-koos un ye ne á, un remen wu muute hur-to un ye cas cas be-de m-sher o un ye.

¹⁰ ¿Yan yo ne notte un meger-to Shir? A meger un Shir urege a gaktute ye ken ye dorotte-o o-**karamsa**. Ko na un tat na ne, a jesuute ka **karamsa**-o koyanda!

¹¹ Amba a shereg unze be-de un yar-m Wan-Koyan Yeso a kum gwu, untun ye ma bɔ ye kume à.”

¹² Myet o un morog-de un hun-ne reesu ceen, ye raksuru Barnabas ne un Burus. Ka da-de, Barnabas ne un Burus rwore ma-to us-napa, un rem-se o-made ne se Shir nome be-de un ye à, n-me un ye ro **Yahuda**-ne á.

---

† **Bɔr-ɔs op ɔs-taan:7 15:7** Hyen komo: Seng 10:1-43. ‡ **Bɔr-ɔs op ɔs-taan:8 15:8** Hyen komo: Seng 10:44; Seng 2:4.

13 Bɔ ye komoste ɔt-ma à, **Yakubu** shasuru. Wu zee, “Or re ne, raag nɔ me.

14 Simɔn rwɔrɔg bɔ Shir cire ɔn-tɔ ɔn ye rɔ **Yahuda**-ne á, be-de ɔn dek ɔn ye ken hun-ne ye be-de ɔn ye, ye waragte ye ma ɔn wu.

15 Tɔ ka komo tɔ nomog ɔr-hond ɔn ma-tɔ **yan-Rwor ɔn Ma-tɔ Shir** ne. Bɔ tɔ ro gense à ɔnze,

16 “ ‘A nomse kaane man muun ɔn ja'as ma ɔn hur-o **Dawuda** ɔ bu'uge à, Kɔ de nomte ɔ bu'ugsute à, man ja'assu ɔ m-ma, komo ɔm 'yons ɔ.

17 Kaane ges-ɔ ɔn hun-ne hette me m-hoob me Yawe,

ye rɔ **Yahuda**-ne á ye ɔm daage ye waragte ye ma re à.

Kaane Yawe wɔre, wu wɔre bɔ ɔn se,

18 ɔm rwɔ'og hun-ne re ye nep ka rem-se cin n-ga. '§

19 “Remen kaane ɔm hyanag udepe a su'e ye rɔ **Yahuda**-ne á ye rɔ ɔn waktune be-de Shir à.

20 ɔn suge-de ɔn kaane ma a genu ye o-takurda a ruru ye taase ye re rii-yo m-re yo a tebbe pyo-ɔ m-gir á, taase ye nom o-ás, kɔ ye ti ap-mɔ ɔn gut-de a pane á, komo m-hyó ne.*

21 Remen hun-ne kɔ'ote **karamsa**-o **Mosa** ɔn kɔ ɔ ke bɔ-ɔ. Cin ɔn zaman-yo n-ga, ye nomoste kaane ɔn kuke-tɔ ɔn yoos ɔn Ma-tɔ Shir ɔn kɔ de ke **Ho-de ɔr-Wuwe** de.”

Shas-ɔ ɔn sek-ye yan-dor

§ **Bɔr-ɔs op ɔs-taan:18 15:16-18** Hyen komo: Emos 9:11-12 (ɔt-Girik); Isha 45:21. * **Bɔr-ɔs op ɔs-taan:20 15:20** Hyen komo: Rwu 34:15-17; Rewi 18:6-23; 17:10-16.

²² Yan-Tom Yeso un sek-ye ne, mosse un kap o un hun-ne ne yan-dor, ye hyanuru depete ye deeg ye ken ye be-de un ye, ye tomot ye ha-mo o-Antakiya mosse un Burus ne un Barnabas. Ye dagnu Yahudas (wu a m-zee Barusabas a), komo un Siras ne, ye ro gos-ye be-de yan-dor a.

²³ Ye ya'asuru takurda-o ro m-zee a:

“Be-de un or no ne, **yan-Tom Yeso** un sek-ye ne ye un hun-ne yan-dor, ha-mo un yan-dor ye ro baag-o un ye, **Yahuda**-ne ye a, un bo-o o-Antakiya, komo un dak-to o-Siriya ne un o o-Kirikiya ne, te ur-gas.

²⁴ A kumug m-hoge unze ye ken be un na ye ya'ag no ur-koob un ma-to un ye. Ye zo'ogsutu no, ko de nomte a a rwu ye m-nom kaane a.

²⁵ Remen kaane, bo te pu'uste ut-orum a, te hyanuru nomog ur-bon te deger ye ken ye te tombu no ye, un or na ne, ye ro, Barnabas ne un Burus.

²⁶ Ye ya'ase hoog-mo un ye remen jin-ur Wan-Koyan na Yeso **Kiristi**.

²⁷ Remen kaane, te tombute Yahudas un Siras. Ye un hi un de un ye yea rwuntu no nip-o un ka rem-se un nu-o un ye.

²⁸ **Kukt-o Shir** hyanag nomog ur-bon, kaane komo te hyane nomog ur-bon, taase a ru'u no se ken nu-se arge se ka rem-se se a ya'asu no a.

²⁹ Taase no re rii-yo a tebbe pyo-o m-gir a, m-ap mo a **seke** a, mosse m-hyo ne, un ti-m ap-mo ur-gut ne de a miggre ur-geks a, komo o-as ne. Urege no ereg hi un no be-de un se ka rem-se, no nomog o ka rii-yo ur-bon. She'et no gwugwu.”

³⁰ A tomuru ye, ye nekuru o-Antakiya. Bo ye

karaksute hun-ne **yan-dor Yeso** à, ye ya'asuru o-takurda.

³¹ Bò hun-ne karantute o-takurda komo à, ye nomuru zak-o ut-men un remen sorog-yo ye kume à.

³² Yahudas un Siras komo, remen ye hi un de un ye **yan-Rwor un Ma-to Shir** ye, ye nakuru or un ye ne ut-to ut-ma ne deen, ye dooru ye m'wons.

³³ Bò ye nomoste ut-ho hiin un ka be-de à, a argu ye m'yons gwugwu, ye warguru be-de un ye tomnu ye à.†

³⁵ Burus ne un Barnabas rewuru ut-ho hiin o-Antakiya. Ye ro un ye ken hun-ne ye ne deen, ye ro ur-yoos, ye ro komo un rwor un **Ma-to m-Rerem** to ma Wan-Koyan.

Burus wongute un Barnabas ne

³⁶ Bò a nomte ut-ho hiin à, Burus zeeru Barnabas, “Haan a dore kap bo-to a rurte **Ma-to m-Rerem** to ma Wan-Koyan n-ga à, a gasté or na ne, a hyenet bo ye ro à.”

³⁷ Barnabas conuru ye dek **Yohana** Markus ye nekute un wu ne.

³⁸ Amba Burus hyanuru u nom ur-bon ye neke un Markus ne á remen n-ga wu ro yagusutu ye un dak-o o-Bampiriya, komo wu yagute re co m-senge be-ur gaan un ye ne.‡

---

† **Bor-us op us-taan:33 15:33** To ken takurda-to: Ci-o 34Amba Siras daaguru m-she'et kane. ‡ **Bor-us op us-taan:38 15:38** Hyen komo: Seng 13:13.

³⁹ Koob-de o-acunde nomog ye deen har wooru ye m-wonge. Barnabas dekurū Markus, ye cowuru hat-o m-ho ha-mo o-Sayipurus.Š

⁴⁰ Amba Burus daagu Siras. Da-o yan-dor ru'usu ye n-me un yar-m Wan-Koyan mo eret ye à, ye inuru.

⁴¹ Ye doruru so un dak-to o-Siriya o-Kirikiya ne, ye ro hun-ne **yan-dor Yeso** un do ye ur-beeb.

Bor-us op us-cind

Timoti dorute Burus ne un Siras

¹ Burus haaru o-Darbe, o-Ristira ne. Wu ken ko-ya-neke-m Yeso wu ro n-me o-Risiya à, jin-de un wu **Timoti**, wa-wu un wu ken ne'a-wu ko-**Yahuda** ko-yan-dor. Tato un wu komo ko-**Girik-wu**.

² Yan-dor ye ro un bo-to o-Risiya o-Ikoniya ne à, komo ye un bongon-ur **Timoti**.

³ Burus conuru **Timoti** shii wu. Remen kaane, wu deku wu, wu koru wu ur-ko. Wu un nom kaane remen ka **Yahuda**-ne ye ro un to ka be-to à, kap ye nepste tato un wu ko-**Girik-wu**.

⁴ Da-o Burus ne un Siras ro ur-hew à, ye ro m-dorog bo-ut-bo, ye sengu m-rure un hun-ne ko'ot-o **yan-Tom Yeso** un sek-ye ne be-de un hun-ne yan-dor cone o-Urusharima à, ye ruru yan-dor-ye dore ka ko'ot-o.

⁵ Un kaane hun-ne yan-dor doote m-'wons be-de m-sheer o-nip, ye ro m-do ut-moor ko de ke ho-de.

Š **Bor-us op us-taan:39 15:39** o-Sayipurus dak-o o ro n-tete o m-sa à.

*N-me ut-hyangan, net konog Burus
wu haan un dak-o o-Makidoniya*

⁶ Ye pa'uru dak-to o-Pirijiya o-Garatiya ne, remen **Kukt-o Shir** wenege ye nom un ma-ut Wan-Koyan dak-o o-Asiya.

⁷ Bo ye woote dak-o o-Misiya a, ye nomu m-senge ye heet dak-o o-Bitaniya, amba Kukt-o Yeso o 'ya ye a.

⁸ Ye doruru riib-se un dak-o o-Misiya ye yirguru ha-mo o-Toruwas.

⁹ M-Tet, Burus hyanu ut-hyangan. Be-de un ka hyangan-to komo wu hyanuru wu ken net-wu un dak-o o-Makidoniya wu ro eso, wu ro wu us-kon wu ro m-zee, "Haan o-Makidoniya, o gu te."

¹⁰ Bo Burus hyente ka hyangan-to a, da-o gaan, te nomu m-senge te pest ha-mo o-Makidoniya. Te un nom kaane, remen te nepste unze Shir agu te, remen te ko'otte **Ma-to m-Rerem**.

Ridiya shereg be-ur Wan-Koyan

¹¹ Te argu m-ine n-me un hat-o m-ho o-Toruwas te inuru se o-Samutarkiya.* Gas o-ish, komo se o-Niyaporis.

¹² Bo un kane komo te argu m-arag ha-mo o-Piripi o ro un kus-o un gwomo-to o-**Roma** a, komo o ro caari-o o-bo un raag-o o-Makidoniya. Te nomu kane ut-ho.

¹³ **Ho-de ur-Wuwe**, te ruuru un ish-o o-bo, te nekuru n-riib o-roog be-de te ro hwooge te zee be-de un nom us-kon ro kon remen **Yahuda**-ne a.

---

* **Bor-us op us-cind:11 16:11** o-Samutarkiya dak-o o ro n-tete o m-sa a.

Te she'eturu te nomuru ne'a-ne ut-ma ye morge un ka be-de à.

¹⁴ Wu ken ne'a-wu ro kon jin-de un wu Ridiya, “Wan-seps un Shir,”† wu ro te m-hoge. Wu koyan-bo-o o-Tiyatira wu, wu ro m-baab un gundut jaas-to to un hwor. Wan-Koyan tikshte hur-de un wu, har wu este ur-hi wu raks rii-yo Burus rwore à.

¹⁵ Bo a yo'ostu wu m-ho un hun-ne ye un hur-o un wu ne à, wu konuru te. Wu zeeru, “Urege no dek me wan-sheer o-nip be-ur Wan-Koyan to, haan no un hur-o re, no she'et.” Wu kokorsuru te, te argu m-dek un ma-to un wu.

A ka'ag Burus ne un Siras

¹⁶ De ken ho-de, te m-neke be-de un nom us-kon, te go'onuru un wu ken wan-ne'a-wu ne koguw, ko-ya-o-gwot-wu ro un wa-ut-kot ne. Yan ka koguw-wu komo ye ro un kum un hwor deen be-de un ka gwot-o wu rotte à.

¹⁷ Wu sengu te m-dore, te Burus ne, wu ro o-zaaz. Wu ma'asuru m-zee, “Ka hun-ne ye guw-ne Shir ye wu ro Wa-ur-Beeb Kap à, ye ro no un kute un cow-yo un gwu!”

¹⁸ Wu senguru m-nom kaane ut-ho deen. Menut naasuru Burus deen, wu wakturu. Wu zeeru wa-ut-kot, “Um zeeg wo n-me un jin-ur Yeso **Kiristi**, wonge un wu ne.” Un gyept-o un yish, wa-ut-kot wonge un wu ne.

---

† **Bor-us op us-cind:14 16:14** Yahuda-ne ya'aste ka jin-de “Wan-seps un Shir” be-de un net-wu, wu un dorotte-o un yoos-de un Yahuda-ne à, amba ba ur-ko. Remen a ko wu á, Yahuda-ne dek wu ko-Yahuda á.

19 Bɔ yan-wan-ne'a hyente cɔw-yo ye rotte ʉn kum ʉn hwɔr kessute ye à, ye shipuru Burus ne ʉn Siras. Ye naku ye har n-me ʉn be-de ʉt-baab ʉn co-o ʉn yan-piish ʉt-ma.

20 Bɔ ye woote ye ʉn co-o ʉn yan-piish ʉt-ma à, ye zeeru, “Ka **Yahuda**-ne ye suute bɔ-o na.

21 Ye m-yoos ʉn jind-se depe a goks ko a dore á, remen te **Roma**-ne ye.”

22 Hun-ne karguru be-de ʉn ye da-o gaan. Yan-piish ʉt-ma yooguru matuku-ʉt Burus ne komo ye rwo'uru a bu ye ʉs-rak.

23 Bɔ a bu'ute ye deen à, a ka'uru ye be-de ʉn kur-o m-ke'et. A zeeru wa-ur-'er de ʉn ka kur-o wu 'er ye m-sok ne.

24 Wu komo bɔ wu gokste to ka ma-to à, wu rwo'u ye reeno n-me n-me de o-kur, wu kamturu na-se ʉn ye ʉn caari-to ʉt-ce.

25 Da-o purge, Burus ne ʉn Siras ro ʉs-kon ye ro ʉs-sep to ʉn bongon-de Shir. Ye ken yan-m-ke'et ye komo ye ro ye m-hoge.

26 Da-o gaan, dak-o nukturu deen, har hwuk-o ʉn ka kuke-o nukte. Da-o gaan ish-se ʉn o kap argu m-tikshe, bɔ ʉn ye a ka'e à, ka rii-se a ke'etu ye à ussuru.

27 Bɔ wan-'er-de ʉn ka kur-o zutute be-de m-rew à, wu hyanuru ish-se o-kuke tikshishe, wu mu'usunu magay-o ʉn wu, wu ro ʉn zonge-to wu hoot hi ʉn de ʉn wu, ʉn remen wu hyanag sa o zee ye a ka'e à ye ʉn som.

28 Amba Burus 'yonsu cor m-'wons ne. Wu zeeru, “Taase o hogusse hi ʉn du m-hoog á. Ai, myet-m te te ro kon!”

29 Wan-'er-de un ye a ka'e à zeeru unze a hante ut-pitirra. Wu cowuru n-me, wu heeru un co Burus ne un Siras. Wur-o un wu ro us-zap se o-gyer.

30 Ka da-o, wu rwunturu ye n-do. Wu zeeru, "Sek-ye, ɔre um he m-nom um kumut gwu ne?"

31 Ye komo ye zeeru, "Sher un Wan-Koyan Yeso, wo un yakar ru ne, noa kum gwu."

32 Ka da-de, ye ruru wu ma-ut Wan-Koyan, wu, un hun-ne ye ro un hur-o un wu ne kap à.

33 N-me un ka tet-mo, wu deku ye, wu sosuru ye nat-to un ye. Ba m-jime, a yo'osuru wu m-ho un yan-hur-o un wu ne kap.

34 Ka da-de, wu tuwturu ye un hur-o un wu, wu hantu ye rii-yo m-re. Wu un yan-hur-o un wu ne kap zak-o hooru ye remen kap mo un ye ye shereg be-de Shir.

35 Bo ish geste à, yan-piish ut-ma tomnuru yan-tom-ye un ye. Ye ruru ko-wan-ur-'er, "A ho'os ka hun-ne ye."

36 Wan-'er-de un ye a ka'e à wontu Burus ka tom-o, wu zee, "Yan-piish ut-ma tomonte a ho'os no. Remen kaane m-moka, rwuun no, no arag keez keez."

37 Amba Burus zeeru ye, "Ai, be-de un hun-ne ye nomo te us-sorog, ba a m-piishi te ut-ma, ko de nomte te **Roma**-ne ye à. Ye jorbu te komo n-me un kur-o m-ke'et, m-moka komo ɔyea ruut te wukusse? Ay! Se de ye haan un hi un de un ye, ye ruut te."

38 Yan-toob-ut rim-to nekuru. Ye ruru yan-piish ut-ma to ka ma-to. Yan-piish ut-ma komo hoguru

o-gyer bo ye hoge unze Burus ne un Siras **Roma-ne** ye à.

³⁹ Ka da-de, ye haanuru ye konuru Burus ne un Siras ye soks **ba'as-de** un ye. Bo un kaane, ye ruutu ye ye konuru ye yage ka bo-o.

⁴⁰ Bo Burus ne un Siras ruusunte un kur-o m-ke'et à, ye argu m-neke hur-o Ridiya. Bo ye hyenuste yan-dor à, komo ye dooru hur-de un ye jaab-o ut-men, ye arguru.

Bor-us op us-ta'voor

A yonste hun-ne ur-hur o-Tasaronika

¹ Burus ne un Siras ye doruru so un bo-to o-Ampiboris o-Aporoniya ne. Ye wooru bo-o o-Tasaronika, be-de ro un **kuke-o un yoos un Ma-to Shir** ne à o un **Yahuda-ne**.

² Bo wu wete à, Burus cowu **kuke-o un yoos un Ma-to Shir**. Ho-to ur-Wuwe ut-tet, wu ro ut-ma n-me un gen-mo un Ma-to Shir.

³ Wu ro ye m-kute cas, wu ro ye komo un rure o-nip be-de Ma-to Shir zee **Kiristi** a su ur-koob, komo wua ine ut-marimar. Komo Burus zeeru, "Ka Yeso-wu um ruru no à, wu ro ka **Kiristi-wu**."

⁴ Ye ken hun-ne ye un **Yahuda-ne** komo un **Girik-ne** ne "Yan-seps un Shir"* mosse un caari-ye un ne'a-ne ne ut-moor ne deen, kap ye deku ma-ut Burus ne un Siras, komo ye mossuru ut-hi un ye ne.

---

* **Bor-us op us-ta'voor:4 17:4** Yahuda-ne ya'aste ka jin-de "Wan-seps un Shir" be-de un net-wu, wu un dorotte-o un yoos-de un Yahuda-ne à, amba ba ur-ko. Remen a ko wu á, Yahuda-ne dek wu ko-Yahuda á.

⁵ Amba **Yahuda**-ne nomu ur-shoob, ye karagsuru ye ken hun-ne ye o-saa ye be-de a ut-baab à m-o ne. Bò ye kargute kap o un ye à, ye 'yonsuru hur-de un hun-ne ye o-bo. Ye ruuru us-rek n-me un hur-o Jason. Ye ro un hoob-o Burus ne un Siras remen ye hantutú ye be-de un hun-ne.

⁶ Bò ye hyente ye 'wos ye á, ye naknuru Jason un ye ken yan-dor-ye ne, ye wooturu ye har un her-o un yan-piish ut-ma. Ye o-zaaz, ye m-zee, "Ka hun-ne ye, ye ro m-'yons un hur-de un hun-ne ko kene hono o-dak à, ye ka haane har kane.

⁷ Har ma Jason 'ye ye be-de ur-she'et. Myet-mo un ye ne komo ye ro m-jetem un **karamsa**-o ko-Gwomo **Sisar**. Ye ro m-zee wu ken ko-Gwomo-wu ro kon, unze jin-de un wu Yeso."

⁸ Bò hun-ne ya-o-bo un yan-piish ut-ma ne hogute to ka à, hur-de un ye inuru.

⁹ Ye ho'os Jason un ye ka ne á, se da-o ye gokse hwor-ye o-beri un kom-to un ye à.

Burus ne un Siras o-Biriya

¹⁰ Bò tet-m rewte à, yan-dor shiiru Burus ne un Siras ye neke bo-o o-Biriya. Bò ye woote reeno à, ye cowuru kuke-o un **Yahuda**-ne o un yoos un Ma-to Shir.

¹¹ To ye ka **Yahuda**-ne ye, ye aragte ye o-Tasaronika us-weer, un remen ye gokste ut-ma kom-ut yoor-ut-yoor. Ye ro un ceker-se un gen-mo un Ma-to Shir ko de ke ho-de, ye hyenet ko rii-yo Burus rwore, ko nip-o à.

12 Remen kaane hun-ne deen be-de un **Yahuda**-ne bopuru o-nip, har un ye ken ne'a-ne ye ne ye un **Girik**-ne gos-ye, gos-ye komo un campo-ne ne ye un **Girik**-ne deen.

13 Amba bo **Yahuda**-ne ye ro o-Tasaronika hogute unze Burus ro un rwor un Ma-to o-Shir o-Biriya à, ye haaru ma ye swowu hun-ne un ye reeno, ye ro un 'yons un hur-de un ye.

14 Da-o gaan, komo yan-dor rwo'uru Burus wu neke n-riib m-sa. Amba Siras ne un **Timoti** ye esuru kanè to kon.

15 Ká yan-dor-ye shie Burus à, ye wootu wu har o-Atina. Bo ye inite m-muun à, Burus tomnu ye be-ur Siras ne un **Timoti** unze ye haan ye hyen wu hor-m-hor, ye argu m-neke.

Burus un bo-o o-Atina

16 Bo Burus rotte un 'er-ur Siras ne un **Timoti** un bo-o o-Atina à, men-to un wu tukuru deen bo wu hyane bo-o shiig un pyo-se m-gir à.

17 Remen kaane wu ro ut-ma n-me un **kuke-o un yoos un Ma-to Shir un Yahuda**-ne, un ye ken ye ne “Yan-seps un Shir†” Ko de ke ho-de wu ro ut-ma un ye wu ro m-kum ne be-de ut-baab à.

18 Kaane komo ye ken Abikuri-ne ye un Sitokiya-ne ya-ʉs-nap nomog ut-ma un wu ne. Ye ken ye zeeru, “¿Yan yo ne ka wa-o-zaaz-wu cone m-zee?” Ye ken ye zeeru, “Yo ro sa o zee unze ka net-wu ro un ko'ot shir-ye un un be-ut hor-to.” Ye un rwor kaane remen Burus ro un rwor

---

† **Bɔr-ʉs op ʉs-ta'yoor:17 17:17** Yahuda-ne ya'aste ka jin-de “Wan-seps un Shir” be-de un net-wu, wu un dorotte-o un yoos-de un Yahuda-ne à, amba ba ur-ko. Remen a ko wu á, Yahuda-ne dek wu ko-Yahuda á.

un Ma-ut Yeso to m-Rerem, komo m-ine ne be-de ut-marimar.

¹⁹ Remen kaane, ye heeturu wu un dor-de o-Arepagus. Buug-de yan-co un ka bo-o zeeru wu, “¿Ko wa ruru te ka yoos-ur pu-de de o wotte?”

²⁰ Remen te wet m-hoge un gon to ka ma-to á. Te conog te nep bo to ro à.”

²¹ (Myet Atina-ne un hamat-ne ne ye ro ur-she'et o-Atina à, ye jiishte m-con ye hoge rii pu-yo komo ye cep ma-to un yo, arge koyan.)

²² Burus inu eso un her-o un morog-de un ya-us-nap,‡ wu zeeru, “No hun-ne ye o-Atina, um nak unze no yan-con-to un dor-o shir-ye m-sok ne un ko yo ke riib-yo.

²³ Remen da-o um m-pa'e n-me o-bo à, um gwot rem-se no un nome m-guw à, har ma um hyanag un o ken **hana-o o ur-seke** m-gen ne n-ton un o a geneg unze, ‘Remen Shir ye a nape á.’ To, ka wu no m-kwukte ba no un nap wu à, ma-to un wu me no m-rwuunte cas.

²⁴ “Shir ye nome hono o-dak un kap o un rii-yo ro ne n-me un o à, wu wu ro Wan-Koyan wu o-Ton o-dak ne. Wu ro m-she'et un pyo-o net ma'e á.

²⁵ Kaane komo wu ro un hoob-o un gwu be-de un net á. Wu ro un hoob-o un yo ken rii-yo á, remen wu ro un 'ya un kap o un hun-ne hogg, m-shik ne un kap o un rii-yo ye ro ne o-hoob à.§

²⁶ Wu wu komo nome kap o ut-dak be-de un net wan-gaan, remen ye she'ette un kap o un hek-

---

‡ **Bor-us op us-ta'voor:22 17:22** ut-Girik: o-Arepagus.

§ **Bor-us op us-ta'voor:25 17:24-25** Hyen komo: 1Gwm 8:27; Isha 42:5; Seng 7:48.

o un hono o-dak. Cin un n-ga ne wu essusute o-da, un da-o ye he m-nom m-hoog m-mar ne à, un bo un be-to hun-ne ye un ko o ke dak-o hette m-she'et ne à.

27 Shir un nom kaane remen ye hobt wu, ko a nap á. O-da ye kum wu, ko de nomte wu nom ur-hew un ko wu ke ne be un na á.

28 Ai, 'Be-de un wu a ro no un nom m-hoog, atte m-nukte, atte komo un m-neke un nom un rii-yo a m-nom ne,' bo ye ken yan-sep-ut no ye rwore à unze, 'O-nip, na ma yakar-ye un wu ye.'

29 "To, bo a ro no baag-o Shir o à, ai, udepe a nom us-barag a zee Shir ro m-sha ne untun mo o-zinariya, ko mo o-azorpa, ko mo ur-ta'ar á, de net zwo'e un weer-se un hi un de un wu á.

30 N-ga Shir ro m-was un **ba'as-to** un hun-ne ne á, remen koob-de un nap-o un ye. Amba m-moka, wu zeeg kap o un hun-ne ye un ko kene ye yage **ba'as-to** un ye, ye waktune be-de Shir.

31 Remen wu essussute ur-ho de wu he m-haan wu piishite hun-ne hono o-dak ut-ma to o-nip be-de un wu ken wu, wu wu daage à. Shir rwuntute nip-o un nom-mo un to ka cas be-de un 'yons un ka net-wu ut-marimar."

32 Bo ye hogute ma-to m-ine ut-marimar à, ye ken ye argu wu nome ur-ar. Amba ye ken ye zeeru, "Te conog te do m-hoge rii-yo o he m-rwor mosse un ka ma-to ne à."

33 Kane o ka Burus wonge un ye ne.

34 Amba ye ken ye warguru be-ur Burus ye sheru un ma-to un wu, n-me un ye har un Diyonisius ne, wan-gaan be-de un ka morog-de

un ya-us-nap de, un wu ken ne'a-wu ne jin-de un wu Damaris, un ye ken ye ne komo.

Bor-us op us-eer

Burus un bo-o o-Korinti

¹ Bo un to ka, Burus yagu bo-o o-Atina wu neku bo-o o-Korinti.

² Reeno wu 'wosse wu ken ko-**Yahuda**-wu jin-de un wu Akira, ko-yan-bo-o o-Pantus. Akira un ne'a un wu ne Biskira, ye she'et m-haan ne un bo-o o-Korinti á, ye un rwuun dak-o o-Itariya. Ye un yage o-Itariya remen ko-Gwomo **Sisar** Karadiyos nong o-**karamsa**, wu zee kap o un **Yahuda**-ne ye ru n-me bo-o o-**Roma**. Burus argu m-ha be-de un ye o-Korinti.

³ Hongsuru senge-mo un ye ragaan mo un mo ma Burus ne, ye ro un jor-o ut-depi, wu she'etu be-ur gaan un ye ne. Ye senguru senge-mo un ye be-ur gaan.

⁴ Ko de ke **Ho-de ur-Wuwe** de komo, Burus ma'asuru ut-ma un **kuke-o un yoos un Ma-to Shir** wu ro m-senge wu nakanté **Yahuda**-ne un ye ro **Yahuda**-ne á.

⁵ Da-o Siras ne un **Timoti** woone rwuun-mo o-Makidoniya à, Burus ya'u kap o un da-o un wu un ko'ot un Ma-to Shir. Wu ro **Yahuda**-ne m-rure o-nip unze, Yeso wu ro **Kiristi**.

⁶ Amba ye esuru wu un sunemo ut-ma ye ma'asu wu ut-reeb. Remen kaane, wu kukturu matuku-to un wu, wu zeeru ye, "Ra-o no ro un hi-ut no! Me mett **ur-ba'as** á. Shi-mo un caane be-de un ye ro **Yahuda**-ne á um he'e."

⁷ Wụ argu m-inē un ka be-de, wụ nekuru un hur-o un wụ ken net-wu jin-de un wụ Titus Justus, wụ ro “Wan-seps un Shir.”* Hur-o un wụ komo o ro m-yow yow ne deen un **kuke-o un yoos un Ma-to Shir** ne.

⁸ Kiribus, wụ ro wan-co-o un ka morog-de à, sheruru be-ur Wan-Koyan, wụ un hun-ne ye un hur-o un wụ ne kap. Ye ken Korinti-ne ye komo deen ye hoge ma-ut Burus à, ye sheruru un to, a yo'osu ye m-ho.

⁹ De ken ho-de m-tet, Wan-Koyan kutu Burus ut-hyangan. Wụ zeeru wụ, “Wò hoge o-gyer á, senge m-rure un hun-ne ma-ut re. Wò she'et temb á,

¹⁰ remen me be-ur gaan un wo ne. Yatt-wu he wo m-ru'e ut-kom wụ nomotu wo yo ken rii-yo á, remen me un hun-ne ne deen un ka bo-o.”

¹¹ Burus she'eturu un ka be-de har hak-o gaan un reng-us cind. Wụ ro ye m-yoose un Ma-to Shir.

¹² Amba da-o Gariyo ro ko-Gwamna un dak-o o-Akaya à, **Yahuda**-ne gamu ut-hi ye katu Burus, ye heetu wụ be-de yan-piish ut-ma.

¹³ Ye zeeru, “Wu ka net-wu wụ ro m-senge wu ru'ut hun-ne guw-mo Shir unte un cow-yo **karamsa**-o te wene à.”

¹⁴ Bo Burus rotte un ma-to un cept ut-ma à, Gariyo zeeru **Yahuda**-ne, “A ro zeege ma de ken **ba'as-de** wụ nome, ko caari-de **ur-ba'as**, um roa hoge ma-ut no.

---

* **Bor-us op us-eer:7 18:7** Yahuda-ne ya'aste ka jin-de “Wan-seps un Shir” be-de un net-wu, wu un dorotte-o un yoos-de un Yahuda-ne à, amba ba ur-ko. Remen a ko wu á, Yahuda-ne dek wu ko-Yahuda á.

15 Amba nomog un ya unze ma-to sunu no un hon-de un to be-de ut-gom, ut-jin ne, komo un **karamsa**-o no ne, ai se no hongse hi un no. Me kam, me nom sakt-o um piishite wu ut-ma un gon se ka rem-se á.”

16 Wu yanu ye n-me un kuke-o m-piish ut-ma.

17 Kap o un ye, ye shipuru Sostanus wu ro co be-de un **kuke-o un yoos un Ma-to Shir** à. Ye nomu wu us-sorog un her-o un kuke-o m-piish ut-ma. Amba Gariyo ko m-was wu was á.

Burus waragte o-Antakiya (o o-Siriya)

18 Burus dooburu ut-ho hiin un bo-o o-Korinti. Ka da-o, wu zeeru yan-dor se de ken ho-de. Biskira ne, un Akira shiiru Burus. Ye conog m-dek hat-o m-ho ha-mo un dak-o o-Siriya. Remen kaane, ye nekuru bo-o o-Kakiriya remen ye cowut o-hat. Amba rii-yo ye inute o-Kakiriya, Burus oroste hi-de un wu remen wu sworog o-nu. Ye daaru hat-o m-ho.†

19 Bo ye woote o-Apisu à, reeno Burus ho'ose Biskira ne un Akira. Wu ne, wu cowuru un **kuke-o un yoos un Ma-to Shir**, wu nomot ut-ma un **Yahuda**-ne.

20 Ye konuru wu, wu do m-doobe ut-ho be-de un ye, amba wu dek ma-to un ye á.

21 Amba bo wu inu ye m-yage à, wu zeeru, “Man muusune be un no urege Shir zeeg.” Ka da-de, wu inuru o-Apisu un hat-o m-ho.

22 Bo wu kergunte bo-o o-Kaseriya à, wu nekuru wu gassuru hun-ne yan-dor. Ka da-o wu arguru so o-Antakiya.

---

† **Bor-us op us-eer:18 18:18** Hyen komo: Qog 6:18.

23 Bō wū she'ete hiin o-Antakiya à, wū inuru wū pa'uru dak-o o-Garatiya un dak-o o-Pirijiya ne. Wū ro m-dore bō-ut ut-bō, wū ro m-do'e un kap o un **yan-neke-m Yeso** m-'wons.

Aporos ko'ote Ma-to Shir o-Apisu

24 A kanē wū ken ko-**Yahuda**-wū haanuru o-Apisu, jin-de un wū Aporos. Wū ko-yan-bō-o o-Arezandiriya. Wū wan-nap ut-ma, wū nepste gen-mo un Ma-to Shir m-sok ne.

25 A yoosute wū n-me un cow-yo un Wan-Koyan. Wū reeg ur-ho be-de un nome un ye ken ye ut-ma, komo wū ro m-yoos o-nip be-de un ma-ut Yeso. Amba myet un kaane ne, wū nap war war ma-ut Yeso á, remen myet wū nepste ma-to yo'os un hun-ne m-ho, wū nape be-de un nu-o **Yohana** Wa-m-Yo'os cot.

26 Wū taknu m-ko'ot ba o-gyer, un **kuke-o un yoos un Ma-to Shir**. Bō Biskira ne un Akira hogute wū à, ye naku wū n-riib. Ye jamsu wū m-rure Cow-yo Shir m-sok ne, m-sok ne.

27 Bō Aporos cunte wū pes ha-mo un dak-o o-Akaya à, **yan-dor Yeso** dooru wū jaab-o ut-men. Ye genuru **yan-neke-m Yeso** o-Akaya o-takurda remen ye gokstu wū kom-ut yoor-ut-yoor. Bō wū woote reenō à, wū ro un do ye un yan-m-sheer jaab-o ut-men. Ye ma'asuru m-nap yar-mo Shir remen wū ro kon kane.

28 Aporos ro ye m-rure o-nip n-me un Ma-to Shir unze Yeso ro **Kiristi**. Wū rurute ye ut-ma m-'wons ne komo wū kapste **Yahuda**-ne deen un yish-de un hun-ne.

Bor-us op us-jero

Ha-m Burus un bo-o o-Apistu atette-o

¹ Da-o Aporos ro'e o-Korinti à, Burus pa'uru n-me un ka dak-o. Ur-kom wu wooru bo-o o-Apistu, be-de wu 'wosse **yan-neke-m Yeso** deen à.

² Wu zeeru ye, "¿No goksusute **Kukt-o Shir** da-o no shere un ma-to o-nip?"

Ye zeeru wu, "Ay, yatt-wu rurute ma-to un **Kukt-o Shir** á."

³ Wu zeeru, "¿Yan gon yo'os-de m-ho de ne a yo'osu no?"

Ye shasuru "Gon de ma **Yohana**."

⁴ Burus zeeru, "**Yohana** un yo'os hun-ne m-ho remen ye yagute nom **ur-ba'as** ye waktune be-de Shir. **Yohana** un hi un de un wu rurute hun-ne ye sher un Yeso, wu **Yohana** zee 'Wu roon' à."*

⁵ Bo m-hoge kaane, a argu ye m-yo'os m-ho n-me un jin-ur Wan-Koyan Yeso.

⁶ Ka da-de, Burus sake kom-to un wu un ye, **Kukt-o Shir** ciriru un ye. Ye tepruru un rem-ut hor-to, ye ro m-rwor komo ma-to **Kukt-o Shir** kutu ye, ye rur à.

⁷ Kap mo un ye untun nen op un yoor-ye [12].

Burus ko'otte un bo-o o-Apistu

⁸ Burus cowuru un **kuke-o un yoos un Ma-to Shir**. Wu ro m-ko'ote un Ma-to Shir un beeb-de ur-hur har reng-us tet. Komo wu ro ye m-nakan us-weer be-de un ma-to un **Gwomo-to Shir**.

---

* **Bor-us op us-jero:4 19:4** Hyen komo: Mati 3:11; Mark 1:4,7,8; Ruka 3:4,16; Yoha 1:26-27.

9 Amba ye ken ye essu cikt-de ur-hur, ye yage m-sher o-nip. Har ye nomuru yan-dore un ka Cow-yo Shir yo hun-to o-saa n-me un hun-ne. Remen kaane Burus wongu un ye ne. Wu arguru un **yan-neke-m Yeso** ne, wu ro ur-yoos ko de ke ho-de un be-de ur-yoos de o-Tiranus.

10 Kaane wu senge m-nom har hak-us yoor, har kap o un ya-ur-she'et un dak-o o-Asiya hoguru ma-ut Wan-Koyan, **Yahuda**-ne un kap ye ro **Yahuda**-ne ne á.

Yakar Siba

11 Un kom-ut Burus komo Shir nomuru se ken rem-se ut-hyat se, us-caari se a wete m-hyan á.

12 Har ma ko magund-de un soks un susamb-mo un wu, ko matuku-de un wur-o un wu ci'e wur-o un ya-us-gom ka gom-o taaru, komo a wongsu ye un **ya-ut-kot** ne.

13 Ye ken **Yahuda**-ne ye ya-m-pa'ag ut-tuw bo-ut-bo m-ruut un **ya-ut-kot** ye nomu m-senge un jin-ur Wan-Koyan Yeso be-de un ye ro un **ya-ut-kot** ne à. Ye ro m-zee, "Um ruutu no un jin-ur Yeso wu Burus ro m-ko'ot un wu à."

14 Yakar Siba ko-Gwomo-wu un kon-se Shir wu un **Yahuda**-ne nen ta'oor, kap mo un ye, ye ro m-nom kaane.

15 De ken ho-de, wa-ut-kot shasu ye, wu zee, "Yeso de um nepstu wu, komo um neps Burus, to, no komo ¿wan ne ye ne?"

16 Ka wan-**ya-ut-kot**-wu nossuru, wu mo'uru ye. Wu reeru 'wons-mo un ye kap, har ye ruuru ka hur-o us-rek ut-kor, kap o un wur-to un ye hoog-mo.

17 Bɔ kap o un ye ro ur-she'et o-Apisu à, **Yahuda**-ne un ye ro **Yahuda**-ne á, hogute ma-to un ka rii-yo kore à. Gyer-o hooru ye, ye sekemsuru jin-ur Wan-Koyan Yeso.

18 Ut-moor ne be-de un ka ye shere o-nip à, ye haanuru ye ro m-rwor un senge-mo un ye mo un men-ut jaas-to cas.

19 Hun-ne deen komo, yan-gute un hun-ne o-gwot, ye morogsuru takurda-to un ye to mor, ye tuksuru to hun-ne gut ye kap. Bɔ ye nomte cekerse un ka hwor-ye un ka takurda-to à, ye wooste hwor-ye ko-ya-ur-guwus he m-kum un senge-mo ut-ho dugu-us kwooz-ut yoor un op à [50,000].

20 Un kaane ma-ut Wan-Koyan rige hono o-dak kap komo to ci'uru hun-ne m-sok ne.

21 Bɔ un nom-mo un se ka rem-se, Burus zongsuru hur-de un wu unze wua he o-Urusharima, amba se wu dorute so un dak-to o-Makidoniya o-Akaya ne. Wu zeeru, "Komo me heese reeno, man gagte hi un de m-ha um hyante bo-o o-Roma."

22 Wu tomuru yan-gwu-o un wu nen yoor, ye ro, **Timoti** ne un Erastus, ha-mo o-Makidoniya, wu ne wu dooburu ya o-da un dak-o o-Asiya.

Yons un hur-de un hun-ne o-Apisu

23 Un ka da-o, a nomog rii-yo 'yonse hun-ne ur-hur deen à, remen un Cow-o un Wan-Koyan.

24 Ka ma-to un cir be-de un wu ken ko-ya-o-pyap-wu jin-de un wu Dumituriyas. Wu ro un zwɔ un azorpa à, wu ro m-zwɔ un sha-mo un pyo-o un toog-o Artemis. Wu un yan-senge-mo o-pyap ne ro un kum un hwor deen.

25 Wū karagsuru ye kap yan-nom un gon ka senge-mo. Wū zeeru, “No hun-ne, no nepste un ka senge-mo ne atte no m-kum un hwor.

26 Komo no hyanag no hogusse, ba kane o-Apisu cot á, se um zee kap dak-o o-Asiya ma. Ka Burus-wu ro hun-ne m-nakbe ut-moor ne deen. Wū waksute hur-de un ye, wū ro m-zee ka shir-o a nome ut-kom à, ba shir o á.

27 Ma-ut a nom m-yo. A naas jin-de un senge-m na, komo har un pyo-o un caari-wu un shir Artemis. A mus o hwaa, har komo a wongse ka shir-o un con-de un o ne. Wū myet dak-o o-Asiya har un hono o-dak ne ro wū m-kwukte à.”

28 Bo ye hogute kaane à, ye swooru us-ryaab deen, ye 'yonsu us-cor da-o gaan ye ro m-zee, “Artemis ko-caari-wu, shir-wu un Apisu-ne!”

29 Ba un naas o-da, bo-o argu m-rukre. Hun-ne nupuru us-rek ha-mo un ka be-de atte m-morge à. Ye ro m-huk un Gayas ne un Aristarkus, hun-ne ye o-Makidoniya, ye ro nay-ne un yan-hew-ur Burus ne à.

30 Burus conu m-cow un ka morog-de, amba **yan-dor Yeso** wenu wu.

31 Ye ken caari-ne ye un sek-ye un gwomo-ne ye un dak-o o-Asiya, ye ro ur-nay un wu ne à. Ye ma ye tomturu wu ut-ma, ye konuru wu taase wu cuw be-de un ka morog-de á.

32 Ka morog-de un hun-ne de ro zo'ogse, remen ye nap ma rii-yo rwo'e ye morgute á. Ye ken ye ro un 'yons us-cor ye ro m-rwor un yo ken rii-yo, ye ken komo ye ro m-rwor un yo ken rii-yo un hon.

33 Ye ken **Yahuda**-ne ye tudburu wu ken wu un co, jin-de un wu Arekanda. Wu senguru ut-ma un jaksu un kom-o wu, remen hun-ne rest temb, wu nomute ye ut-ma. Wu conog wu rurutu ye unze **Yahuda**-ne ye hante 'yons ur-hi á.

34 Amba bo ye nepte unze ko-**Yahuda**-wu à, ye 'yonsu us-cor. Da-o gaan ye ro m-zee, "Gos-ut kumute be-ur Artemis un Apisu-ne!" Ye nomog kaane har awa us-yoor.

35 Amba ko-ya-m-gen-wu un ka bo-o rwo'u ye m-res ceen. Wu zeeru, "No hun-ne ye o-Apisi! Ai, ko wu ke nepste unze bo-o o-Apisi o ro m-was un pyo-o Artemis ne wa-ut-gos, komo un ka ta'ar-de ne de he'ene es-mo n-Ton à.

36 M-moka yatt-wu he m-she un to ka á, remen kaane ess no ur-hi be-ur gaan, no nom rem-se o-saa á.

37 No hantute ka hun-ne ye kaane. Ye hiw ur-hyow un kuke-o un shir na á, komo ye yo'og Artemis á.

38 Amba, urege Dumituriyas un yan-senge-mo un wu ne ye ro un o ken ryegen-o ne mosse un wu ken wu ne, ai, kuke-to un piish ut-ma to ka, ye hoks heet ur-gyekt.

39 Amba urege yo ken rii-yo ro kon un hon, yo no cone m-hante à, ai a argu m-hongse un yo be-de un piish ut-ma.

40 Remen ka morog-de ro depete á. Ye ken gwomo-ne piishite na ut-ma remen ka gun-de. Komo a hoks m-shas yan-piishe ut-ma á."

41 Bo wu rurte kaane à, wu yaguru kowan wu neke hur-o un wu.

Bor ur-kwooz

Burus waragte dak-to o-Makidoniya o-Girik ne

¹ Bō ka ween-to hebussute à, Burus agnu **yan-dor Yeso**, wu dooru ye jaab-o ut-men. Wu zeeru ye se ho-ur hor-de, wu arguru dak-o o-Makidoniya.

² Bō wu pa'agsute ka raag-o à, wu sengu do ye un yan-dor jaab-o ut-men un bo-to wu dore à. Ka da-de, wu argu m-wo dak-o o-**Girik**.

³ Wu nomu reng-us tet kanē. Wu ro ut-zonge wu deet hat-o m-ho wu waragte dak-o o-Siriya. Ka da-de, wu nape unze **Yahuda**-ne rewesute wu rew-ur yo-de. Remen kaane, wu gwoturu wu zee warag-mo un bu-yo o-Makidoniya a jiish wu.

⁴ Hun-ne deen ro m-neke un wu ne. Ye ro Supata (wa Pirus ko-ya-o-Biriya), mosse un Aristarkus ne un Secundus ne (hun-ne ye o-Tasaronika), un Gayas ne (ko-ya-o-Darbe), un **Timoti** ne, har ma un Tikokos ne un Taropimus ne (hun-ne ye o-Asiya), ye shiiru wu.

⁵ Ye be'estu te m-arag. Ye waasuru te o-Toruwas.

⁶ Bō un kom-mo un **Biki-o ut-Burodi to ba m-Yist**, te komo te inuru o-Piripi un hat-o m-ho. Bō un rew-mo un ho-ut taan, te 'wossu ye o-Toruwas. O-Toruwas te nomu ho-ut ta'voor.

Gas-ur Burus de ur-buste o-Toruwas

⁷ Un ho-de ur-takan de un ho-ut ta'voor, te morguru remen te reet Rii-yo m-Re yo m-Pas yo un Wan-Koyan. Burus nomo ye ut-ma. Wu sengu

ye ut-ma har da-o purge, remen wu ro un zonge-to m-arag gas-o ish.

⁸ Pitirra-ut ro kon komo deen un kuke-o n-ton o ut-dokor o te morgute a.

⁹ Wu ken wan-campo-wu jin-de un wu Yutikus wu ro tara n-te ur-hek. Rew-m reeru wu deen remen Burus ro un ko'ot-o un wu nomog m-seeb. Har rew-m kwosuru Yutikus, wu argu m-he'en es-mo un reen o n-ton, cin un da-m atette-mo. Komo a kepsuru wu merse.

¹⁰ Amba Burus kergunduru n-dak, wu kakturu, wu kuusunuru wu un kom-to un wu. Wu zeeru, "No ryegen a, ai, wu ro un hoog ne."

¹¹ Burus argu m-warag n-ton. Ka da-de, kap mo un ye warguru un kuke-o n-ton. Ye reeru Rii-yo m-Re yo m-Pas yo un Wan-Koyan. Wu reeru co un nom ut-ma har ish gasuru. Ka da-de ne, wu arguru.

¹² Ye warguru un ka wan-campo-wu ne o-hur un hoog ne, ye nomuru o-zak deen.

¹³ Burus argu ha-mo un bo-o o-Asus us-na, be-de wu zonge te go'one un wu ne a, te nekuru un hat-o m-ho.

¹⁴ Bo wu 'wostu te o-Asus a, te deku wu o-hat te wooru bo-o o-Mitirin.

¹⁵ Bo un kane komo te sengu ur-hew n-me un hat-o m-ho. Gas-o ish komo te wooru n-riib o o-Kiyos.* Gas-o ish komo te wooru o-Samos.† Gas-o ish komo se o-Miritus.

¹⁶ Ko n-ga Burus ru'uste ur-hi wua kergune o-Apisu a, untaase wu naas o-da o-Asiya. Wu ro

* **Bor ur-kwooz:15 20:15** o-Kiyos dak-o o ro n-tete o m-sa a.

† **Bor ur-kwooz:15 20:15** o-Samos dak-o o ro n-tete o m-sa a.

m-hor, urege a nome wu woot o-Urusharima rii-
yo un ho-de un **Biki-o o-Pentekos** woonte.

*Burus go'onute un sek-ye ne
yan-dor Yeso ye un bo-o o-Apisu*

¹⁷ Amba bo te woote o-Miritus a, Burus tomuru ha-mo o-Apisu a egnu wu sek-ye ye un hun-ne yan-dor. Ye haan ye go'onute un wu ne.

¹⁸ Bo ye woonte be-de un wu a, wu zeeru ye, "No un hi un no no nepste me cin ho-de um rwo'e na-us re un dak-o o-Asiya a har ca.

¹⁹ Me m-nom un senge-m Wan-Koyan un gwugwer-mo ur-hi deen har m-yish ne. Um mo'og ur-hur be-de un meger-to haanu me a be-de un rew-ur yo-de de **Yahuda**-ne swo me m-nome a.

²⁰ Me wuku no o-nip a, ko be-de yish-de un hun-ne, komo un yoos un de un hur-ut no.

²¹ Um nak **Yahuda**-ne un ye ro **Yahuda**-ne a ut-to kap ma-to m-waktune be-de Shir, komo ye m-sher o-nip be-ur Wan-Koyan na Yeso.

²² "M-moka **Kukt-o Shir** garamsute me, um he o-Urusharima. Man he ba un nap un yo he me um kor kan e a.

²³ Se de **Kukt-o Shir** ro me m-rwunte ut-ma cas un ko o ke bo-o unze m-ke'et, un swo ur-koob ne ro me ur'er.

²⁴ Amba me dek hoog-m re untun yo ken rii-
yo a, urege de man hoksosse kom un senge-mo
Wan-Koyan Yeso yasu me a, um rur **Ma-to m-
Rerem** to un yar-mo Shir.‡

‡ **Bor ur-kwooz:24 20:24** Hyen komo: 2Tim 4:7.

25 “To, m-moka um nepste myet-m no noa do me m-hyan á, no ye um pa'e hur-ut no me no m-rure **Ma-to m-Rerem** to un **Gwomo-to Shir** à.

26 Remen kaane me no caane m-rure cas cas, urege net hogute ko'ot-o un ma-ut re wu mere ba wu un sher be-ur Yeso ho-m re ro kon á.

27 Remen um russutu no kap o un yo Shir cone à.

28 Gwot no hi un no, komo kap o un hun-ne ye **Kukt-o Shir** rwo'u no m-gwot à. Ye ro untun kur-o un ca. Komo no he yan-gut-de un hun-ne yan-dor ye Shir kumne hi un de un wu un hyó-m Wà un wu à.

29 “Um nepste me aragse, ye ken yan-yoos-de ut-bo ye, yea cowon be un no. Ye ro untun yege-dur, ye cone m-ho kur-o un ca à.

30 Har ma un be-ur no, ye ken yea indune ye cep ma-to ut-bo, remen ye nakanté **yan-neke-m Yeso** un her-o un ye.

31 Remen kaane, no she'et zongse. Baks no ha, me yagu no m-nak ut-to kap-m no á, m-tet m-how ne, har m-yish. Um nomog kaane hak-us tet.

32 “M-moka komo um bopstu no be-de Shir yage ma-to un yar-mo un wu eret no. To he no m'yons, komo to 'ye no o-cim be-ur gaan un yan-ba-m-kukop ne.

33 Me nom gwop-de un hwor ko matuku-to un hun-ne á.

34 No un hi un no no nepste um nomog m-senge un kom-ut re remen um nomoté hi un de rii-yo um cone à un yo ye ro be-ur gaan un me ne ne cone ne à.

³⁵ Myet rem-se um nome à, um kututu no unze un gon ka senge-mo a he no gu un yan-ba-m-wons. No komo m-baks un ma-ut Wan-Koyan Yeso, to wu zee, 'Shir a ya'as ur-ho be-de un wan-ya'as m-yar, jishé wan-goks m-yar.' "

³⁶ Bo Burus komte m-rwor kaane à, wu argu m-kwukt, wu nomuru us-kon mosse un ye ne kap.

³⁷ Ye argu wusse us-kan kap mo un ye, ye masu wu m-hamat.

³⁸ Ye ro un tuk-mo ut-men remen ka ma-to wu zette unze yea do wu m-hyan á. Bo un kane ye shiiru wu har be-de o-hat.

Bor ur-kwooz o-gaan

Hew-ur Burus ha-mo o-Urusharima

¹ Bo te yagutu ye à, te daaru hat-o m-ho te arguru se o-Kos.* Gas-o ish komo te arguru se o-Rodus,† bo un kane komo se bo-o o-Patara.

² Bo te kumte hat-o ro m-ha dak-o o-Pinikiya à, te daaru te arguru.

³ Bo te cirte hyanbe o-Sayipurus‡ à, te muutu o kwanta un te. Te sengu ur-hew dak-o o-Siriya, te wooru bo-o o-Taya, remen ka be-de hat-o he m-kerunte un saw-to un o.

⁴ Bo te kergunte o-hat à, te 'wossuru **yan-neke-m Yeso** kane. Te she'eturu kane ho-ut ta'voor. **Kukt-o Shir** rurute ka **yan-neke-m Yeso** ye unze Burus a su ur-koob n-me o-Urusharima. Remen

* **Bor ur-kwooz o-gaan:1 21:1** o-Kos dak-o o ro n-tete o m-sa à.

† **Bor ur-kwooz o-gaan:1 21:1** o-Rodus dak-o o ro n-tete o m-sa à. ‡ **Bor ur-kwooz o-gaan:3 21:3** o-Sayipurus dak-o o ro n-tete o m-sa à.

kaane, ye nakuru Burus ʉt-to taase wu neké káne.

⁵ Da-o te warge be-de ʉn hat-o m-ho à, ʉn kom-de ʉn ho-ʉt ta'voor, morog-de ʉn hun-ne kap ne'a-ne ʉn yakar-ye ʉn ye ne shiiru te har jim-de o-bo. Ka da-o te kwukturu n-riib m-ho, te nomuru ʉs-kon.

⁶ Te zeeru or te ne, se ho-ʉr hor-de. Ka da-o, te daaru o-hat, ye komo ye ji'uru o-hur.

⁷ Bo ʉn rwuun-m te ʉn bo-o o-Taya, te es ko kene á, se bo-o o-Putoremayas. Kane, te gase or te ne, komo te rewu ho-ʉr gaan be-de ʉn ye.

⁸ Gas-o ish, te inuru te haaru bo-o o-Kaseriya. Te cowuru hur-o Pirip ko-ya-m-Rwor ʉn **Ma-to m-Rerem**. Wu wan-gaan-wu be-de ʉn ka nen ta'voor-ye a daage remen ye wongte rii-yo m-re be-de ʉn senge-mo ʉn hun-ne yan-dor o-Urusharima. Te comuru be-de ʉn wu. §

⁹ Wu ro ʉn yakar-ne nass yan-ne'a-ne, ye a jiite ʉt-ge á. Ye **yan-Rwor ʉn Ma-to Shir** ye.

¹⁰ To, bo te rewete ʉt-ho kane à, wu ken ko-**yan-Rwor ʉn Ma-to Shir** wu jin-de ʉn wu Agabus. Wu haanuru rwuun-mo ʉn dak-o o-Judiya.*

¹¹ Da-o Agabus haane ʉr-hamat be ʉn te à, wu dekuru hap-yo ʉn byon-yo ma Burus. Agabus gagu to ma ʉn wu kom-to ʉn na-se ʉn wu ne. Ka da-de wu zeeru, “Rii-yo **Kukt-o Shir** zee à yo ka, ‘Kaane **Yahuda**-ne ye o-Urusharima he m-ka

---

§ **Bor ʉr-kwooz o-gaan:8 21:8** Hyen komo: Seng 6:5; 8:5.

* **Bor ʉr-kwooz o-gaan:10 21:10** Hyen komo: Seng 11:28.

un wan ka hap-yo, komo ye bopsu wu un kom-to un ye ro **Yahuda**-ne á.' ”

¹² Bò te hogute yo ka à, te un hun-ne ye un ka be-de ne, te konuru Burus taase wu he o-Urusharima á.

¹³ Burus shasuru, “¿Ya notte m-nom kaane? ¿Ya rwo'e no us-'won notte me un naas ur-hur? Ai, zongse um ro yanze ma a ke'et me cot á, har ma a hoot me o-Urusharima remen jin-ur Wan-Koyan Yeso.”

¹⁴ Bò te nepte tea hoks wu á, te ho'osuru komo te zeeru, “Yage Wan-Koyan wu nomot bò wu cone à.”

¹⁵ Ya o-da hiin, te zonguru bò m-wò, te nekeru o-Urusharima.

¹⁶ Ye ken **yan-neke-m Yeso** ye, ya-o-Kaseriya, ye shiiru te. Ye wootu te hur-o Munason. Munason ko-ya-o-Sayipurus-wu, wan-gaan-wu be-de un **yan-neke-m Yeso** ur-takan.

Burus woonte o-Urusharima

¹⁷ Bò te woonte o-Urusharima à, or te ne goku te o-zak o-zak.

¹⁸ Bò ish geste à, Burus un te ne haaru be-ur **Yakubu**. Sek-ye ye un hun-ne yan-dor ro kane kap.

¹⁹ Bò ye gassunsute à, Burus ruru ye cas cas rem-se Shir nome n-me un ye ro **Yahuda**-ne á be-de un senge-mo Burus nome à.

²⁰ Bò ye hogute kaane à, ye nomuru Shir ur-bongon. Ye zeeru Burus, “To, wo or te, o hyenuste dugu-se un hun-ne n-me un **Yahuda**-ne ye shereste o-nip, myet-mo un ye ne komo ya-m-senge-ye be-de un dor-o **karamsa**-o **Mosa**.

21 A russutu **Yahuda**-ne kanē yan-dor unze wō m-yoose un kap **Yahuda**-ne, ye rō n-me un ye rō **Yahuda**-ne á unze ye jore **karamsa-o Mosa**. Unze wō **Yahuda**-ne m-yoose taase ko yakar-ye un ye ur-ko, ko komo ye dore ges-o un jind-se un **Yahuda**-ne.

22 To, ¿re te he m-nome? O nak ko re nome yea hogusse ma-to un haan-m ru.

23 Remen kaane, se o nom rii-yo te he wō m-rure à. Te un hun-ne nass ne kanē ye esse ut-ma à, komo ye rō zongse ye orot hi-to un ye.

24 Dek ye nō neke un **Pyo-o Shir**, nom nō ka rem-se un ye ne, noa warag ba m-kukop remen nō bumut Shir, komo o topo ye hwor remen a orot ye. Un kaane ko wu ke a nep unze kap ma-to a ruru ye mosse un wō ne à bo-to, a hyen a zee wō un dore **karamsa-o Yahuda**-ne.†

25 Amba ma-to un ye rō **Yahuda**-ne á ye shere o-nip à, te regussute te tomoste o-takurda. Te kupsu ye ut-ma unze, taase ye ti rii-yo a pene pyo-o m-gir à, taase ye ti m-hyó, taase ye ti ap-mo un gut-de a miggre us-cor à, taase ye nom o-ás.”‡

26 Burus hoguru kon-se un ye. Bo ish geste à, Burus un ka campo-ne nass-ye ne sapturu hi un de un ye bo **karamsa-o Mosa** zee à. Ka da-de ne, wu cowuru un **Pyo-o Shir** remen wu rurut ho-de un swor o-nu o un ye he m-ta à. Ho-de a he **seke ur-seke** remen ko wu ke be-de un ye kap à.

† **Bqr ur-kwooz o-gaan:24 21:23-24** Hyen komo: Qog 6:13-21.

‡ **Bqr ur-kwooz o-gaan:25 21:25** Hyen komo: Seng 15:29.

A shik Burus n-me un Pyo-o Shir

²⁷ Bō ka hō-ūt ta'yoor-to nomte ma-to m-woon à, ye ken **Yahuda**-ne ye ya-o-Asiya hyanuru Burus un **Pyo-o Shir**. Ye swowuru morog-de un hun-ne. Ye shipiru wu.

²⁸ Ye rō us-kan o-zaaz ne, ye ma'asu m-zee, “Nō hun-ne ye o-**Isra**! Haan nō gwu! Ka net-wu wu ka wu rō m-dorog kō kene wu rō un reeb-to un hun-ne kap à, un **karamsa**-ūt na ne, komo un pyap un **Pyo-o Shir** na. Har ma wu hantute ye rō **Yahuda**-ne á n-me un **Pyo-o Shir** wu naasté ka be-de ba m-kukop de.”

²⁹ Ye un zee kaane remen n-ga, ye hyanag Burus ne un Taropimus, net-wu o-Apisu, n-me o-bō. Tō ka tō rwo'e ye zee sa o zee Burus un cōwon un **Pyo-o Shir** un wu ne. §

³⁰ Bō-o argu m-rukre kap remen ka ma-to, hun-ne argu m-indune. Us-rek, ye shipu Burus, ye ruutu wu un ka **Pyo-o Shir** o, komo a tigurū us-ish hōr-m-hōr.

³¹ Bō ye rotte m-senge ye hoot wu à, ma-ūt woōru be-de un gos-wu wu un buug-de un karma-ne ye o-**Roma** à, unze Urusharima-o nuktute ba m-sok.

³² Bō m-hoge un kaane, wu gasu ya-ur-gun un caari-ye un karma-ne ne ye o-**Roma**. Ye nekuru us-rek un ka be-de. Bō hun-ne hyambute wu rō gos-wu à, roon o-rek un karma-ne à, ye yaguru wosor-ūt Burus.

³³ Ka gos-wu wu woōnuru, wu shipu Burus. Wu zeeru a ke wu un kwom-ūt yoor. Ka da-

---

§ **Bor ur-kwooz o-gaan:29 21:29** Hyen komo: Seng 20:4.

de, wu citu buug-de un hun-ne o-cot ko wan wu, komo un rii-yo wu nome ne à.

34 Morog-ur ma'asu o-zaaz, ye ken ye zee yo ka, ye ken ye yo ken yo un hon. Remen o-zaaz un moor-to ut-ma ne ka gos-wu wu hoks m-da hi-de un shi'it-de ut-ma á. Wu rwo'uru a heet Burus un bariki-o un karma-ne.

35 Bo Burus woonte yow yow un bon-de ish ne à, se da-o karma-ne kepsu wu à remen ween-to un ka morog-de nomog deen.

36 Buug-de un hun-ne, ye ro m-dond à, senguru us-kan o-zaaz ne, ye ma'asuru m-zee, "Ho no wu, ho no wu!"

Burus nomote ur-morog ut-ma

37 A wu un he-de m-cuwut o-bariki o un karma-ne, Burus zeeru ka gos-wu wu, "¿Ko man un hoks wo m-cepe ut-ma?"

Gos-wu zeeru, "Ashi! ¿O nepste ut-Girik?"

38 ¿Wo wu ka ka net-wu o-**Masar**-wu wu hante hun-ne 'yons ut-hi un hak-se n-jim á, har wu nek ka yan-ho-m un hun-ne ye dugu-us nass [4,000] n-te o-dakar?"

39 Burus shasuru wu, "Ay, me ko-**Yahuda**-wu wu o-Tarsus un dak-o o-Kirikiya. Me wa-wu un ka kashi bo-o o, o nese. Me wo us-kon, yagu me um nomote ka hun-ne ye ut-ma."

40 Wu ya'u wu ur-beeb, ka gos-wu, wu un karma-ne wu ya'uru wu o-cow. Burus esuru n-te

un rii-o m-yawag ur-doob, wu jaksuru hun-ne o-kom, ye res ceen. Bo ye reste zot à, wu nomoru ye ut-ma un rem-de ye de **ut-Ibra**.*†

Bor ur-kwooz us-yoor

¹ Burus zeeru, “No or re ne un tat-ne ne, raks no ut-to, um ruru no yo nome à, remen um kututu no unze mett **ur-ba'as** á.”

² Bo ye hogute wu cepute ye ut-ma un rem-de **ut-Ibra** à, ye jamsuru m-rest temb.

Ka da-o, Burus zeeru:

³ “Me ko-**Yahuda**-wu. Tarsus-o a matu me, un dak-o o-Kirikiya, amba un ka bo-o o-Urusharima um bo'ose. Um yooste m-karante un kus-o Gamariyer, wu yoosu me koyan be-de un ma-to un **karamsa**-ut tat na ne. Me m-senge ne be-de un guw-mo Shir, bo no m-nom kap-m no caane à.*

⁴ Har um rangsute yan-dore un ka Cow-yo a hoomtu ye deen. Um ka'ag hun-ne campo-ne un ne'a-ne ne, un kur-o m-ke'et.

⁵ Har ma ko-Gwomo-wu un kon-se Shir ma un kap o un **Morog-de un Sek-ye** ne, yea hoks me m-su'e. Be-de un ye um gokse ut-takurda haan-mo un or na ne **Yahuda**-ne n-me bo-o o-Damaskus. Me m-ha un ka be-de remen um shipt yan-dore un ka cow-yo ye ro reeno à, um hantutu ye o-Urusharima remen a piishite ye ut-ma, a 'ye ye ur-koob.†

---

* **Bor ur-kwooz o-gaan:40 21:40** Ko: ut-Arameki. † **Bor ur-kwooz o-gaan:40 21:40** Hyen komo: Mati 22:2. * **Bor ur-kwooz us-yoor:3 22:3** Hyen komo: Seng 5:34-39. † **Bor ur-kwooz us-yoor:5 22:4-5** Hyen komo: Seng 8:3; 26:9-11.

*Burus rworog bo wu nome
wu waktunte be-de un dor-o Shir à
(Seng 9:1-19; 26:12-18)*

⁶ “Mē m-neke, um ro yow yow um woot o-Damaskus, ho-ur ro ur-hi. Mo ken caari-mo m-cecar mo cir-mo n-Ton mo caragsuru be-de um ro'e à.

⁷ Um argu m-he n-dak, komo um hoguru o ken cor-o, o ro me m-zee, ‘Shawuru, Shawuru, ¿remen yan o wottu me m-rangse?’

⁸ “Um cituru, ‘Wa-ut-Gos, ¿Wo wu wa ne?’

“Wu zeeru me, ‘Mē ro Yeso ko-ya-o-Nazaret ka wu wo m-rangse à.’

⁹ To, ka yan-hew un de ye, ye hyenuste ka cecar-mo, amba ye nap cor-o un wu ro un tep un me ne á.

¹⁰ “Um cituru, ‘Wa-ut-Gos, ¿ya um he m-nomu ne?’

“Wan-Koyan zeeru me, ‘Ine, o cuw o-Damaskus, reno a he wo m-rure rii-yo a esse wo o nom à.’

¹¹ Yan-hew un de naku me ut-kom. Ye tuwtu me o-Damaskus, remen me ro m-hoks m-hyan á remen ka cecar-mo nomog deen.

¹² “Wu ken net-wu jin-de un wu Hananiya, wu haanuru wu hyenet me. Wan-dor-o o-**karamsa** m-sok ne, kap **Yahuda**-ne ro wu m-ya m-sek deen.

¹³ Wu essuru un riib-o re, wu zeeru me, ‘Or re Shawuru, goks o-hyan.’ Da-o gaan, yish re upsuru, um hyanu wu komo.

¹⁴ “Wu zeeru, ‘Shir o un Tat na ne dagantu wo o nep yo wu cone à, o hyenet ka Kashi un Net-wu, komo o hogute ma-to un nu-o un wu.

15 Remen woa wakte wan-su'e un wu be-de un hun-ne un kap mosse un rii-yo o hyane ne à, komo un yo o hoge ne à.

16 To, m-moka zy wo ur-'er? Ine, a yo'os wo m-ho a so'oste **ba'as**-ut ru be-de un aag un jin-ur Wan-Koyan.'

*Eeg Burus ha-mo un
be-de un ye ro Yahuda-ne á*

17 "Bo um musunte o-Urusharima à, me us-kon n-me un **Pyo-o Shir**, um hyanu ut-hyangan.

18 N-me un ka hyangan-to komo um hyanu Yeso. Wu ma'asu me m-zee, 'Nom kusse! Ine, o yage o-Urusharima hor-m-hor. Me un zee kane, remen ka hun-ne ye kane, yea dek ma-to o he me m-su'e á.'

19 "Me komo um zee, 'Wan-Koyan, ai ka hun-ne ye ma un hi un de un ye, ye nepste unze un ko o ke **kuke-o un yoos un Ma-to Shir** o um ka'ag ye shere un wo ne à. Komo um bu ka ye shere be un du à.

20 Da-o a wuuse hyo-m Istipanus wu ro wo m-su'e à, me un hi un de, um ro kon kane eso, me un swo-se un rii-yo a nome à, har ma me ro un 'er-de un matuku-to un ka ye ho wu à.‡

21 "Ka da-o, Wan-Koyan zeeru me, 'Ine o arag, man tom wo reno ur-hew ne be-de un hun-ne ye ro **Yahuda**-ne á.' "

22 Morog-ur senguru regen Burus ut-to har wu zeeru yo ka. Ye daku us-cor, ye zeeru, "A ho wu! A wongse gon ka net-wu un hono o-dak ne, udepe wu nom hog á!"

---

‡ **Bor ur-kwooz us-voor:20 22:20** Hyen komo: Seng 7:58.

23 Bọ ye ro un dak us-cor ye un jore un cop-to un ye, ye un aas m-hu n-ton m-yo.

24 Remen kaane ka gos-wu wu un karma-ne wu rwo'uru a woot Burus un bariki-o un karma-ne. Wu rwo'uru a nome wu us-sorog, remen wu nept rii-yo rwo'e hun-ne rottu wu un deke us-cor kaane à.

25 Amba bọ ye gage wu remen ye bu'ut wu à, Burus zeeru caari-wu un ko-karma-wu un **Roma**-ne wu ro eso yow yow à, "Ashi, ¿hond hond o n-te o-**karamsa** a nome mat-de un ko-**Roma** us-sorog ba a un piishi wu ut-ma?"

26 Bọ caari-wu un ko-karma-wu un **Roma**-ne hogute kaane à, wu nekuru be-de un gos-wu wu karma-ne. Wu zeeru wu, "¿Ya wo un saktō-o m-nom o? Ka net-wu ha mat-de un ko-**Roma**-wu."

27 Gos-wu un karma-ne woonuru wu cituru Burus, "Ruru me o-nip, ¿wo ko-**Roma**-wu?"

Burus shasuru, "Eba."

28 Gos-wu un karma-ne zeeru, "Me un ya'as hwor deen um kumut ka rii-yo, yo zee me ko-o-**Roma** um ro à."

Burus zeeru, "Me ne mat-de jip un to ne a matu me."

29 Remen kaane ye ro o-saktō ye cit wu à, da-o gaan ye wargu jim. Wu ma gos-wu wu un karma-ne bọ wu nepte unze Burus mat-de un ko-**Roma**-de à wu hoguru o-gyer, wu ka ne rege wu ke'estu wu.

Burus be-de yan-piish ut-ma

30 Bọ ish geste à, gos-wu wu un karma-ne conu wu nep urege nip-o gyekt-se **Yahuda**-ne ro mhante un Burus à. Wu ussuru wu, wu rwo'uru

Gwomo-ne ye un kon-se Shir un kap **Morog-de un Sek-ye** ne ye morge. Ka da-de wu deknũ Burus, wu zeeru Burus wu es un co-o un ye.

Bor ur-kwooz us-tet

¹ Burus tuuru **Morog-de un Sek-ye** yish, wu zeeru, “No or re ne, um komoste senge-mo Shir yaksu me a komo hur un de kaps me a har de ka ho-de.”

² Bo m-hoge kaane, Hananiya, ko-Gwomo-wu un kon-se Shir, rwo'uru ye ro eso eso yow yow un Burus ne a ye wos nu-o un wu.

³ Ka da-de, Burus zeeru wu, “Wo ma Shir a wos wo, wo wur-o tem o o-hwaa, o a suke jojo-o o-pus-o a, wa-o-shepe! O she'ette wo me m-piishe ut-ma bo **karamsa**-o zee a, amba wo ka rwo'e a wos me, bo nome hond hond be-de o-**karamsa** a.”*

⁴ Ye ro kane yow yow un Burus ne a zeeru, “¿Ko-Gwomo-wu un kon-se Shir wu o he m-pyap?”

⁵ Burus shasuru, “Or re ne, me nap unze wu ro ko-Gwomo-wu un kon-se Shir a. Remen a genuste unze, “Taase o rure wu ro co be-de un hun-ne a ma-ut yo-to.”†

⁶ Bo Burus nepte unze ye ken ye **Saduki**-ne ye a, ye ken ye komo **Parisa**-ne ye, wu 'yonsu us-cor be-de un **Morog-de un Sek-ye**. Wu zee, “Or re ne, me ma un cere ko-**Parisa**-wu, wa-wu un

* **Bor ur-kwooz us-tet:3 23:3** Hyen komo: Mati 23:27-28.

† **Bor ur-kwooz us-tet:5 23:5** Hyen komo: Rwuu 22:28.

Parisa-ne. Gwot komo remen um este ur-hur be-de un ine-mo un margan-ne, o ka rwo'e attu me m-piishe ut-ma.”‡

⁷ Bō wu rurte kaane à ma-ut sunuru **Parisa**-ne un **Saduki**-ne, har morog-ur wonguru be-ut yoor.

⁸ Remen **Saduki**-ne zeeg ine-mo un margan-ne ro kon á, **yan-tom-ye Shir** ro kon á, ko to ken kukt-to. Amba **Parisa**-ne ne ye este to ro kon kap ut-tet.Š

⁹ Caari-to ut-ween argu m-ine. Ye ken **yan-Yoos-de o-karamsa** ye un buug-de un **Parisa**-ne inuru eso, ye sengu ut-ween. Ye zeeru, “Te te bop ka net-wu un **ba'as-de** un rii á. O ken da-o o ken kukt-o, ko **wan-tom-wu Shir** wu nomo wu ut-ma.”

¹⁰ Bō ma-ut sunute ye deen à, gos-wu, wu karma-ne hogu o-gyer taase ye setem Burus. Wu rwo'uru karma-ne kergune ye rumus Burus ur-beeb be-de un ye, ye heet wu un bariki-o un karma-ne.

¹¹ Bō tet-m nomte à, Wan-Koyan esuru yow yow un Burus ne, wu zeeru, “Senge nom un jaab-o men-ut ru, remen bo o rwo're ma-ut re ba o-gyer o-Urusharima à, komo se o rwo'og to kaane o-**Roma**.”

A toog ut-hun a hoot Burus

¹² Bō ish geste à, **Yahuda**-ne zonguru ye hoot Burus. Ye tonduru us-tond unze yea re á, yea su á, se ye hoog Burus.

‡ **Bor ur-kwooz us-tet:6 23:6** Hyen komo: Seng 26:5; Piri 3:5.

Š **Bor ur-kwooz us-tet:8 23:8** Hyen komo: Mati 22:23; Mark 12:18; Ruka 20:27.

13 Ye rewesɛ de ká rew-ɔr yɔ-de de à, ye aragte hun-ne kwooz-ut yoor [40].

14 Ye haaru be-de un Gwomo-ne ye un kon-se Shir un sek-ye un gwomo-ne ne. Ye zeeru, “Te tonte caari-se us-tond unze tea re á, tea su á se te hooɔ Burus.

15 Remen kaane m-moka, no un **Morog-de un Sek-ye** ne, zee no gos-wu wu un karma-ne hantu no wu, untun no un con no do byarag un ma-to un wu m-sok ne. Te komo zongse te ro te hoot wu rii-yo wu woonte.”

16 To, bo wa heno* Burus ne hogute ma-to un yo ye rewesɛ wu à, wu argu m-neke. Wu cowuru o-bariki, wu ruru Burus.

17 Burus komo wu agnuru wu ken caari-wu un ko-karma-wu un **Roma**-ne wu, wu zeeru, “Woot ka wan-campo-wu be-ur gos-wu wu un karma-ne, wu ro un to ken ma-to ne to wu he wu m-rwor à.”

18 Ko-caari-wu un ko-karma-wu un **Roma**-ne deku ka wan-campo-wu, wu heete be-ur gos-wu wu un karma-ne.

Ko-caari-wu un ko-karma-wu un **Roma**-ne zeeru, “Burus wu ro ke'o à konog me, um hante ka wan-campo-wu kane be un du, remen ka wan-campo-wu ro un yo wu he wo m-rure ne à.”

19 Gos-wu un karma-ne shipuru kom-o un wan-campo-wu naku wu riib-o gaan. Wu cituru wu, un hond un wu, “¿Ya o he me m-rure?”

20 Wan-campo zeeru, “Gwomo-ne un **Yahuda**-ne este yea kon wo, o heet Burus be-de un

---

* **Bor ɔr-kwooz ɔs-tet:16 23:16** Heno Burus ne'a wu.

Morog-de un Sek-ye m-buk, untun ye un con m-jamag byarag un ma-to un wu m-sok ne.

²¹ Amba taase o deke ye to á. Me un ruru wo to ka remen arge hun-ne kwooz-ut yoor [40] be-de un ye ro o-hoob ye hoot wu. Komo ye tondsute us-tond unze yea re á, yea su ne á se ye hoog wu. M-moka komo zongse ye ro temb, ye ro un 'er-de un da-o o hette wu m-heet be-de un **Morog-de un Sek-ye** à."

²² Gos-wu un karma-ne naku wu ut-to. Wu zeeru, "Taase o rure net unze o rurutu me to ka ma-to." Wu zeeru wan-campo arag arag-mo un wu.

A tomog Burus be-ur Gwamna Peris

²³ Ka da-de, gos-wu wu un karma-ne agburu caari-ye un karma-ne ye un **Roma**-ne nen yoor. Wu zeeru ye, "Zongsu no karma-ne zungu-us yoor [200], un karma-ne kwooz-ut tet un op [70] ya-m-da un jok, un karma-ne ne zungu-us yoor [200] yan-dum-mo us-tak, ye heet bo-o o-Kaseriya kwom-us jero se m-tet.

²⁴ No kumne komo Burus jok-ye wu he m-da à. No wottu wu be-ur ko-Gwamna Peris ba ut-ween."

²⁵ Gos-wu un karma-ne genuru o-takurda kaane komo:

²⁶ Cir-mo o-Karadiyos Risiyas, ha-mo un Wa-ut-gos Gwamna Peris.

Ur-Gas!

²⁷ Ka net-wu, **Yahuda**-ne shik wu. Ye ro wu un ma-to m-ho. Um nomu hor-m-hor un karma-ne re ne, um rumsuntu wu, remen um hogute wu mat-de un ko-**Roma**-wu.

28 Remen um conog um nep yo ye shipte wu à, um heeturu wu be-de un **Morog-de un Sek-ye** de un **Yahuda**-ne.

29 Um 'wossuru rii-yo ye shipte wu à ro mosse o-**karamsa** o un ye ne. Amba **ba'as**-ur ro kon be-de un wu de woq a hoot wu, ko a ke'et wu á.

30 Bo a rurutu me unze rew-ur yo-de ro kon de ye rewesse wu à, da-o gaan, um tombu wu be un du. Um zeeq yan-gyekt-se un wu, ye rur be un du **ba'as-de** ye hyane wu nomog à.

31 Remen kaane, karma-ne deku Burus, bo a zee ye à. Ye wooturu wu bo-o o-Antipatiris tet-m-tet.

32 Bo un gas-o ish, ye yaguru karma-ne yan-da-se un jok, ye tek co un wu ne, ye ne, ye warguru un bariki-o un ye.

33 Bo karma-ne yan-da-se un jok woote o-Kaseriya à, ye ya'asuru ko-Gwamna o-takurda, komo ye yaguru Burus un kom-to un wu.

34 Ko-Gwamna karanturu o-takurda, wu cituru Burus ko o ke raag-o wu rwuune. Bo wu hogute unze Kirikiya-o wu rwuune à,

35 wu zeeru, "Da-o yan-gyekt-us ru woone, man raks ma-ut ru." Ka da-de, ko-Gwamna komo wu zeeru a 'er wu n-me hur-o un ko-Gwamna, o ko-Gwomo **Here** ma'e à.

Bor ur-kwooz us-nass

*Yahuda-ne heete us-gyekt
be-de un ko-Gwamna Peris*

1 Bo a nomte ho-ut taan à, ko-Gwomo-wu un kon-se Shir, Hananiya, wu haaru o-Kaseriya

mosse un ye ken sek-ye ye ne, komo un wu ken wa-us-nap-wu ne se un piish ut-ma, jin-de un wu Tarturus, remen ye heete gyekt-us Burus be-ur ko-Gwamna.

² Da-o a cowonte Burus à, Tarturus ciru heet un geeg-ur Burus be-de un ko-Gwamna. Wu zee, "Wa-ut-gos, rem ru a kumte she'et-de ba ut-ween m-sok ne, remen hyanbe o ru komo she'et-de un ka dak-o jamsute.

³ Ko kene komo un ko yo ke cow-yo, wo Peris, wo jiishe kap, komo te gokste yo wo m-nom à ur-bongon.

⁴ Amba taase um naas wo o-da, me wo us-kon, n-me un senge-m ru m-kashi raks hiin rii-yo te he wo m-rure à.

⁵ "Komo te 'woste ka net-wu ko-ya-o-a-gegense-wu. Wu ro un haante m-dum n-me un **Yahuda**-ne, ko kene n-me un hono o-dak. Komo wu ro co be-de un derika-o un Nazaret-ne yan-dore un Yeso.

⁶⁻⁷ Har ma hoob-o wu rotte wu yo'ogte **Pyo-o Shir**, amba te shik wu.

⁸ Urege* komo o byaraktu wu un hi un du, wo a hoks m-nap be-de un wu bo un ka rem-se a zee wu ro m-nom à."

⁹ **Yahuda**-ne ma ye daaru cin-o un wu. Ye esuru ye zee kaane to ro.

Ma-ut Burus be-ur ko-Gwamna Peris

---

* **Bqr ur-kwooz us-nass:3 24:6-8** Mo ken gen-mo m-zee: wu wu conuru a piishe wu ut-ma bo karamsa-o na zee à. 7Amba gos-wu, Risiyas, haanuru wu kutu te ur-beeb deen ne wu rumsuru wu un kom-ut te 8wu rwo'uru yan-cetente-se un wu ye haan be un du.

10 Bø ko-Gwamna pyeete Burus keer-de un rwor ut-ma à, Burus shasuru. Wu zeeru, “Um nepste o nomoste us-hak deen wo m-piishe un **Yahuda**-ne ut-ma. Remen kaane me o-zak um muute ma-to he me m-ruut à be un du.

11 Ai, wo gute woa hyen u arag ho-ut op ut-yoor ho-de um neke o-Urusharima um kwuktute Shir á.

12 Ka yan-gyekt-us re ye komo ye wet me m-'wos ut-ween un net ne un **Pyo-o Shir** á, ko ne gaag un hun-ne m-dum un kuke-to un yoos un Ma-to Shir á, ko be-to ye m-morge à, ko n-me o-bo á.

13 Bon rem-se ye zee me m-nom à m-moka ma yea hoks wo m-rwunte unze nip-o á.

14 Amba, me un con m-ruru wo o-nip. Me m-kwukte un Shir wu un tat na ne. Nip-o komo me m-dore un ka Cow-yo yo ka hun-ne ye ro m-zee nip-o á. Komo me m-sheer o-nip un rii-yo ro gense à kap bo **karamsa**-o zee à, komo un takurda-to **yan-Rwor un Ma-to Shir** ne.

15 Me un ka sakt-o ne be-de Shir, bo ka ye ka ye ro m-nom à, unze, Shir a 'yons marimar-ne, kashi un ye ro kashi ne á.

16 O rwo'e ur-ho bi mette m-senge un hur-ur gaan be-de un Shir un hun-ne ne.

17 “To, bo a nomte us-hak hiin à, um muunuru o-Urusharima remen um hantute hun-ne re koob-ne m-yar komo um seketé ut-**seke**.

18 Da-o ye 'wossu me un **Pyo-o Shir** à, um dorutte jind-se un hun-ne re remen um kwuktte ba un hu. Morog-de un hun-ne ro kon be un de

á, komo me 'yons hur-de un hun-ne á.†

¹⁹ Amba ye ken **Yahuda**-ne ro kon so un dak-o o-Asiya, ye ro depete ye haan kane be un du ye hante gyekt-us re urege ye ro un to ken ma-to ne un me ne.

²⁰ Ko ne yage ye ro kane à, ye rur rii yo-yo ye ye hyane be un de à, da-o um ine eso be-de un **Morog-de un Sek-ye** à.

²¹ Se de remen ka ma-to ut-gaan cot to um rwore da-o um ro eso be-de un ye à, to um 'yonste cor à um zee, 'Remen ma-to un ine-mo un margan-ne to rwo'e attu me un piishe ut-ma be un no caane.' "‡

A ereg Burus o-Kaseriya

²² Peris komo wu nepste se ken rem-se mahun mosse un Cow-o Yeso ne. Wu essuru ye, wu zeeru, "Da-o Risiyas gos-wu wu un buug-de un karma-ne wu haane kane, man kupsu no ut-ma."

²³ Peris zeeru ko-caari-wu un ko-karma-wu un **Roma**-ne, wu gut Burus, amba taase wu suu wu deen, taase komo wu wen nay-ne ye un wu m-ha be-de un wu ye nomotu wu yo wu cone à.

²⁴ Bo a nomte ut-ho hiin à, Peris un ne'a un wu ne Durusira, wu ken ko-**Yahuda**-wu wu, ye haanuru. Wu tomuru a hante Burus, wu hogute wu un rwor un ma-to m-she be-ur Yeso **Kiristi**.

²⁵ Bo Burus takante rwor un ma-to un kashi un hun-ne, un garamse ur-hi ne, komo un piish ut-ma ne da-o roone à, Peris hoguru o-gyer. Wu

† **Bor ur-kwooz us-nass:18 24:17-18** Hyen komo: Seng 21:17-28.

‡ **Bor ur-kwooz us-nass:21 24:21** Hyen komo: Seng 23:6.

zeeru Burus, “Wooste kaane! M-moka de warag. Urege um kumug ur-keer, man agbu wo.”

²⁶ Wu hwoog ur-hur Burus a 'ye wu m-re mo un hwor, o rwo'e Peris sengutu wu us-eeg deen, wu rotte ut-orum un wu ne.

²⁷ Amba bo hak-us yoor aragsute à, Pokiyus Pestus reeru ut-Gwamna to ma Peris. Peris ne remen wu ro un hoob-o un jin-ur so-de be-de un **Yahuda**-ne, wu yagu Burus ke'o.

Bor ur-kwooz us-taan

*Burus heete ut-ma un co
be-ur ko-Gwomo Sisar*

¹ To, bo a nomte ho-ut tet à, da-o Pestus haane wu dekt senge-mo ut-Gwamna à, wu inuru o-Kaseriya wu nekuru o-Urusharima.

² Kaane Gwomo-ne ye un kon-se Shir un ya-ut-con-ne be-de un **Yahuda**-ne, ye heetu Burus us-gyekt be-de un wu. Ye konu wu.

³ Ye konuru Pestus hor-m-hor wu 'ye ye ur-ho, wu zee a muut Burus o-Urusharima. Ye un kon wu kaane remen ye tooste ut-hun, ye eret wu, ye hoot wu un cow.

⁴ Pestus shasuru, “A 'er Burus o-Kaseriya, me un hi un de me he m-ha reeno ba m-jime.

⁵ Remen kaane daag no sek-ye no remen ye haante un me ne. Urege komo ka net-wu ro un de ken **ba'as-de** ne, kane yea hoks hante gyekt-se un ka net-wu.”

⁶ Wu pas ho-ut eer ko ut-op be-de un ye á, wu muunuru o-Kaseriya. Bo ish geste komo à, wu she'etu un deeg-o un piish ut-ma, wu rwo'u a hante Burus un her-o un wu.

7 Bɔ Burus haante à, **Yahuda**-ne ye haane es-mo o-Urusharima à, ye inuru, ye rigimsuru wu. Ye sengu hante ɔs-gyekt deen, se ba ɔr-bon mosse un wu ne. Ye hoks m-kute Pestus unze gyekt-se un ye se o-nip se á.

8 Amba Burus un muut un ma-to wu, wu zee “Me, me nome **karamsa**-o un **Yahuda**-ne **ur-ba'as** á, me nome komo **Pyo-o Shir**, ko ko-Gwomo **Sisarur-ba'as** á ko hiin.”

9 Amba Pestus conog wu gwu'urse **Yahuda**-ne ɔr-hur, wu cituru Burus, “¿Ko o eks wo neke o-Urusharima a piishitu wo ɔt-ma reeno mosse un se ka rem-se ne?”

10 Amba Burus shasuru, “Ai, be-de un piish un ma-ɔt ko-Gwomo **Sisar**, um ro eso, kan depe a piishi me ɔt-ma. Me nome ne **Yahuda**-ne de ken **ba'as-de** á, wo ma, o nepste un kaane ne m-sok ne.

11 Urege me **ko-ya-ur-ba'as**-wu, har um nomog **ba'as-de** wo a hoot me à, ay, man som a ho me á. Amba urege nip-o ro kon n-me un ka gyekt-se ye m-hante à, to, yatt-wu he me m-hoks m-bopse un kom-to un ye á. Um konog a heet ma-ɔt re co be-ur ko-Gwomo **Sisar**.”

12 Bɔ Pestus tooste ɔt-hun un yan-guw-mo un wu ne à, wu shasuru. Wu zee, “Kon a heet ma-ɔt ru un co be-ur ko-Gwomo **Sisar**, be-ur **Sisar** komo o he m-neke.”

Agirippa ne un Banis

13 Bɔ a nomte yan-ho à, ko-Gwomo Agirippa ne un Banis haanuru o-Kaseriya ye barkute Pestus.

14 Cin da yea rewesse ɔt-ho reeno deen à, Pestus hanturu ma-ɔt Burus be-de un ko-Gwomo.

Pestus zeeru, “Wu ken net-wu ro kon wu Peris yaksu me ke'o à.

¹⁵ Da-o um ro o-Urusharima à, Gwomo-ne ye un kon-se Shir un sek-ye ne ye un **Yahuda**-ne hantu me ma-to un ka net-wu. Ye konu me, um kupsutu wu ut-ma.

¹⁶ “Amba um rurutu ye unze, te **Roma**-ne te wet m-piishe un wa-**ur-ba'as** ut-ma á se a hantutu wu un co-o yan-hantu un wu m-ke'et, komo se a peesutu wu ur-keer wu muusute ma-to un wu remen ka gyekt-se a heetu wu à.

¹⁷ Remen kaane, bo ye woonte kane un me ne à, me naas o-da á. Bo ish geste à, um daaru deeg-o un piish ut-ma temb, komo um zeeru a hante ka net-wu.

¹⁸ Bo ye hante wu us-gyekt inite à, ye hante de ken caari-de **ur-ba'as** de, de um hyane wu nomog á.

¹⁹ Un suge-de un kaane ma, ye ro un sune-mo ut-ma remen jind-se mosse un Shir o un ye ne à. Komo ye zeeg wu ken Yeso wu wu mare à, wu Burus senge m-zee wu ro un hoog ne à.

²⁰ Me komo bo um taagute bo um he m-nom um byaragte ka rem-se. Um cituru Burus ko wu eks wu neke o-Urusharima a piishitu wu ut-ma reeno mosse un ka rem-se ne.

²¹ Amba bo Burus konte a yage ma-to un wu remen caari-wu un ko-Gwomo **Sisar** wu kupsutu wu ut-ma à. Um rwo'uru a 'er wu har ha-mo un da-o um he wu m-tomte be-ur ko-Gwomo **Sisar** à.”

²² Ko-Gwomo Agirippa zeeru Pestus, “Me ma um conog um raks ma-to un ka net-wu un hi un

de.”

Pestus zeeru, “Woa hogussu wu komo m-buk.”

Burus un co Agirippa ne un Banis

²³ To, bo ish geste à, Agirippa ne un Banis ye cownuru gon cown-mo ut-gwomo. Ye cownuru mosse un ye ro gos-ye ne be-de ya-ur-gun à komo un sek-ye ye o-bo ne. Pestus rwo'uru a conte Burus.

²⁴ Pestus zeeru, “Ko-Gwomo Agirippa, un kap o un hun-ne ne ye ro kané be-ur gaan un te ne à, net-wu ka wu kap o un hun-ne un **Yahuda**-ne hantu me gyekt-se un wu o-Urusharima à, komo un kané ne, har ma ye ro m-senge o-zaaz ne unze udepe a yagu wu un hoog ne á.

²⁵ Amba me, me hyan yo ken rii-yo wu nome yo woo a hoot wu á, amba remen wu konog komo wu un hi un de un wu, wu hobe a heet ma-to un wu be-ur ko-Gwomo **Sisar**, um zeeru to man tom a heet wu.

²⁶ Amba mett ma-to o-nip to um he gene un ko-Gwomo **Sisar** mosse un ka net-wu ne á. Remen kaane, um hantutu wu be un no har un co-o ru, ko-Gwomo Agirippa, remen da-o a komsu wu m-byarag, ko man kum rii-yo um he m-gen à.

²⁷ Remen me un hyan-o re, koob-de us-weer de a heet net be-ur **Sisar** ba an rwunte **ba'as-de** wu nome à.”

Bor ur-kwooz us-cind

Burus muute ma-to un wu

¹ Ka da-de Agirippa zeeru Burus, “A ya'ag wo o-da o muutte ma-ut ru un hi un du.”

Ka da-o Burus jaksu o-kom, wu ciru ut-ma:

2 “Ko-Gwomo Agirippa, um kumug ur-ho caane, bo a zee um muut ma-ut re be un du to **Yahuda**-ne cetu me a.

3 Remen wo keeg-yo be-de un nap un jind-o un **Yahuda**-ne un ka rem-se ma-ut sunute ye a. Remen kaane, um konog wo, 'mo ur-hur, o raks ma-ut re.

4 “Kap o un **Yahuda**-ne ye nepste gon she'et-de um she'ete cin me wan-campo a, de ro cin ur-takan un dak-o re komo o-Urusharima ne har haan-mo un caane.

5 Ye nepste me cin un ga'ane, har ma urege ye conog yea hoks me m-su'e unze o-nip me ko-**Parisa**-wu be-de ka derika-o o jiishe us-cenene a n-me un hun-ne te, yan-dor Yawe.*

6 M-moka, um ro eso un her-o no a piishite me ut-ma remen um hwoog ur-hur n-te un shoos ut-ma to Shir nome tat na ne a.

7 Ka ma-to to baag-ut na op ut-voor [12] hwo ur-hur yea hyen shi-mo un to, har ye ro m-senge, ye ro un guw-mo Shir m-tet m-how ne. Kwo ut-gwomo, remen um hwoog ur-hur un ka shoos ut-ma o, o rwo'e **Yahuda**-ne hyenet **ba'as** un de!

8 No hun-ne shereg unze Shir a hoks m-'yons un ye mare a, ye ine un hooq ne komo. Remen kaane, no yage m-sheer unze wu 'yonste Yeso ut-marimar a!

9 “To, me un hi un de ma n-ga, um ro hyanag untun bo sek-ye ye un **Yahuda**-ne ro hyange a. Um nom us-rem ut-moor ne, um wenet ma-ut Yeso ko-wa-o-Nazaret re co.

---

* **Bqr ur-kwooz us-cind:5 26:5** Hyen komo: Seng 23:6; Piri 3:5.

10 Rii-yo um nome o-Urusharima à yo ka. Har Gwomo-ne ye un kon-se Shir pye me ur-keer remen um ke'et yan-ba-m-kukop ut-moor ne. Har ma da-o a ro ye m-hom à, me un sorog-o un kaane.

11 O-da deen, um dorogte komo kap o un kuke-to un yoos un Ma-to Shir, me ye un ya-ur-koob, me m-senge um ru'ut ye yo'og jin-ur Yeso. Me un nom kaane remen komo um ro us-ryaab un ye ne deen. Um sengu ye m-dore har ha-mo ut-bo to un to ken dak-to um ye'et ye ur-koob.”†

*Ma-to un waktune-m Burus be-ur Yeso
(Seng 9:1-19; 22:6-16)*

12 “De ken ho-de me ur-hew ha-mo o-Damaskus, un beeb-de un Gwomo-ne ye un kon-se Shir, ye ya'asu me o-takurda o zee ye ya'aste me ut-gwomo m-hoob **yan-dor Yeso**.

13 Shir do wo m-hoog! Ho-ur ro ur-hi n-cow, me ur-hew un cow. Um hyanuru mo ken cecar-mo arge cecar-mo ur-ho mo cargunsute cir-mo n-ton, mo rigimsuru te un yan-ur-hew un de ne.

14 Bo te hyeete n-dak kap-m te à, um hoguru o ken cor-o o zee me un rem-de **ut-Ibra**, ‘Shawuru, Shawuru, ¿remen yan o wottu me m-rangse? Hi un du wo un ya-ur-koob un ka yage-to wottu me à.’

15 “Ka da-de, um cituru, ‘¿Wo wu ro wa ne Wa-ut-Gos?’

“Wan-Koyan shasuru me, ‘Me wu ro Yeso ka wu wo m-rangse à.

---

† **Bor ur-kwooz us-cind:11 26:11** Hyen komo: Seng 8:3; 22:4-5.

16 Amba m-moka ine eso. Me un rwuun be un du cas o nept Shir ye daagu wo o waragte ko-wan-guw un ko-wan-swose un wu ne. Komo o rurut ma-to un rem-se o hyane mosse un me ne a ba o-gyer, komo un rem-se, um he wo m-rure ne kane co a.

17 Man gu wo be-de un hun-ne ru, komo un ye ro **Yahuda**-ne a. Me wo m-tom be-de un ye ro **Yahuda**-ne a.

18 Woa upsu ye yish-ye un ye, ye yagne be-de o-comb ye muun be-de m-cucas, ye yagne komo gwomo-to un **ko-Gwomo-wu un ya-ut-kot** ye muun be-de un **Gwomo-to Shir**. Un kaane ye hette m-kum a soksu ye ut-**ba'as**, komo o-**cim** ne mosse un ye warge ba m-kukop ne a kap remen ye shereg be un de.'

Burus rworog ma-to senge-mo un wu

19 "Remen kaane, ko-Gwomo Agirippa, me yage sher o-nip un ka hyangan-to haanu me es-mo n-Ton shir a.

20 Um cirig nome un hun-ne ye o-Damaskus o-ko'ot. Ka da-de um nomuru hun-ne ye o-Urusharima un myet-o un yan-her-o un dak-o o-Judiya ne. Ka da-de, komo um nomuru ye ro **Yahuda**-ne a um zeeru ye yage **ur-ba'as** ye muun be-de Shir, komo ye nom rem-se a hette m-nap ye yagute **ur-ba'as** a.‡

21 O rwo'e **Yahuda**-ne shipt me n-me un **Pyo-o Shir** ye m-senge ye hoot me.

22 Amba Shir guuru me har m-moka. O rwo'e mette kane un rwor un ma-ut re ba o-gyer be-de

---

‡ **Bor ur-kwooz us-cind:20 26:20** Hyen komo: Seng 9:20,28,29.

un sek-ye un yakar-ne. Ba yo ken rii-yo me m-rwor un hon a se de rii-yo **yan-Rwor un Ma-to Shir un Mosa** ne zee yoa kor a.

²³ Ye geneg unze, hun-ne a rangse **Kiristi**. Wu warag wu ur-takan wu he m-inē ut-marimar a. Un kaane wu he hante m-cecas be-de un kap o un hun-ne, **Yahuda**-ne un ye ro **Yahuda**-ne a.”§

²⁴ Burus ro n-me un su'e hi un de un wu, ka da-de Pestus 'yonsuru us-cor ur-beeb ne wu zee, “Burus, o zungute! Moor-to un karante-m ru waksute wo ur-hi!”

²⁵ Amba Burus zeeru, “Pestus, Wa-ut-Gos, me zunge a. Nip-o me m-rwor cas.

²⁶ Ai, ko-Gwomo nepste ka rii-yo, me wu komo un nome ut-ma ba o-gyer. Um nepste wu nepste to ka saw-to kap, o nak yo ka rii-yo ba wukusse o a nomu yo a.

²⁷ Ko-Gwomo Agirippa, zo shereg un **yan-Rwor un Ma-to Shir** ne? Um nepste o shereg un ye.”

²⁸ Ka da-de, Agirippa zeeru Burus, “¿Un ka ya o-da yo hiin o cone me m-hoks dore un **Kiristi**?”

²⁹ Burus zeeru, “Ko ya o-da hiin, ko deen, Shir zee ba wo un hon du a, har ma un ye ro me mrege ut-to ne a kap caane, ye barme bo um ro a, se de ba ke'o a.”

³⁰ Ko-Gwomo inuru, kaane komo ko-Gwamna un Banis ne, un ye ro ne tara tara be-ur gaan un ye ne a.

³¹ Bo ye ruute be-de un piish ut-ma a, ye zeeru or re un ye ne, “Ai, ka net-wu nom yo ken rii-yo wo'e a ke'et wu ko a hoot wu a.”

³² Agirippa zeeru Pestus, “Ka net-wu ro heete ma-to un wu be-ur ko-Gwomo **Sisar** á, a roa ho'ose wu.”

Bor ur-kwooz us-ta'yoor

Burus cowog hat-o m-ho ha-mo o-Roma

¹ Bo a hongsu te da-o m-neke à, te zonguru ha-mo n-dak o o-Itariya n-me o-hat o m-ho. Ko-Gwamna Agirippa rwo'uru Burus un kom-to un wu ken caari-wu un ko-karma-wu un **Roma**-ne wu. Jin-de un wu Juriyos. Wu ro wan-gaan be-de un karma-ne ye un Buug-ur ko-Gwomo **Sisar**. Komo ko-Gwomo Agirippa ya'asuru Juriyos ye ken hun-ne ye a ka'e à.

² Bo te cuwte o ken hat-o à o o-Adiramiyum, o ro ma-to m-ha to ken bo-to to ro n-riib o-Asiya à, te ciri m-neke. Aristarkus, wu ken net-wu ko-ya-o-Tasaronika-wu so n-dak o o-Makidoniya, wu ro be-ur gaan un te ne.

³ Bo ish geste à, te wooru bo-o o-Sidon, komo Juriyos ya'u Burus ur-won, Burus yagu wu, wu he wu hyenet nay-ne ye un wu, ye nomotu wu yo wu cone à.

⁴ Bo te inute kane un hat-o m-ho à, yo-m ro te m-muunte n-jim n-co te. Remen kaane, te pa'uru so o-ye'er o o-Sayipurus* so yo-m rotte m-'wons á.

⁵ Bo te peste sa-mo ro yow yow n-dak o o-Kirikiya ne à, o-Bampiriya ne, te wooru bo-o o-Mira un dak-o o-Rikiya.

---

* **Bor ur-kwooz us-ta'yoor:4 27:4** o-Sayipurus dak-o o ro n-tete o m-sa à.

6 Kane, caari-wu un ko-karma kume o ken hat-o o-Arezkandiriya o ro m-ha o-Itariya à, wu rwo'u te n-me.

7 Te nomuru ho-ut ut-ho te ur-hew ceen ceen, un yish jaas-ye te woq yow yow o-Kinidusa ne. Bo yo-m wentu te m-ha co à, te pa'uru riib-o un ba m-yo, so un jim-de un o-Kirit† yow yow o-Sarmoni ne.

8 Te pasu o un yish jaas-ye, har te wooru de ken be-de a m-aag be-de ur-Wuke de ur-Bon yow yow un bo-o o-Rasiya ne.

9 Te hooste o-da un ka be-de deen, hew-ur mossu te m-yo ne, remen da-o o-swoot‡ aragsute. Burus ya'u ye ut-ma.

10 Wu zeeru ye, “Hun-ne, um hyanag ka hew-de a nom na m-yo ne, komo naase-m a kor na deen, ba naase-mo us-saw o-hat ne cot á, har un hoog-m na ne.”

11 Amba Juriyos wu dek rii-yo Burus rwore á. Un hek-o un kaane, wu raksu ma-to un wan-nak-o-hat komo un to un wa-o-hat ne.

12 Ye un nom kaane remen ka be-de ur-wuke de o-Rikiya de nom ur-bon hat-to re o-gos kane á. Ye ken ye deen be-de un ye zeeru a senge ur-hew, a senge komo a woot o-Pinikiya, urege a nome, remen ye reet o-gos reeno. O-Pinikiya ne be-de un es ut-hat to o-Kirit, o gwote so un baar-o ur-horim à, komo un raag-o ye'er-o ur-horim ne.

Ur-pigip n-te m-sa

---

† **Bɔr ur-kwooz us-ta'yoor:7 27:7** o-Kirit dak-o o ro n-tete o m-sa à. ‡ **Bɔr ur-kwooz us-ta'yoor:9 27:9** O ka ho-de m-Pas (Yom Kippur).

13 Bō yo-mō o-baar cirte m-dusune à hun-ne hyanuru ye zee con-mō un ye kumute, ye naknuru kwom-o rō un bop o-hat à, ye doruru riib-yo o-Kirit, yow yow un riib m-sa ne.

14 Ba m-jime yo-mō ur-pigip indundurū deen sō o-ye'er un sō ur-horan ne mō wosnu raag-o o-Kirit.

15 Bō yo-m wosonte o-hat à, har o hoks kwange m-yo á. Te argu m-yage temb yo-m sengu te m-huk.

16 Bō te dorute un jim-de un o ken dak-o o rō n-tete m-sa à, te naknu hat-o rek-o n-ton un hat-o o-caari un yish jaas-ye. Jin-de un ka dak-o o-Kawuda. Te un dore jim-de un ka dak-o remen yo-m mott m-'wons ka raag-o á.

17 Bō ye nakante hat-o rek-o ye he'edburu n-me o-caari à, ye nomu us-weer, ye gegru us-hu, ye rigumsuru ka caari-o o-hat o, taase o bu'uge. Ye he'eburu us-gegette. Ye yaguru yo-mō tutute o-hat remen ye hoks o m-nak á. Ye un nom kaane remen ye un gyer-o un a jorbe ye un hyereg-mō o-Sirtis mō rō un saburse o-hat à.

18 Remen ho-m doog o-zungo, mō rō te m-nukt deen deen. Bō ish geste à, ye ciru kamas un saw-to rō n-me o-hat à, ye jorburu n-me m-ho.

19 Ho-ur atette-de komo, ye un kom-to un ye, ye jorburu to ken saw-to m-senge mō o-hat to.

20 Bō te nomte ut-ho m-mahun à, te hyan ur-ho ko o-regen á, komo caari-o un kem m-yo ne rō te us-bu. Te hussuru o-sakto unze tea ru.

21 Remen ye she'essute ba ye un re rii-yo mre, Burus inuru eso un tete-de un ye. Wu zeeru, "Hun-ne, nō ro hogute ma-ut re to um zee nō cin

o-Kirit à, to ka rem-se naase un ka yo-mo ne roa kor no á.

²² Amba m-moka, me no m-kewe nom no jaab-o ut-men, remen yatt-wu he m-nebe be un no á, se de a taage o-hat.

²³ Me un zee kaane remen tet-mo m-ryo wu ken **wan-tom-wu Shir** wu, wu um ro un kom-o un wu à, wu me komo un guw-mo un wu à, wu eks un her-o re.

²⁴ Wu zeeru, 'Burus, wo hoge o-gyer á. O-nip woa es be-ur ko-Gwomo **Sisar**. Gwot un rem ru komo Shir un sok-mo un wu ne, wua gu myet yan-hew un du.'

²⁵ Remen kaane nom no jaab-o ut-men, no hun-ne, um shereg be-de Shir bo a ruru me à, kaane he m-nom.

²⁶ Amba kap un kaane ne, ka yo-mo a jorbe o-hat un hyereg-mo un de ken dor-de, o sabre."

Hat-o naasute

²⁷ Un tet-mo un op ut-nass [14], yan-se a rottu na un Sa-mo o-Adiriya. O-da da purge, ya-m-nak-o-hat essu us-barag ye zee a nomoste yow yow o-dak ne.

²⁸ Ye ma'uru duw-de m-ho ye hyanuru de wooste us-na o-zungu ur-kwooz [120]. Bo te tekete co hiin à, ye dooru m-ma, ye hyanuru us-na kwooz-ut nass us-op [90].

²⁹ Remen un gyer-o taase hat-o te cemne un ta'ar-ut caari-ne, ye ho'osburu kwom-to us-nu ut-nass un jim-de o-hat remen a wenet o-hat m-arag. Ye tuuru yish, ye konu Shir ish-o ges.

³⁰ Amba ya-m-nak-o-hat ma'asuru un senge-mo ye somot. Ye kergunturu hat-o rek-o us-weer sa

o zee kwom-o us-nu ye he m-kergunte un co-o un caari-o o-hat.

³¹ Burus zeeru ko-caari-wu un ko-karma-wu un **Roma**-ne un ye ka karma-ne ye ne komo, "Urege ka hun-ne ye, ye es n-me un ka hat-o á, yatt bo no he m-nom no ruut á."

³² Bo m-hoge kaane, karma-ne kupruru hu-se un hat-o rek-o, ye yaguru o doruru m-ho.

³³ Bo ish nomte un hede m-gas à, Burus konu ye, ye reebe rii-yo m-re. Wu zeeru, "Caane, ho-ut op-ut nass-to ka no un she'et-de o-regen, no re rii á."

³⁴ Remen kaane, me no us-kon re no rii-yo m-re remen no nomot hoog ko hi-o gaan-yo a husse un hi-ut no á."

³⁵ Bo wu rurte kaane à, wu argu mos ur-burodi, wu nomuru ur-bongon be-de Shir un her-o un ye kap, wu wonguru wu ciri m-re.

³⁶ A dooru rwun-se un ye ur-beeb ko wu ke reeru rii-yo m-re.

³⁷ Te kap n-me o-hat hun-ne zungu-us yoor un kwooz-ut tet un op un cind [276].

³⁸ Bo ye reeste ye ciks à, ye haburu nu-se o-hat be-de un jorogbe un saw-to un ye n-me m-ho.

Jok-ye m-ho bu'ugte o-hat

³⁹ Bo ish geste à, ya-m-nak-o-hat ye hoks m-nap dak-o ye rotte á, amba ye hyanag o ken riib-o dak-o, o m-hyereg. Ye zonguru ye wotte o-hat be-de m-hyereg urege a nome.

⁴⁰ Ye kupru us-hu se un kap o un ka kwom-to us-nu to, ye yagu to n-me m-ho. Hohond-mo un ka da-o komo ye usse gegette-yo un gaag un

rii-yo ʉn kwʉs o-hat. Ka da-de, komo ye 'yonse pirapira-to o-hat to ro o-co à hond hond bo yo-m he o m-tute o-co à. Ye rwo'u ʉr-hi ha-mo n-riib yo m-sa.

⁴¹ Amba bo te woote de ken be-de ho-m mo m-karge à, hat-o tamu m-hyereg, har hi-o o-hat cowu n-me m-hyereg o hoks m-nukte á. Hat-o ciri m-bu'uge so n-jim ʉn remen zungo-o ʉn jok-ye m-ho.

⁴² Karma-ne zonguru, ye hoomte ye a ka'e a taase wu ken wu nom ʉs-waag wu som.

⁴³ Amba haanuru ka caari-wu ʉn ko-karma-wu o-Roma wu conog gu ʉn Burus, wu wenuru ye. Wu zeeru komo kap o ʉn bo ʉn ye nape m-ho à, ye me'es m-nosse, ye he'ebe n-me m-ho ye nom ʉs-waag ha-mo n-riib o m-sa,

⁴⁴ ka ye kuse à, ye de ce-se o-hat, ko ne ye de kep-to o-hat. ʉn kaane kap mo ʉn ye woo riib-yo m-sa pee.

Bɔr ʉr-kwooz ʉs-eer

Burus ʉn dak-o o-Marta

¹ Bo te possute à te hoguru, ashi, jin-de ʉn ka dak-o* o-Marta.

² Hun-ne ye ʉn ka be-de nomo te ʉr-ho deen. Ye goksʉ te kap, ye dapsʉ te o-ra remen kem-o ro ʉt-he à, komo o-huw ne.

³ Burus kamsunduru ʉt-ce wu ma'asʉ m-toob o-ra. Yo ken hwo-yo m-raab yo argʉ m-rwuʉn remen hund-o o-ra, yo kamturu kom-o Burus.

---

* **Bɔr ʉr-kwooz ʉs-eer:1 28:1** o-Marta dak-o o ro n-tete o m-sa à.

⁴ Bō hun-ne ye un ka be-de hyente o-hwo depo un kom-ut Burus à, ye zeeru or un ye ne, “O-nip ka net-wu ko-yan-hom un hun-ne wu. Nō hyanag myet bō wu possune be-de m-sa à, kap un kaane ne, ra-o rō wu un dor se wu marag.”

⁵ Amba myet un kaane ne, Burus wishuru kom-o un wu, wu jorburu ka hwo-yo n-me o-ra, kō m-hoog, wu hōge á.

⁶ Ye rō us-barag ye zee ka kom-o a hu kō wua hye ba m-jime wu mer. Amba bō ye she'ete à, ye hyan rii-yo nome wu á. Ye warguru barag-us hōr-se, ye zeeru unze wu o ken shir-o o.

⁷ Kane yow yow kat-ut rō kon, to un ko-Gwomo-wu un ka dak-o† jin-de un wu Pubiriyu. Wu goksū te, wu ya'ū te be-de ur-she'et de ur-bon, har hō-ut tet.

⁸ Tato-o Pubiriyu wu rō domb wur-o un wu piishe á, o-wur o-ra un ryam-o ut-men ne. Burus cowuru be-de un wu, wu konuru Shir remen wu. Burus saku ut-kom un hi-de un ko-wan-gom, net pyeesuru cas.

⁹ Bō a nomte kaane à, kap o un ye kuse ya-us-gom à un ka dak-o n-tete o m-sa sengu m-haan a ye m-taase us-gom.

¹⁰ Ye ya'ū te m-yar deen. Bō da-o m-ine wootu te komo à un hat-o m-hō, ye kamsundurū te kap o un bō un saw-to te cone à.

Burus woog un bō-o o-Roma

¹¹ Bō a nomte reng-us tet à, te inuru n-me un hat-o rwuune bō-o o-Arekzandiriya. Ka hat-o reeg o-gos un ka dak-o o rō n-tete o m-sa à. A

---

† **Bor ur-kwooz us-eer:7 28:7** o-Marta dak-o o rō n-tete o m-sa à.

nomsutu o komo o-napa untun sha-mo un shir yoor pese-ne Kasto un Porus ne.

¹² Bō te woonte bō-o o-Sirakus à, te rewu ho-ut tet kanē.

¹³ Bō un kanē komo te arguru te wooru bō-o o-Rigiyum. Rew-mo un ho-ur gaan, yo-m indundurū sō o-baar, un gas-o ish komo te wooru bō-o o-Puteyori.

¹⁴ Kanē o ka te go'one un ye ken yan-dor-ye ne. Ye konu te te nom ho-ut ta'voor un ye ne. Un kaanē te wooru o-**Roma**.

¹⁵ Bō yan-dor kanē hogute unze te robe à, ye haanuru, ye barkutu te har un be-de a ut-baab à o-Appiyus, komo un ka be-de ne de a m-zee Kur-ut Tet-to un Hamat-ne à. Bō Burus hyente ka hun-ne ye à, wu bomuru Shir. Komo wu dooru kum un beeb-de us-rwun.

¹⁶ Bō te cūwte o-**Roma** à, a ya'u Burus wu neke un hi un de un wu, wu she'et un o ken hur-o, komo wu ken ko-karma-wu ro wu ur'er.

Kq'ot-o Burus o-Roma

¹⁷ Bō a rewete ho-ut tet à, Burus agu sek-ye ye un **Yahuda**-ne. Bō ye karaksute à, wu zeeru ye, "Nō or re ne, kō de nomte me nome hun-ne na **ur-ba'as** á, kō **ur-ba'as** mōsse un jind-o un tat na ne. Myet un kaanē ne a shik me o-Urusharima a ya'asu me un kom-to un **Roma**-ne ye ke'e me.

¹⁸ Ye komo bō ye byaraktu me à, ye conog me m-ho'os, remen ye hyan me un de ken **ba'as-de** ne de wō'e a hoot me á.

¹⁹ Amba bō **Yahuda**-ne kwangute dek un ka ma-to à, a gaktu me, um heet ma-ut re be-ur ko-

Gwomo **Sisar**, ko de me ro conog m-hante us-gyekt be-de un hun-ne na á.‡

20 O rwo'e um hobt um hyen no. Um conog no nep rii-yo rwo'e me un ka be-de ke'o un ka kwom-to. Me ka kane remen um dek unze **Kiristi** heesunte. Wu ro sakt-o na."

21 Ye zeeru wu, "Te de te kum o ken takurda-o o rwuune so dak-o o-Judiya mosse un ma-ut ru ne á. Yatt or na komo wu haane kane wu rur ma-ut ru á, ko wu rur ma-to ba ur-bon mosse un wo ne á.

22 Amba te cong te hoge yo o cone à un nu-o ru, remen bo un rii-yo te nape de à yo ro, ka derika-o pu-o o ko kene a m-cep un ma-to un o ut-yo to."

23 Ye rwo'uru ho-de ye hette m-gone un Burus ne à. Ye haanuru be-de wu ro ur-she'et à, komo ye haante deen ut-moor ne. Cir-mo n-sot har m-rim, wu senguru ye nome ut-ma wu ro ye m-rure ma-to un **Gwomo-to Shir**. Wu ro m-senge, wu nakantu ye be-ur Yeso un bu-yo un Ma-to Shir. Wu un nom kaane, remen wu kututu ye **Kiristi** bo wu karante ka rem-se **Mosa** un **yan-Rwor un Ma-to Shir** ne gene à.

24 Ye ken ye argu dek un ma-to un wu, amba ye ken ye dek á.

25 Remen kaane, ye ho'ose or un ye ne o-wur á. Rii-yo ye yagute ka be-de Burus nomo ye ma-ut gaan, wu zee, "Ashi, **Kukt-o Shir** rworog o-nip, bo o nome tat no ne ut-ma à un nu-o **Ishayawan-Rwor un Ma-to Shir** o zee,

26 " 'Neke be-de un ka hun-ne ye, o zee,

‡ **Bor ur-kwooz us-eer:19 28:19** Hyen komo: Seng 25:11.

“Noa senge m-hoge un yo me m-zee koyanda à,
 amba no hoks m-nap á.

Noa ma'as m-hyan un yo me m-nom à,
 amba no hoks m-nap un yo um cone á.”

²⁷ Remen hur-de un ka hun-ne ye nomoste m-
 hwogon,
 ye zupste to-to un ye,
 ye bitisse yish-ye un ye,
 Taase ye hyen un yish-ye un ye,
 ye hoge un to-to un ye,
 ye kergute komo un hur-de un ye,
 har ye waktunte be un de um soksutu ye **ur-
 ba'as.** §

²⁸ “To, nap no, Shir tomsunte ma-to un gwu har
 ha-mo un ye ro **Yahuda**-ne á. Ye komo ye a raks
 ut-to!”*

³⁰ Burus she'etu un ka hur-o wu moge à har
 hak-us yoor, wu ro un goks un kap o un ye ro
 m-haan be-de un wu à.

³¹ Yanze a wen wu m-ko'ot á, wu senguru ko'ot
 un **Gwomo-to Shir**. Wu ro ur-yoos mosse un
 Wan-Koyan ne Yeso **Kiristi** ba o-gyer.

---

§ **Bor ur-kwooz us-eer:27 28:26-27** Hyen komo: Isha 6:9-10
 (ut-Girik). *

* **Bor ur-kwooz us-eer:28 28:28** Mo ken gen-mo
 un do ci-o ²⁹*B0 to ka ma-to ro à, Yahuda-ne inuru, ye arguru,
 ma-ut sunuru ye deen un hi un de un ye.*

ut-Hun New Testament

Hun-Saare: ut-Hun New Testament New Testament

copyright © 2017 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Hun-Saare

Contributor: WBT Central Zone

© 2017 Wycliffe Bible Translators, Inc. in cooperation with the Ut-Hun Bible Translation Project All rights reserved. The New Testament in ut-Hun (Eastern Dukawa)

All rights reserved.

2020-11-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022

4b40cd80-7cb8-5d3d-8563-557f030f99d7